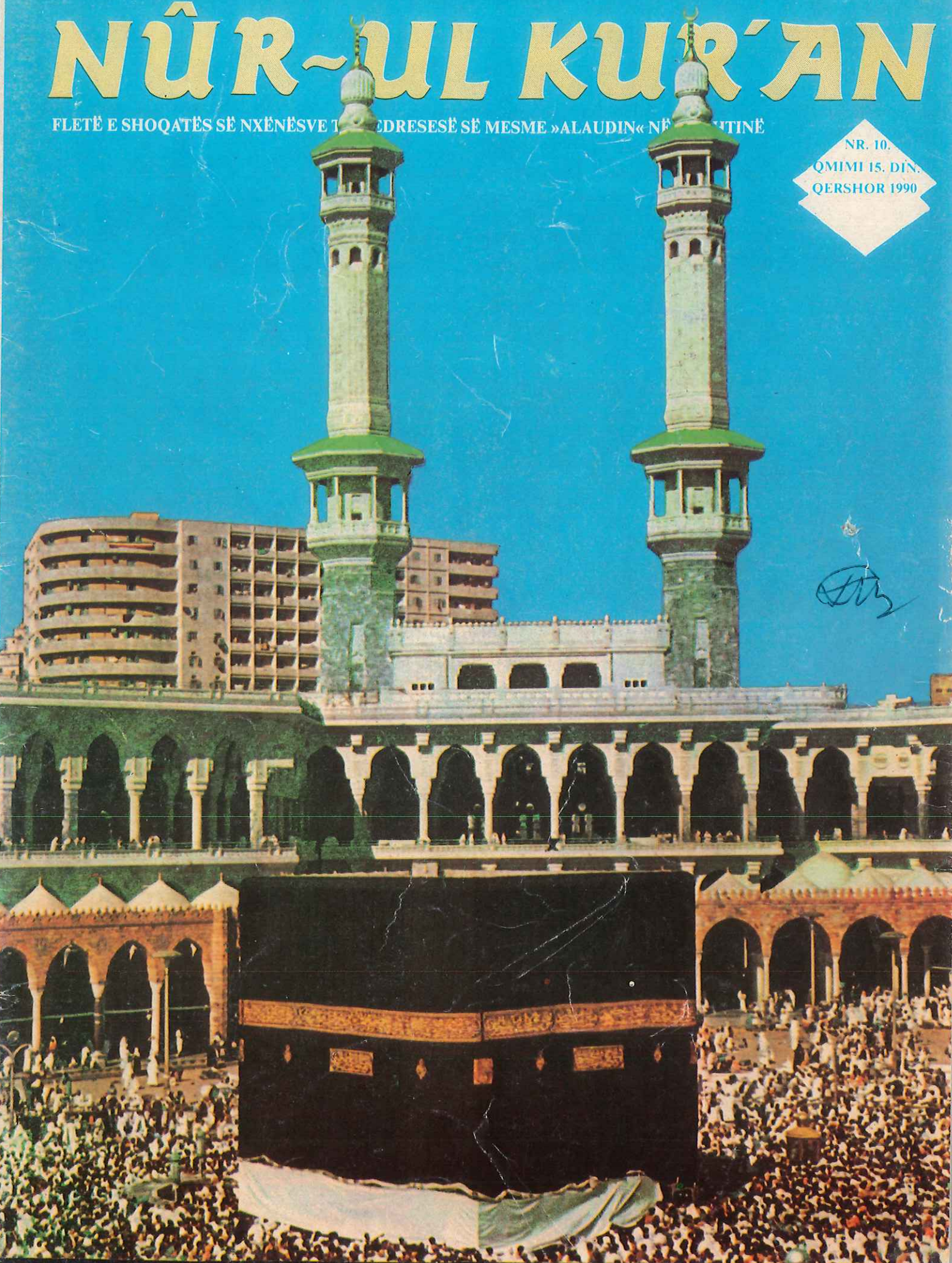

NÛR-UL KUR'AN

FLETË E SHOQATËS SË NXËNËSVE TË ADRESESE SË MESME »ALAUDIN« NË RUTINË

NR. 10.
QIMI 15. DËN.
QERSHOR 1990

رَحْمَنُ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْعَظِيمِ

27. 7. 90
[Signature]

ja aa!

TË NDERUAR LEXUES

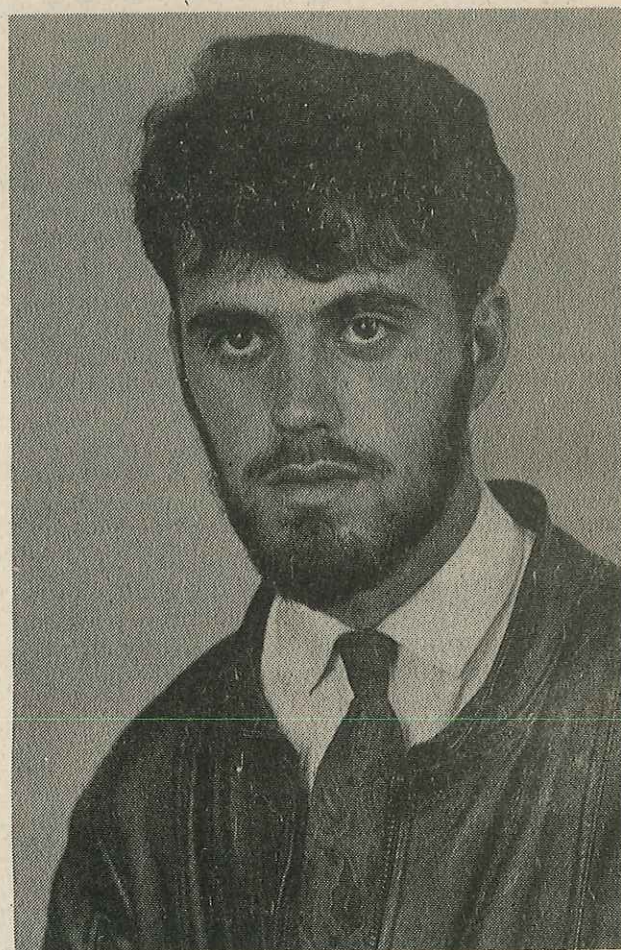
Ja edhe numri i dhjetë i «Nurit». Në kohët e fundit në Kosovë dhe në vend u bënë ndryshime të mëdha. Prej sistemit monistë njëpartiak diku më shpejtë e diku më me vështirsi po kalojmë në sitemin shumë partiakë. Po kalojmë në një jetë pluraliste e që këtu nënkuptohet në mes tjerash edhe liria e shtypit në kuadër të të cilit duhet ta gjejë vendin edhe shtupi fetar.

Na gazëon fakti se këtë vit edhe feja e besimtarët të çdo besimi po angazhohen të gjejnë vendin e vet që u takon në shoqëri. Ishte kënaqësi të dëgjosh në radio e televizion urimet që iu drejtuan besimtarëve për Bajram e Pashkë. Pra, botëkuptimi i njeriut po lirohet dalngadal nga prangat e një ideologjie.

Detyrë e jona parësore është që edhe na të inkuadrohemi dhe të japin kontributin tonë modest në realizimin e këtyre synimeve dhe demokratizimin e jetës. Asnjëri prej nesh nuk është profesionalist në gazetari e publicistikë. Mirëpo, «Nuri» me mundësitë e veta modeste do të mundohet që besimtarëve të besimit Islam t'ia bëjë më të afërtë njohjen e fesë.

I ftojme të gjithë besimtarët e besimit Islam si dhe të gjithë besimtarët tjerë të besimeve të tjera ndër ne që të na ndihmojnë me këshilla, sugjerime e punime. E njëherit u jemi mirënjohës të gjithë atyre që na ndihmuan deri më tani.

Do të mundohemi që «Nuri» në të ardhmen të jetë edhe më i begatshëm dhe prej fletës së përkohshme të bëhet fletushkë mujore kulturore-fetare. Gjatë këtyre muajve të fundit jemi dëshimtarë të zgjimit të popullit në aspektin ideologjik, kulturor e kombëtar. Na gëzon fakti dhe me gjithë zemër e pëkrahim, aksionin që ndërmori rinia jonë për pajtimin e gjakeve. Njëherit na gëzon fakti se më në fund pas 50 e sa viteve opinioni jonë u bindë se fetë nuk janë përçarëse të popullit por përkundrazi siç po shihet edhe praktikisht ato i bashkojnë njerëzit ndër veti. Në bazë të kësaj jubëjm thirrje të gjithë njerzive, që të jenë të logjikshëm e të angazhohen për të mirën e përgjithshme në atë që është njerëzore e mos t'i turbulloi mendjet tona urrejtja në mes njerëzve. Nënshtrimi ndaj All-llahut rrespekti ndaj Pejgamberit, dashu-

Redaktori i „Nur”it Selatin Shala

ria, liria dhe paqa ndaj njerëzve ishin dhe mbetën moto të Islamizmit. Në fund në emër të kësaj ju them:

ES-SELAMU ALEJKUM We rahmetll-LLAHI WE BEREKATUHU
«PAQA, ZOTIT QOFTË MBI JU, BEGATIT DHE MËSHIRA!»

REDAKTORI

Gjith përfshirshmiria e All-llahut xh.sh.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لله ما في السموات وما في الارض وان تبدوا ما في انفسكم اذ تخفوه يحاسبكم به الله فيقدر لمن يشاء ويعذب من يشاء والله على كل شيء قدير . امن الرسول بما انزل اليه من ربه والمؤمنون كل امن بالله وملكه وكتبه ورسله لانهم بين احد من رسله قالوا سمعنا واطعنا غفرانك ربنا واليك المصير . لا يكفر الله نفسا الا رسمها لها ما كسبت وعليها ما اكتسبت ربنا لا تؤاخذنا ان نسينا اخطائنا ربنا ولا تحملنا ما لا ااقة لنا به واعف عنا واغفر لنا وارحمنا انت مولينا فانصرنا على القوم الكافرين . (سورة البقرة اية من : ٢٨٤ الى ٢٨٦)

All-llahut janë gjithçka ka në qiej dhe në tokë! E shprehët ju atë çka mbani në shpirtë apo e fshehët, All-llahu për atë do tju kërkoj llogari; kujt të dojë ia fal dhe e denon kë të dojë. All-llahu ka mundësi për çdo send. Pejgamberi beson në atë që i shpallet nga Zoti i tij, edhe besimtarët: secili i beson All-llahut, edhe engjujve, të Tij edhe librave të Tij, edhe pejgamberve të Tij. Ne nuk dallojmë asnjë nga profetët e tij. Dhe thanë: «Dëgjuam dhe u bindëm. Na fal o Zoti ynë. Te Ti do të kthehemi». All-llahu askë nuk e ngarkon përtej mundsive të veta. Është në dobi të tij e mira që e bën, kurse e keqja në dëm të tij. O Zoti ynë! Mos na deno nëse harrojmë ose gabojmë, pa qëllim! Mos na ngarko barrën që ua ke ngarkuar atyre përpara nesh! O zoti ynë mos na ngarko për detyrë atë për çka nuk kemi mundësi! Shlyej mëkatet tona dhe na fal, dhe kij mëshirë ndaj nesh! Ti je Zoti ynë, andaj na ndihmo kundër popullit mosbesimtar. (2:284-286)

Në Kur'an shumë shpesh theksohet mendimi se, këta, qiellrat dhe çdo gjë që është në to dhe mbi to, i takon All-llahut dhe se. Ai i drejton të gjitha proqeset të cilat bëhen në të gjitha botrat e njohura dhe të panjohura dhe se me diturinë e Tij i mbërthen të gjitha ndodhitë, asgjë nuk egziston jashtë diturisë dhe fuqisë së Tij.

Këtë mendim nuk duhet ta kuptojmë sipërfaqsisht përndryshe, shumë lehtë do të notonim në ujrë e fatalizmit, do ta lenim vehten në erërat e fatit dhe do të bëheshim vrojtues pasiv të tërë asaj që ndodh në botë. Për fat të keqë diç e ngjashme edhe ka ndodhë. Periudha e dekadencës në botën islame karakterizohet pikërisht në bazë të këtij mendimi i cili plotësisht ka ardhë në shprehje në formën ekstreme të tesawufit të mëvonshëm (misticizmin), i cili marëdhëniet e njeriut ndaj Allahut

dhe botës, si dhe marëdhëniet e All-llahut ndaj njeriut dhe botës i kanë vendosur në bazat metafizike.

Nëse sot mundohemi që këto marëdhënie t'i vendosim në baza tjera, dhe në to të zbulojmë mënyrën e veprimit të All-llahut, në të cilën më plotë fuqi shprehet përsosshmëria e plotë e qenies së Zotit me të gjitha atributet e Tij, do të ishte plotësisht e gabuar nëse mendohet se në këtë, nga ndodhitë dhe proceset botërore do të përjashtohet intervenimi i All-llahut. Nuk është fjala për këtë. All-llahu është burim i çdo gjëje që ekziston, dhe

LETRAT E LEXUESVE

Në redaksinë tonë arritën disa letrara. Ndër to vequam letrën e Mehmet Zhilipotokut i cili shpreh kënaqsi për fizionominë e re të «Nurit» duke na uruar sukses në punën tonë të mëtutjeshme. Ky lexues njëherit shpreh keqëardhje për vjershën e tij të cilën e kopjoi Muhamed Egriu nx. kl.II-të, e cila është botuar në «Edukatën islame» nr.37-38 faqe 18, autor i së cilës është Mehmed Zhinipotoku, të cilën vjershë ia ka kushtuar për-kthimit të parë të Kur'anit në gjuhën shqipe për-kthyer nga Dr. Feti Mehdiu.

...

Lexuesit të nderuar i kërkojmë falje për lëshimin që na u përvodh e njëherit edhe e falënderojmë për suksesin që na dëshiron në punën e mëtutjeshme të «Nurit».

Dy vllëzër nga Prishtina Samir dhe Izair Shabani përshëndesin «Nurin» dhe propozojnë që «Nuri» të ketë edhe rubrikën për lexuesit e vegjël, e njëherit propozojnë që nëpërmjet «Nurit» të njihen në mes veti dhe të shkëmbejnë fotografi dhe literaturë fetare me moshatarët e tyre.

...

I falënderojmë këta dy nxënës të mirë duke iu uruar sukses në shkollë dhe mësim-besim, njëherit e përkrahim iniciativën e tyre. Pra lexues të vegjël dërgoni adresat tuaja e «Nuri» do t'ua publikoi me dëshirë. Ja adresa e këtyre: Samir dhe Izair Shabani rr. Vellusha e epërme nr.48/a 38000 Prishtinë.

Redaktori

drejtues i vetëm i ndodhirave mbetet si bazë e fortë e botëkuptimit islam. All-llahut çdo gjë i takon, Ai çdo gjë ka krijuar dhe e drejton krijaturën e vet.. Por, si dhe në cilën mënyrë! Ne konsiderojmë se në këtë pyetje mundet dhe pa tjetër duhet gjetur përgjegje. Ne më nuk jemi në situatë të atillë që në pyetjet e këtilla duhet të kufizohemi. Sot kemi mundësi që në pyetjet e këtilla të kërkojmë përgjegje shkencore. Kjo është e drejtë e jona edhe detyrë. Na patjetër duhet gjetur sqarime për çdo fenomen.

Kur'ani në shumë vende na obligon për këtë. Bota e cila është krijuar dhe egziston është e vetmja e cila perceptohet si shënim i të vërtetës absolute. Është argumentuar se kjo botë është krijuar dhe krijohet në një proces i cili zhvillohet në mënyrë të përcaktuar saktë. Gjithashtu është e pakontestueshme se ai egziston dhe se gjithnjë zhvillohet në mënyrë të përcaktuar. Kjo mënyrë përfaqëson llidhjen dhe marrëdhëniet në mes të botës që egziston dhe të vërtetës absolute. Në këtë mënyrë dëshmohet mvarshmëria e plotë e botës materiale nga burimi i saj shpirtëror – Zoti. Bota që duket ekziston ekskluzivisht në bazë të ligjeve që e drejtojnë atë dhe sipas të cilave është krijuar dhe zhvillohet, këto ligje sipas mendimit tonë nuk janë asgjë tjetër pos manifestim i vullnetit të Allahut. Sikur të mos ishin këto ligje, sikur të mos funksiononin me siguri në të njëjtin moment do të zhdukej edhe bota. Bota që duket nuk egziston në bazë të materialitetit të sajë. Materia nuk është bazë e domosdoshme e egzistencës së saj. Në këtë botë është me rëndësi ajo që nuk shihet ajo që e lidh me burimin e saj. Jeta e brendëshme e materies e bënë esencën dhe bazën e egzistencës së saj, e ajo jetë e brendëshme përfaqëson atë lidhje e cila lidh botën materiale me burimin e saj shpirtëror.

Dituria jonë mbi botën ende nuk është e mjaftueshme për të mund me na ofruar fotografinë e plotë dhe të vërtetë të botës. Para së gjithash sipas madhësisë së saj për diturinë tonë dhe mundësinë tonë organike, bota për ne është hapsirë dhe me kohë e pa arritur. Ajo gjithashtu, sipas jetës së saj të brendshme mshef në vehte mshehtësi të shumta. Kur'ani tërheq vërejtjen në madhësinë e veprës së Zotit dhe sekretin e saj por nuk i zbulon. Këtë ia ka lënë logjikës dhe shkencës dhe iu ka dhënë autorizime të plota. Ai në këtë lëmi nuk jep detale. Nëse thirret në botën që e shohim ose në pjesën e saj e bënë këtë kryekëput me qëllim të mësimit moral. Qëllimi kryesor i Kur'anit është kryesisht në zbulimin e ligjeve morale dhe me themelimin e bazave shpirtërore me të cilat duhet të ndërtohet shoqëria njerëzore. Mu këtyre bazave shpirtërore islami u jep rëndësinë primare. Ai në të vërtetë nuk e le pasdore as rëndësinë e faktorit material në jetën njerëzore, por faktorit shpirtëror i jep vend më me rëndësi. Kjo plotësisht është e arsyeshme dhe e kuptueshme. Njeriu është si edhe çdo krijesë tjetër, sipas natyrës së tij, ndjenjave të brendshme të tij, dhe instikteve të cilat thellë dhe me besnikëri i përmbajnë nevojat materiale, është i kthyer nga jeta materiale. I nxitur me ndjenjat e tij për egzistencën fizike dhe biologjike ai i zbulon dhe i

përsos mjetet materiale për egzistencën e vetë. Këtu nuk ka nevojë për një zbulim ndërmjet shpalljes. I gjithëfuqishmi e pajisi me logjikë dhe me autorizime të pakufizuara në raportet për përvetësimin dhe shfrytëzimin e natyrës. Megjithatë në jetën shpirtërore moralo-etike çështja qëndron ndryshe. Njeriut këtu i është e nevojshme ndihma pikërisht në këtë fushë kjo i ofron ndihmë shumë të madhe. Këtu është merita e sajë e madhe në zhvillimin e shoqërisë njerëzore dhe formimin e njeriut.

Esenca e elementit shpirtëror, moralo-etik në njeriun qëndron në sakrifica në pranimin se afër teje jetojnë edhe të tjerët me të drejta të njëjta sikurse edhe ti. Çdo gjë nuk është e jotja përveç teje, egzistojnë edhe të tjerët të cilët duhet ti ndajnë në mënyrë të barabartë të gjitha të mirat e kësaj bote. Ky kuptim i etikës gjithmonë është në kundërshtim me epshtet shtazarake që egzistojnë te njeriu të cilin nga shkaqet e caktuara theksohen më tepër. Këtu meshifet shkaku i egzistencës së të keqes. Këto janë burimet e saja. Këtu duhet kërkuar të gjitha shkaqet e konfroktimeve, padrejtësisë dhe mosëmarrëveshjës.

Faktori moralo-etik në jetën e njeriut

Kuptimi i faktorit moralo-etik, si bazë elementare në jetën e njeriut dhe të shoqërisë gjendet në tërë Kur'anin dhe i mbulon tërë urdhrat e tija, Në ajetin e cituar (284) në të cilin theksohet se çdo gjë në tokë dhe në qiellra i takon Allahut shihet qartë ky kuptim. Në të vërtetë, në ajet theksohet gjithëfuqia e All-llahut por, nga aspekti i efektit të saj moral. Në të vërtetë ajeti synon të na tërheq vërejtjen në prezencën e All-llahut gjithkund dhe në të gjitha rrethanat, dëshiron të vën në dukje se Zoti çdo gjë e përfshinë, se gjithashtu i kontrollon të gjitha aksionet dhe se gjithkund është prezent. Vullneti i All-llahut e përfshinë tërë botën. Ai paraqitet në mënyra të ndryshme në jetën e natyrës.

Kuptimi i gjithpërfshishshmërisë së All-llahut, prezenca e përhershme e Tij të cilën Kur'ani shpeshherë e përsëritë, paraqet element posaçërisht të rëndësishëm në vetëdijen tonë. Nëse ky kuptim është i gjallë dhe prezent në vetëdijen tonë, ai gjithmonë do të na tërheq vërejtjen në përgjegjësi dhe aktivitetin tonë do ta drejtoj kah e mira. Ai do të na nxitë fuqimisht në harmonizimin e vullnetit tonë individual dhe manifestimit të tij me vullnetin e përgjithshëm të All-llahut i cili dëshmohet gjatë procesit të ndodhive të përgjithshme. Në drejtim të këtyre rrjedhave pa tjetër edhe ne duhet ta kthejmë veprimtarinë tonë të vetëdies.

Natyrën dhe fuqitë e saja t'i shfrytëzojmë për ato qëllime për të cilat ajo është dedikuar kur është krijuar nga All-llahu. Keqpërdorimi i natyrës, kundërvënia rrjedhave dhe zakoneve të saja paraqet kundërshtimin e dëshirës së Zotit që do të thotë mëkat për të cilin njeriu do të përgjigjet para Zotit sepse e ka keqpërdorur misionin i cili i është besuar. Edhe pse Kur'ani i jep rëndësi të posaqme hulumtimit të natyrës, zbulimit të sekreteve të saja, pushtimit dhe nënshtimit të forcave të saja, ai

kryesishtë orientohet në atë që ta mësoi njeriun, sa dhe si ta pushtoi natyrën, sa dhe si të udhëheqë me të dhe si të shfrytëzohet ajo. Kjo është baza kryesore e islamit. Siç kemi thënë, Ai çështjet e zbulimeve, pushtimeve dhe furnizimeve me mjete materjale ia ka lënë logjikës, duke i dhënë në këtë pikpamje autorizime të mëdha dhe kompetenca të gjëra. Por, për këtë tërë kudjesin e vet e ka koncentruar në raporte në mes veti: si njeriu ndaj njeriut gjithashtu edhe të njeriut ndaj gjërave. Nuk është e parëndësishme nga qëndrimet Kur'anore se si njeriu gjëndet dhe sillet bile edhe ndaj gjërave dhe sendeve më të zakonshme të natyrës. Asesi nuk është e parëndësishme se a do ta përdor njeriu hekurin për ndërtimin e urave, fabrikave, shtëpiave etj. ose do ta përdori për prodhimin e topave, bombave, pushkve, tankeve etj. Nuk është e parëndësishme se a do të përdoret energjia atomike në dobi të njeriut apo nga ajo do të prodhohen bombat atomike për zhdukjen e njeriut.

Zoti ka caktuar që njeriu në pajtim me ligjet e Tij sipas të cilave zhvillohet jeta e tërësishme gradualishtë ta njohë dhe ta pushtoi natyrën. Duke marrë parasysh këtë fakt, nuk është me rëndësi se kur do ta zbuloi dhe do ta vëjë në shërbim një fuqi apo objekt të natyrës. Në këtë pushtim vlejné rregullat e caktuara. Këtu asgjë nuk mund të ndodh para kohës.

Megjithatë, është më rëndësi të madhe, se si do t'i drejtoi dhe shfrytëzoi njeriu pjesët e pushtuara të natyrës. Problemi i njeriut nuk është në pushtimin e natyrës por në mënyrën e shfrytëzimit të saj. Njeriu pushton dhe zbulon në natyrë aq sa i duhet në momentin e duhur. Të gjitha fatkeqsitë dhe tragjeditë që e kanë ndjekur njeriun gjatë historisë së tij ishin rezultat i keqpërdorimit të begatë të All-llahut që na i ofroi natyra. Për fat të keq nuk mund të themi se keqpërdorimet e tilla janë eliminuar madje as nuk janë zvogluar. Edhe sot ka keqpërdorime në një masë të madhe. Mu për këtë orientimi i shpalljes, shiquar nga ky aspekt na duket edhe ma i arësyeshem. Ajo nga forma më e thjeshtë e ka orientuar në këtë anë edhe këtë nevojë njerzore. Njeriu potencialishtë është në gjendje që ta nënshtroi natyrën dhe fuqitë e saja, mirpo prap është i pafuqishëm që ta sundoi vetvetën dhe t'i komandoi fuqitë të cilat dominojnë në të, të cilat e vëjnë në lëvizje. Më lehtë e kishte të nënshtroi energjinë atomike se sa unin vetiak. Njeriu e ka zbuluar energjinë atomike, mënyrën e lirim të saj por, ka treguar dobësi ndaj epsheve të tija vehtiake, të cilat e kanë detyruar që këtë begati ta shfrytëzojë në qëllime shkatruese.

Këtu është dobësia e përhershme e njeriut. Këtu është tragjedia e njeriut dhe madhështia tij. Këtu mbshtetet kudnërthënia më e madhe e njeriut të cilën nuk mund ta zhgjidhim lehtë. Në këtë kundërthënie shihet burimi i prejardhjes së amshueshme ndermejt të mirës dhe të keqes. Në këtë rrugë të vështirë, në këtë luftë në mes të dy formave, njeriu në fe gjithmonë ka gjetur aleatin më të mirë, i cili asnjëherë nuk e ka braktisë i cili në momentet më të vështira i ka dalë në ndihmë. Ajo njeriun e parë e ndihmoi që të dallohet nga shta-

zët, gjatë periudhës së gjatë e cila i përfshinë miliona vjet, feja e ngriti njeriun, e shartoi dhe e shtiri në shpirtin e tij çdo gjë që është e bukur, fisnike dhe e lartë dhe gjithmonë është orvat që në brendësinë e jetës së njeriut të vendosi baraspeshën e forcave, që veprojnë në njeriun.

Një numër shumë i madh i pejgamberëve të Zotit xh.sh punoi në këtë drejtim. Shpalljet e Zotit janë ripërtri edhe sipas formës edhe sipas përshatshmërisë së shkallës së zhvillimit të njerëzve në kohën që kanë jetuar.

Të gjithë kanë pasur një qëllim, të i ndihmoesh njeriut në zhvillimin e tij shpirtërorë, dhe të vendoset shoqëria njerëzore në principet e forta moral-etike. Ky qëllim asnjëherë nuk ka ndryshuar.

Esenca e shpalljes ka mbetur e njëjtë në të gjitha shpalljet.

Janë ndryshuar vetëm metodat dhe mjetet për t'u arritur qëllimi. Kur'ani këtë kuptim e përsëritë në disa vende, ashtu siqë e përmend edhe në këtë ajet (285) ku thekson se pejgamerët e Zotit kanë mësuar dhe predikuar të vërtetën. Secili prej tyre e ka zbuluar të vërtetën e përgjithshme nëpërmjet shpalljes aq sa kanë lejuar rrethanat dhe mundësitë intelektuale të njerëzve që kanë jetuar në atë kohë. Të gjithë ata njësoj e kanë kryer misionin e tyre historik. Në këtë pikëparje ata të gjithë janë të barabartë. Në mes tyre nuk ekziston kurrfarë ndryshimi në aspektin e përparsisë së njërit ndaj tjetrit. Islamizmi, siç na është e njohur, urdhëron pranimin e të gjithë pejgamberëve të Zotit si parim themelorë të besimit.

Çdo musliman është i obliguar të besoj, të pranoi dhe t'i rrespektoj të gjithë pejgamberët e All-llahut dhe mësimet e tyre. Muhamedi a.s ka vazhduar aty ku pejgamberët tjerë kanë mbetur. Islamizmi është sintezë e shpalljeve të mëparshme e përshtatur nevojave të shoqërisë për të gjitha kohërat. Islamizmi nisat nga fakti se ekzistonë një e vërtetë e vetme e cila qoftë me ndihmën e shpalljes ose të shkencës, gradualishtë u zbulohet njerzve. Ajo na paraqitet në dy aspektet e veta moral-shpirtërore dhe materiale. Nga këto edhe iniciativa e njeriut për ta njohur të vërtetën; shpallja edhe shkenca.

Shpallja përfshinë lëminë shpirtërore të botës shkenca atë materiale. Në njeriun janë të unisura të dy format e të vërtetës. Ai është në të vërtetë e vërteta në miniaturë. Në të pasqyrohen të gjitha elementet themelore të së vërtetës.

Për këtë ai paraqet enigmën më të madhe. Nga kjo rrjedh edhe ndërlikueshmëria e madhe që qenien e tij, në të cilën ndeshen kundërthëniet më të rrepta në mes shpirtit dhe materies, melekut dhe shejtanit. E deri sa shpirti orvatet që të ngritet në mbretërinë e lirisë, bukurisë, fisnikërisë në mbretërinë e përsosshmërisë moral-etike, materia e pengon, duke u orvatur që ta mbanë në robërinë e epsheve shtazarake.

Kur'ani aspak nuk e idealizon pozitën e njeriut. Ai gjithmonë i ka parasyshë të gjitha forcat që veprojnë dhe ndikojné në brendësinë njerëzore e njëherit edhe jashtë.

Duke na tërhequr vërejtjen në rrugën jashtëzakonisht të vështirë të njeriut, Kur'ani në një vendë thotë se njeriu e ka pranuar misionin i cili u është ofruar tokës dhe qiellrave e atë, për shkak të vështirësisë së madhe të këtij misioni nuk kanë mundur ta pranojnë. Njeriu e ka pranue këtë detyrë dhe ndaj vetes bëri dhunë-mizori. Përveç kësaj, me gjithë atë nuk do të dukej pozita e njeriut dëshpruese dhe e pa shpresë, Kur'ani në ajetin e përmendur theksonë se i Gjithëfuqishmi, duke i njohur mundësitë e kufizaura të njeriut dhe vështirësitë e shumta, si dhe ndërlikushmërinë e jashtëzakonshme të misionit të tij, nga njeriu kërkon vetëm aq sa ai me të vërtet mund të bëjë. Njeriu para Zotit është përgjegjës vetëm për atë që ka qenë në suazat e mundësive të tija. Bile edhe këtu ka lëshime eventuale. Ato Kur'ani i parasheh. Ai i din dobësitë njerëzore. Për të gjitha këto din. Ai do të i ket këto parasysh gjithësesi gjatë përcaktimit të shkallës së përgjegjësisë njerëzore. Njeriu mund të ket besim të plotë në drejtësinë e Zotit i cili shpërblen veprat sipas motivit, e jo vetëm sipas efektit të jashtëm. Njeriu gjithashtu duhet të jetë i vetëdijshëm për dobësit e veta si dhe egzistimin e vështirësive tjera objektive. Duhet të jetë i vetëdijshëm se pa ndihmën e All-llahut, pa mbështetjen në ndihmën shpirtërore-morale, nuk mund ta kryej me sukses detyrën e vet. Jeta është e tillë, që njeriu shpeshherë gjendet para sprovave shumë të vështira pra fuqitë e tija do të duken plotësisht të pa mjaftueshme. Në një sprovë të tillë njeriu gjendet edhe sot. Fuqitë shkatërruese, fuqitë edhe forcat e këqija, vrasja, rrezikimi serioz i qetësisë njerëzore dhe siguri e ekzistencës së tij. Duke pasur para sysh situatat e tilla Kur'ani e udhëzon njeriun në ndihmën e Zotit xh. sh., e mëson atë që gjithmonë t'i drejtohet All-llahut, që gjithmonë të mendojë në të dhe të shpresojë në ndihmën e Tij.

Në asnjë moment nuk duhet të harroi se njeriu është zëvendës i Tij në tokë dhe se gjithmonë duhet të veproi në emër të Tij.

Kur'ani në këtë tërthorazi ia tërheq vërejtjen njeriut që mos të mbështetet tepër në ndihmën materiale, mos të habitet pas fuqisë materiale se mund të bjerë në robërinë e materies e robërimi i materies është shumë i rëndë dhe brutal. Kjo është «thembrë e hekurt» e cila shtrëngon dhe ndrydh pa mëshirë. Është karakteristike se presioni i «thembrës së hekurt» e ka përcjellur njeriun në të gjitha etapat e zhvillimit të tij prej sistemit skllavopronarë, gjatë feudalizmit dhe kapitalizmit deri te rregullimi më i ri i sistemit shoqërorë socialistë, ky presion diku, më shumë e diku më pak, gjithmonë është ndie. Gjithmonë ishte prezent në të gjitha epokat, për kundër teorive dhe qëndrimeve zyrtare që njeriu të lindet dhe të krijohet i lirë. Edhe sot kur të gjithë zyrtarisht e teoritikisht luftojnë për njeriun, lirinë dhe mirëqenien e tij, nuk mund të themi se ai ndihet plotësisht mirë.

Nuk mund të themi asesi se presioni i «thembrës së hekurt» më nuk i kanoset njeriut. Edhe pse kjo kundërtënie në shiqim të parë duket mjaftë e ndërlikuar, kjo për ne, duke marrë parasysh kup-

timet themelore nuk paraqet ndonjë problem tepër të rëndë.

Sipas mendimit tonë nuk është vepruar drejtë kur për problemin e njeriut është kërkuar zgjidhja kryesisht jashtë njeriut. Na duket se kryesisht të gjitha orvatjet ishin të drejtuara në këtë drejtim.

Islamizmi nuk e mohon rëndësinë e faktorit të jashtëm, ai e pranon ekzistimin e ligjeve sipas të cilave zhvillohet shoqëria dhe natyra. Bile i jep një rëndësi shumë të madhe studimit dhe njohjes së këtyre ligjeve, por me këtë nuk e le pasdore njeriun si faktor themelor. Faktorët e jashtëm, siç janë ata ekonomiko-shoqërore dhe politike, janë vetëm shprehje e mendimit të jashtëm, ndjenja dhe besime të cilat burojnë nga shpirti njerëzor. Nuk guxon të jet e parëndësishme se çfarë është ky shpirt pa marrë parasysh nga cilat baza niset, pa marrë parasysh prioritetin dhe primaritetin e materies apo shpirtit.

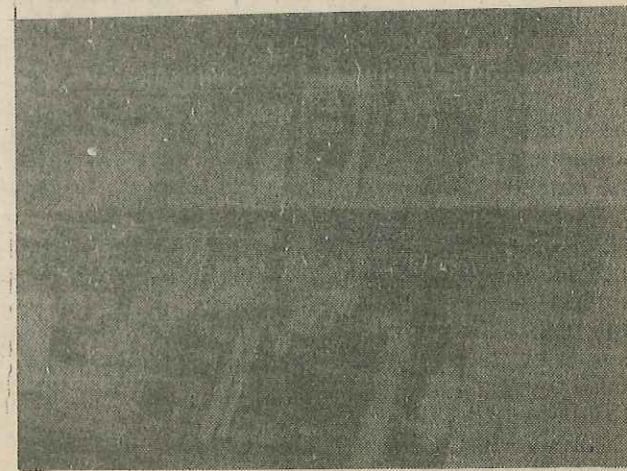
Duhet t'i kthehemi njeriut, shpirtit të tij dhe fuqive të tija të brendshme që e vëjnë në lëvizje, nga ai duhet të nisemi. Jeta shpirtërore e tij e brendshme, në të cilën bëjnë pjesë edhe mendimet e tija, idetë, ndjenjat, besimet, botëkuptimet etj. E përbëjnë bazën e veprimtarisë dhe krijimtarisë së tij. Bota nuk mund të ndryshohet pa ndryshimin e njeriut. Kjo botë çfarë është sot është vepër e njeriut konkret bashkëkohorë. Nëse me të vërtetë dëshirojmë ta ndryshojmë botën bashkëkohore, pa tjetër para se gjithash duhet ndryshuar bazën e sajë, pa tjetër duhet ta ndrojmë shpirtin njerëzor.

Mu për këtë Kur'ani me tërë qenien e vet i është kthyer njeriut, shpirtit të tij dhe fuqive të tija të brendshme duke u orvatur që këto fuqi nëpërmjet të besimit në All-llahun dhe në vlerat shpirtërore, moralo-etike ta fisnikroi dhe ta orientojë në drejtim të së mirës. besimi në All-llahun, në të mirën absolute është qëllimi i vetëm që të aktivizoi njeriun në luftë për të mirën dhe ti jep përmbajtje më të lartë shpirtërore.

«PRIJEVOD KUR'ANA S KOMENTAROM
DRUGI DŽUZ»

Shqipëri: Selatin Shala

*) Përkthimi i ajeteve (2:284-286) është marrë nga përkthimi i Dr. Feti mehdiut.

Këtu mund ta gjeni shtypin fetar

GRADUALITETI I SHPALJES SË KUR'ANIT

Termin i rëndësishëm në shkencën e tefsirit, është gradualiteti dhe suksesiviteti i shpalljes së Kur'anit (Tenxhimul Kur'an). Fjala (tenxhim) etimologjikisht është e afërt me fjalën (Nexhmun) (Ylli), e që vet na flet mbi prejardhjen qiellore të Kur'anit, gjegjësisht, pjesët e Kur'anit kanë arritur si yjet dhe njëri tjetrit i bëjnë dritë. Gradualiteti i shpalljes së Kur'anit, e ka rëndësinë e vet, për dallim nga librat e tjera të shejta,¹⁾ Kur'ani është shpallur përnjëherë. Dijetarët islam, kësaj teme iu janë qasur me shumë seriozitet dhe këtu do t'i qesim në pah pjesët më të rëndësishme të kësaj problematike.

Musa Shahin Lashin, mbi gradualitetin e shpalljes së Kur'anit, flet në suazat e të ashtuquajturit, senedit të përgjithshëm në islam, e që don të thotë se të folurit e Zotit vjen nëpërmjet të Xhebrailit, Muhamedit as., kurse ai ia transmeton njerëzve (as'habëve), këta ia transmetojnë tabi'inve, tabi'inët, tebei tabi'inve e kështu me rradhë tërë njerëzimit. Në Kur'an ekziston evidentimi tekstual se, kundërshtarët e islamit ose, disa njerëz, e kanë parashtruar pyetjen, pse Kur'ani nuk është shpallur në tërësi : «Ata që nuk besojnë thonë: Pse nuk iu shpallë Kur'ani përnjëherë, me një rast? Ashtu shpallet për ta furnizuar zemrën tënde me të, dhe Ne atë e shpallim ajet pas ajeti.» (Furkan 32)

Këto pyetje janë parashtruar nga ata që dyshojnë, të cilët kanë menduar se Muhamedi as. e ka përpiluar Kur'anin. Mirëpo, vet gradualiteti i shpalljes së Kur'anit e ka, sheshin e vet horizontal dhe vertikal. Nënsheshin vertikal, zakonisht mendohet në atë se, Kur'ani nga pllaka ruajtur (Levhi mahfudh) është shpallur (munzil), nga sferat qiellore më të afërta me tokën. Ajeti: «E ky është Kur'ani i Madhrueshëm në pllakën e ruajtur», në literaturën e tefsirit, merret si argument se, Kur'ani është shkruar në paraverzionin e vetë²⁾ në të ashtëquajturën pllaka (levhi mahfudh). Nga këtu është shpallur në qiellin më të afërt të tokës, pse në Kur'an në përgjithësi konsiderohet,³⁾ ka edhe argument në ajet: «Ne e shpallëm atë (Kur'anin) në natën e Kadrit». (Kader 1) dhe «Pasha Librin e qartë Ne atë e zbritëm në një natë të bukur...» (Duhan 2-3). Faza e tretë e sheshit vertikal, përbëhet në shpalljen e Kur'anit Muhamedit as. me ndërmjetsimin e Xhebrailit. Ajeti: «Kur'ani është pa dyshim, shpallje e Zotit të gjithë botrave. E solli i besuari Xhebrail. Në zemrën tënde, të bëhesh thirrës lajmëtar, në një gjuhë të qartë arabe» (Shu'ara 192-195)

Sipas Musa Shahin Lashinit, kemi, pra, shpalljen e Kur'anit:

- Në pllakën e ruajtur Levhi mahfudh).
- Nga pllaka e ruajtur gjeri të qielli i tokës.
- Nga qielli i tokës, deri te Muhamedi as. dhe këtë gradualisht.

Sheshi horizontal është, në të vërtetë, i lidhur për receptimin e Kur'anit në tokë gjatë jetës së Muhamedit a.s., por edhe gjatë kohës në përgjithësi (me çka mendohet, në nxjerrjen graduale të fjalëve të Zotit gjegjësisht, në pamundshmërinë e nxjerrjes së plotë).

Pytja që na parashtrohet këtu është se, a thua Kur'ani Muhamedit i është dërguar në ndonjë gjuhë univerzale, e pastaj ai e ka përkthyer në gjuhën arabe, apo Kurani është në gjuhën arabe qysh në Levhi mahfudh sepse ky është të folurit e Zotit edhe sipas kuptimit edhe sipas shprehjes. «Xhebraili e ka mbajtur në mend Kur'anin nga Levhi mahfudhi dhe ia ka shpallur Muhamedit as.⁴⁾ Gjithashtu, egziston mendimi, se Xhebraili «e ka marrur Kur'anin nga Zoti, duke e dëgjuar, dhe ia ka shpallur atë që e ka dëgjuar.»⁵⁾

Shpallja e Kur'anit gradualishtë (tengjim), siq kemi thënë më parë, është karakteristikë vetëm për Kur'anin, sepse librat e mëparshme të Zotit, sipas mendimit të dijetarve islam, janë shpallur përnjëherë. Për këtë ka argument në Kur'an në ajetin: «Dhe Na atij (Musaut) ia shkruam këshillën për çdo send në pllaka, edhe sqarime për çdo send. Pranoi ato bindshëm dhe urdhroje popullin tëndë të marrin atë që është më e mirë! Do t'ua tregoi vendin të mbrapshtive» (A'raf, 145),

Se Tevratit është shpallur përnjëherë, si argument merret, sipas mendimit të dijetarëve, ky ajet: «Dhe kur u kthye Musau te populli i vet i hidhruar dhe i piklluar tha: «Po shumë keq jeni sjellë, pasi shkova unë. A deshët të shpejtoni urdhrin e Zotit tuaj? Dhe i hodhi pllakat, kurse vilaun e vet e kapi për flokësh dhe e tërhoqi kah vetja. O bir i nënës time! Tha, (Haruni) Populli më kanë parë të dobët dhe për pakëdesh më mbytën, mos bën të më hakmerren armiq dhe mua mos më konsidero prej atyre që kanë bërë mizori.» (A'raf, 150)

Duke marrur parasysh se Kur'ani është libri i fundit i Zotit i cili i pranon librat e shejta të mëparshme, dhe pas të cilit nuk do të ketë libra të reja të shpallura nga Zoti xh.sh, në vet procesin e shpalljes i është dhënë rëndësi specifike. Të shpallurit gradualishtë është si argument se Kur'ani me besnikëri do të shkruhet nga ana e njerzve e njerërit edhe do të mësohet përmendsh. Asnjë libër tjetër i zotit, nuk është shkruar dhe mësuar përmendsh në të njëjtën kohë para Kur'anit. Musau a.s, nul s'shte hafiz i Tevratit, sepse i është shpallë

përnjëherë⁶⁾. Me kur'anin, është rasti ndryshe, për shkak të shpalljes së tij graduale i jepet një dinjitet dhe vlerë e rëndësishme.

Në çka përbëhet, në shiqimin formal, shpallja graduale e Kur'anit?

a) Kur'ani është shpallur në mynyrë suksësive, duke sjellur mësimet principjele mbi një Zot, mbi pejgamberët e Zotit, është hatologjinë, moralin, veprimtarinë, etj. Megjithatë, Kur'ani e përcjell edhe jetën konkrete të arabve të asaj kohe, kështu që sjell rregulla mbi jetën bashkëshortore, pastaj mbi trashigimin dhe veprimtaritë tjera të jetës së përditshme, e ndonjëherë jep edhe udhëzime konkrete mbi detalet e veprimtarisë, siq është rasti i hua-zimit të pasurisë, parave etj. Me mësimet principjele të Kur'anit, të cilat njerzit gradualisht e kanë përvetsuar, ka qenë e nevojshme të jepet edhe ndonjë zgjidhje detale jetësore të mesit të atëherëshëm (por të cilat në jetën e mëvonshme të muslimanve do të kenë rëndësi).

Shpallja e Kur'anit ngandonjëherë, e përcjell jetën konkrete dhe jep zgjidhje (rasti i shpifjes që iu bë Aishes r.a. është përshkruar në rrëfimin e ashtuquajtur, rrëfimi mbi shpifjen, pastaj martesë e Muhamedit as, me Zejnebën etj.) Do të ishte absurde që të gjitha këto zgjidhje konkrete, të ishin shpallur përnjëherë, e ngjarjet me të cilat kanë të bëjnë të mos ndodheshin. Literatura islame e një zhanri të posaçëm e cila merret me këto zgjidhje konkrete dhe i fikson, i quan me emrin shkaqet e zbritjes. Mirëpo, çdo zgjidhje konkrete, e ka edhe karakterin e vet të përgjithshëm, sepse Kur'ani parasheh mundësinë se p.sh. shpifjet ndaj grave ose burrave ose ndodhi tjera do të ketë në bashkësinë njerzore, ose psh. ndalimi i institucionit të përvetsimit të fëmijëve i cili ishte shumë i përhapur tek arabët, nuk kufizohet vetëm në njerzit konkret në kohën e shpalljes së Kur'anit, por vlenë për çdo rast të ngjashëm dhe për të gjitha kohët. Me shpalljen graduale të Kur'anit, është përcjellur jeta konkrete dhe në këtë është urtësia e madhe e qëllimit të Zotit.

b) Kur'ani më së shumti është shpallur nga pesë deri në dhjetë ajete. Ka patur raste kur është shpallur vetëm një sintagmë, si psh. fjalët: «Përveç atyre të cilët janë të pa aftë për luftë (Nisa: 95), e ndonjëherë pesë ajete, siq është rasti me fillimin e sures Alek, Ihlas. Suret e shkurtëra zakonisht janë shpallur përnjëherë, si psh. suret: Ihlas, Nasr, Kewther etj. Kështu është lehtësuar të mësuarit e Kur'anit përmendsh, gjeneracionit të parë të muslimanve, e njëherit edhe praktikimi i tyre në jetë.

c) Shpallja graduale e Kur'anit e ka qetsuar Muhamedin a.s. dhe ia ka forcuar vullnetin, e që kjo pjesërisht mund të vërehet nga ajetet Furkan 32. Kështuqë, rrëfimet Kur'anore të cilat i janë shpallur (Jusuf, Hud, Kasas etj) e kanë inkurajuar, gjegjësisht, i kanë rrëfyer mbi dëbimet dhe qëndrimet brutale ndaj pejgamberve të Zotit që bënë pabesimtarët, e edhe përkundër këtyre, ata thirrën në të vërtetën. Mbi këtë i kemi edhe këto fjalë të Kur'anit: «Kurse çdo lajm që ta rrëfejme për ndonjë prej pejgamberët, me çka të forcojmë zemrën tënde...» (Hud:120)

d) Rregullat fetare të cilat gradualisht e kanë hyrë në jetë, ishin më të përshtatshme nga rregullat të cilat menjëherë do të shpallehin. Për këtë Kur'ani në suret e para (në periudhën në Meke) më shumë ka theksuar besimin, sepse do të ishte absurde të flitej mbi namazin, abdestin, agjimin, zekatin etj. pa besimin e mëhershëm në Allahun xh.sh. Të shpallurit gradual të Kur'anit e ka edhe këtë arsytimin e vetë të amshushëm e shpallja graduale e Kur'anit e ka edhe rëndësinë shumë të madhe për shkak të vet pyetjeve të cilat u patën parashtruar mbi Kur'anin, ose mbi ndonjë qështje tjetër fetare. A ajetet që fillojnë me frazën të pysin ty, sqarojnë këto situata dhe do të ishte absurde sikur të ishte shpallur përnjëherë, e këto pyetje ende të mos ishin parashtruar, gjegjësisht të paraqiteshin në të, para se të parashtroheshin.

f) Problematika e degradimit, mund të kuptohet vetëm më problematikën e shpalljes graduale të Kur'anit, nuk mund të flitet nga logjika në kuptimin kohor, mbi ajetin e degraduar dhe degradues, nëse Kur'ani do të ishte i shpallur për një herë. Vetëm në bazë të shpalljes graduale mund ta dijme se cili ajete e ka degraduar ajetin i cili është shpallur më parë. ⁷⁾psh. ajetet mbi ndalimin gradual të pijeve alkoolike, mund të kuptohen drejtë vetëm sipas kësaj rradhitje:

¹⁾ «Të pyesin ty mbi venën dhe bixhozin. Thuaj: ato i sjellin dëm të madh njeriut, e edhe ndonjë dobi, por, dëmi nga ato është më i madh se dobia» (Bekare: 219).

2) O besimtarë, mos u falni të dehur, derisa nuk e dini se çka thoni»

3) «O besimtarë, nuk ka dyshim se alkoholi edhe loja me para edhe idoltaria edhe shigjetat për fall janë të ndyra, nga punët e djallit, prandaj largohuni sish që të jeni të shpërtuar».

Sikur të mos bëhej kjo rradhitje, nga ajeti i parë do të kuptohej se gjeri në një masë mund të përferohen pijet alkoolike. ⁸⁾Ajeti i dytë gjithashtu, e kushtëzon në kohë përdorimin e pijeve alkoolike kurse i treti ajete, ka karakter të përgjithësuar dhe plotsisht e ndalon pijet alkoolike. Në kapitlinë mbi ajetet e degraduara dhe degradues mbi këtë do të flitet më shumë.

Sujutiu citon transmetimin nga Aisha r.a. në të cilin flitet, mbi shkaqet e fuqizimit gradual të rregullave. Aisha r.a. pohon se rrëfimet Kur'anore nga suret të cilat rradhiten në sure të shkurtëra, përmbajnë sentenca mbi xhenëtin dhe xhehemin. Pasiqë populli e ka përvetsuar Islamin, vjen deri të shpallja e atyre tregiemve të cilat flasin mbi të lejuarën dhe të ndaluarën. «Sikur të ishte shpallur në fillim mos pini pijet dehse, njerzit do të thonin: Asnjëherë nuk do ti lëmë, e sikur të ishte shpallur në fillim, mos bëni kurvëri, do të thonin: Asnjëherë nuk e lëmë»⁹⁾

Subhi Salihu, në komentimin e gjatë të këtij transmetimi, pohon se nuk mund të flitet mbi gradualitetin e fuqizimit të gjitha rregullave, siq kuptohet në shiqim të parë nga ky transmetim. Alkoholi mund të ndalohet gradualisht, por nga ajeti i parë mbi pijet dehëse vrehet se islami nuk i preferon, nuk i pranon pijet dehëse. Mirpo në asnjë

mynyrë nuk mund të flitet mbi ndalimin gradual të kurvërisë, vrasjes, vjedhjes etj. sepse, të keqen Kur'ani përnjëherë e ka ndaluar. Subhi Salihu vrenë se edhe Aishja r.a. flet mbi këtë, **Mirpo të përmendurit e pijeve dehëse në të njëjtin kontekst me kurvërinë në këtë transmetim, mund t'i qoj disa që të mendojnë, pohojnë, se kurvëria është ndaluar gradualisht, e që nuk është e vërtetë. Është e vërtetë se Kur'ani në shpalljet e para flet mbi besimin, shpërblimin dhe denimet, es'hatologjinë etj. sepse, me këtë i tharë vetë parë të Islamit iu flet mbi besimin në Zotin, e kjo ishte rruga e vetme që njerzit ta braktisin kurvërinë, pijet dehëse, vrasjet etj. Megjithatë, gabim është nëse pohohet se çdo rregull i Kur'anit është fuqizuar gradualisht në jetë. ¹⁰⁾ Vrasja ndalohet përnjëherë dhe nuk mund të ketë për këtë kurnjëfarë ndalese graduale.**

Gjatë njëzet e tri vjetëve të shpalljes graduale të Kuranit, ka ardhur deri te aplikimi i tij në jetë, e kjo nuk do të bëhej pa vështërsi sikurse Kur'ani të ishte shpallur përnjëherë.¹¹⁾

Edhe shumë autorë tjerë në Kur'an, flasin se, shpallja graduale e Kuranit kishte për qëllim, shpalljen sa më autentike dhe të pashembulltë të shpalljes së fundit, e cila gjatë njëzet e tri vjetëve është shkruar dhe është mësuar përmendesh. Kështuqë, Ahmad von Denffer pohon se egzistojnë

katër shkaqe kryesore të shpalljes graduale të Kur'anit:

– Qetësimin e Pejgamberit, sepse kontinuiteti i dërgimit të shpalljes me të vërtetë e bën këtë dhe e qon kah suksesin.

– Shpallja graduale për Pejgamberin është më e lehtë, sepse vet proqesi i pranimit të shpalljes ishte shumë i vështirë.

– Fuqizimin gradual të ligjit të Zotit, dhe

– Me shpalljen graduale të Kur'anit, iu lehtësohet besaimtarëve të kuptuarit, pranimi dhe të mbajturit në mend të Librit të Zotit.

1) shiqo: Itkan, faqe, 54–55 2) : Mbi fjalën para verzioni në J.J.G.Jansen, ibid, faqe, 36.

3) : El- Lealiul-Hisan, faqe, 12–13

4)

Është e njohur se ksiha e pranon se Evagjelite, janë shkruar pas Isaut ndodhit që kanë ndodhur në atë kohë: Keta nejrz konsiderohen si të inspiruar, gjegjësisht të inspiruar nga shëriti i shejtë që ti shkruajn Evangelitë (shio j.j. G jansen, ibid.).

7) El lealiul hisan Fq. 18

8) Shiqo më gjësisht: Muhamed Haxhiq, Vazovi, 1943. faqe 136

9) Itkan, fae, 57.

10) Itkan faqe.57.

11) tkan faqe 57.

Na. uvodu tetsia nga
Dr. Omer Nakigeviq
përktheu R.S.

KIBLA – KUPTIMI I SAJ

2/142 «Do të thonë disa të marrë (shkurtpamës) nga njerëzit: Çka i ka kthyer ata nga Kibla e tyre drejt së cilës (kanë qenë) drejtuar? Thuaj: «Të All-llahut janë edhe lindja edhe perëndimi, Ai udhëzon në rrugë të drejtë ke do vetë!»

Dhe ashtu ju kemi bërë një bashkësi të drejtë që të jeni dëshmitarë kundër njerëzve, dhe pejgamberi do të jetë dëshmitar kundër jush. Dhe Ne nuk e kemi bërë Kiblen drejt së cilës je kthyer (më parë) për asgjë tjetër vetëmse të shohim se kush do të pasojë Pejgamberin nga ata që do të kthehen prapa. Kjo ka qenë shumë punë e madhe, por jo edhe për ata të cilët i ka udhëzuar All-llahu, se All-llahu nuk është për t'ua humbur besimin tuaj. All-llahu është njëmend për njerëzit shumë i butë dhe mëshirëplotë. 2/143

«E shohim se si po e drejton fytyrën kah qielli, dhe Ne gjithsesi do të kthejmë kah kiblja me të cilën do të jesh i kënaqur, prandaj ktheje fytyrën kah tempulli i shejtë! Dhe kudo që të jeni drejtohuni kah ajo anë. Ata të cilëve u është dhënë libri me siguri e dinë se ajo është e vërtetë nga Zoti i tyre, dhe All-llahu nuk është indiferent ndaj asaj që punojnë. 2/144»

«Edhe sikur ti, atyre që u është dhënë Libri, t'ua silje tërë argumentet, ata nuk do ta pranonin Kiblen tënde, por as ti nuk e pason kiblen e tyre, dhe asnjëri nuk do të pranojë kiblen e njëri-tjetrit. Po sikur ti të pasosh dëshirat e tyre, pasi që të ka ardhur shpallja, atëherë ti, pamëdyshje, do të ishe i pa drejtë. 2/145.

«Atyre të cilëve u kemi dhënë Libër e njohim atë (Pejgamberin) siq i njohim bijtë e vet, por një grup sish me çdo kusht fshehin të vërtetën edhe pse e dinë.» 2/146.

«E vërteta është nga Zoti yt, prandaj kurrsesi mos jij prej atyre që dyshojnë!» 2/147.

«Secili kthehet kah kiblja e vet, por ju bëni konkurrencë me vepër të mira! Kudo qofshi All-llahu të gjithëve do t'u tubojnë – All-llahu me siguri ka mundësi për çdo send». 2/148.

«Nga do që të dalësh ti, ktheje fytyrën tënde kah tempulli i shejtë, e vërteta njëmend vjen nga Zoti yt – dhe All-llahu nuk është i painerësuar se çka punoni.» 2/149.

«Ngado që të dalësh, ti ktheje fytyrën tënde kah tempulli i shejtë, dhe kudo që gjendeni këtheni fytyrat tuaja kah ajo anë, që njerëzit mos të kenë argument kundër jush, përveç nga mesi i atyre që bëjnë mizori, por mos iu frikësoheni! Frikësoheni Mua që t'ua plotësoj dhuntinë time ndaj jush që të jeni të udhëzuar.» 2/140.

«Siç ju kemi dërguar një Pejgamber nga mesi juaj t'ju lexojë ajetet tona dhe t'ju pastrojë e t'ju mësojë Librin dhe urtësinë dhe t'ju mësojë ate çka nuk e keni ditur». 2/151.

«Më kujtoni Mua, të ju kujtoj edhe Unë dhe më falenderoni edhe mos mohoni!» 2/152.

«O besimtarë, kërkoni ndihmë për vete duke duruar dhe duke kryer faljen! All-llahu pa dyshim është me durimtarët.» 2/153.

Çka është, në të vërtetë Kiblja?

Bukvalisht, Kibla është anë e botës nga e cila kthehet çdo musliman në namaz. Kjo anë e botës është simbol i univerzalitetit të Islamit: nuk është as lindja as perëndimi, që kuptimi i kthyerjes ta ketë këtë kuptim, kuptimi është në atë që paraqet qendrën e rrethit nëse bota paramendohet në formë planimentare. Në ajetin 115 të sures Bekare shkruan: (Ve lil-lahil mashriku vel magribu fe ej-nema tuvel-lu fe themme vexhhull-llahi, innell-llahe vasiun alijm) «Të All-llahut janë edhe lindja edhe perëndimi, kahdo që të ktheheni atje është anë e All-llahut. All-llahu është pa dyshim i gjerë dhe shumë i dijshtëm».

Kjo qendër e cila gjendet në Mekke, është burim shpirtëror i Islamit, është ushqim shpirtëror i muslimanëve. Rëndësia qëndron bash në atë që është univertzale, unisuse dhe që çdo musliman e përtrin shpirtin e vet individual me Islamin duke u kthyer nga kiblja në namaz dhe gjatë kryerjes së haxhit.

Kjo qendër nuk është kurrnjëfarë apstraksioni, por në shpirtin e Islamit gjeografikisht është përcaktuar në Mekke.

Muslimanet në fillim, siç na është e njohur, janë kthyer kah Kudus-Sherifi. Sipas disa verzionëve, kthyerja nga Jerusalemi e përfshin kohën prej 16 muajve pas hixhretit. Edhe mihrabi i xhamisë së parë ishte i kthyer kah veri.

Kaben e ka ndërtuar pejgamberi Ibrahim me birin e vet Ismailin (ve idh jerfeu Ibrahimul kevaide minel bejti ve Ismaile...) Sipas trazmetimeve, këtu është fjala për rindërtimin e tempullit më të vjetër në botë, të cilin e ka ndërtuar pejgamberi dhe njeriu i parë në botë Ademi a.s.

Kur është ndërtuar Kaba, arabet filluan ta vizitojnë në emër të pelegrinazhit dhe ta puthin gurin e saj të shejtë. Nga puthja e buzeve mekatere guri nxihet, kështu që quhet «haxherul-esved» – guri i zi.

Kaba ka formën e kubit, lartësia e saj është 10.m. me një hyrje të vetme në të cilën hyhet me ndihmën e shkallëve. Brendësia e saj përbëhet vetëm prej një lokali.

Kaba gjendet në Mekke, në Arabin Saudite, në Gadishullin Arabik. Themelimi i Mekkes është e lidhur ngushtë me Ibrahimin a.s. kur pasardhësit e vet Ismailin a.s. dhe nënën e tij Haxheren i vendosi afër «shtëpisë së parë e cila është ngritur për njerëzit», e që te ajo ti drejtohen Krijuesit të tyre. E ka ndërtuar Ademi a.s. por gjatë historisë së saj ajo shumë herë u rrenua dhe u rindërtua. Prej kohës kur Ibrahim a.s. me të birin Ismailin e rindërtuan kabën dhe pasi që Ismaili a.s. me nënën e tij u vendosën afër saj, rreth kabës filloi të ngrit një vendbanim nga i cili më vonë rritet qyteti Mekka. Kur'ani e quan edhe Bekka (3/96) e që është emri i vjetër i saj, Disa konsiderojnë se emri Mekka rrjedh nga Makurabi sabej, e ne disa vepra hasim

se emri i këtij qyteti është nxjerrur nga folja arabe makka.

Duke i lënë pasardhësit e vet në afërsi të Kabës, Ibrahim a.s. për të iu lutur Krijuesit të tyre, ai njëherit i lutet Krijuesit, që zemrat e njerëzve të kenë dashuri ndaj kabës-Mekkes, dhe që këtë vend me tokë jopjellore ta furnizoi me begatit e Tija.

Mbi pasardhësit e Ismailit a.s., nga të cilët e kanë prejardhjen arabet nuk kemi kunjëfar të dhënash. Na është e njohur vetëm se Ismaili u marratua me një vajzë nga fisi Xhurhun. Qysh shumë vonë nga Kusajjit, për historinë e Ismailit a.s. i kemi disa të dhënuna. Kusajji më të bijën e të parit të fisit Huza'a, i cili në atë kohë ishte kujdestar i kabës. Kusajjit i mvishet organizimi i rregulimit shtetëror në Mekke, ndërtimi i Darunnedve (këshillit të qytetit). Pra Kusajji në këtë tokë jopjellore e ndërtoi-themloi qytetin, Mekken e sotme.

Mekka pra, qysh në kohën e paraislamizmit, ishte një qytet mjaft i zhvilluar dhe i pasur. Kishte marrëdhënje mjaft të zhvilluara me vendet tjera, e njëherit edhe gëzonte atributin e vendit të shejtë, të sigurt dhe të begatshëm, gjë që i përgjigjet lutjes së Ibrahimit a.s. kur iu lut allahut xh.sh. «O Zoti im, bëne këtë një vend të sigurt, dhe banorët e tij furnizoi me frute, ata që besojnë në All-llahun dhe në botën tjetër...» 2/126. Duke iu falimenderuar kësaj sigurie, Mekka asnjëherë nuk ra nën sundimin e huaj edhe pse shumë sundimtar u munduan që ta pushtojnë. Duke iu falimenderuar sigurisë dhe begative, pelegrinazheve dhe vashareve që mbaheshin në të, ajo u bë qytet i njohur. Për këtë na dëshmojnë festivalet e poezive që mbaheshin gjatë këtyre manifestimeve. Përveq kësaj, për dallim nga qytetet tjera, Mekka gëzonte të drejtën e tre muajve të paqës së Zotit.

Këtë siguri të Mekkes e përmend edhe Kur'ani kur thot se duke iu falimenderuar Kabës e cila gjendet në Mekke, All-llahu i ruan banorët e saj, edhe pse e kishin humbur besimin në njësinë e Zotit, fenë e para babait të saj Ibrahimit a.s.

Iu faleshin idhujve të cilët ishin vendosur në haremin e Kabës. Kishte më tepër se 365 idhuj.

All-llahu xh.sh. nga mëshira e vet e madhe ndaj njerëzimit e njëherit edhe duke iu përmbajtur lutjes së Ibrahimit a.s. ua dërgoj pejgamber njerin prej banorëve të Mekkes, Muhamedin a.s. i cili thoshte shpesh here «Unë jam ai për të cilin është lutur Ibrahim a.s.» Kështu që Mekka, luginë në të cilën asgjë nuk mbillej u bë lugina dhe djepi i Islamizmit.

Por, si e priten banorët e qytetit të sigurt, Pejgamberin e tyre këtë e dimë nga historia e Muhamedit a.s. dhe muslimanëve të parë. I dimë peripetitë dhe vuajtjet e Muhamedit a.s. dhe besimtarëve, shakatarrë të të cilave ishin banorët e këtij qyteti.

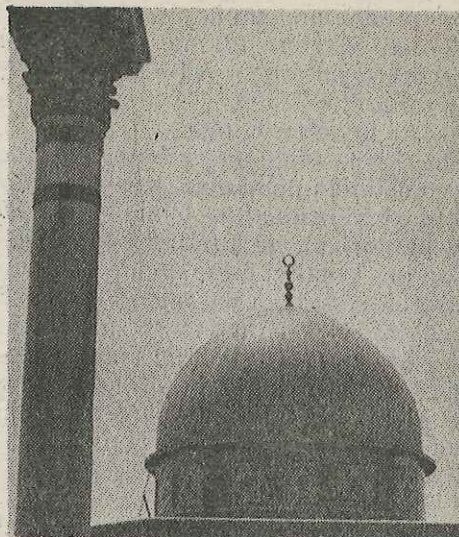
Mirëpo, as kërcënimet, as sulmet fizike e as izolimi nuk e thyen besimin e Pejgamberit në atë që i shpallej. E All-llahu xh.sh. ia përkujtoj në Kur'an lutjen e Ibrahimit a.s. Me ardhjen e Muhamedit a.s. si pejgamber i Zotit Mekkes iu kthye kuptimi i mirëfilltë i caktuar në All-llahu xh.sh.

Në kthyerjen e fytyrës nga Kibla nuk është kuptimi i saj primar. Këtë posaqërisht e thekson ajeti 177 i sures Bekare (Lejsel birre en tuvel-lu vuxhuhekum kiblet mashriki vel magribi ve lakin-lu birre men amene...) «Nuk është bamirësi (devotshmëri) të ktheni fytyrat tuaja kah lindja dhe perëndimi, por devotshmëri është ajo e atij që i besoni... «I devotshëm është ai i cili beson në All-llahun dhe në ditën e gjykimit, i cili beson në meleke në Shpallje, në pejgamberet e Zotit, ata të cilët nga dashuria ndaj All-llahut ndajnë nga pasuria e vet për ti ndihmuar të afermit e tyre, të varfërit... Primare është përqëndrimi i shpirtit nga një pikë e botës. Ky përqëndrim i shpirtit është kuptimi i Kiblës dhe ky është farz i pa kushtëzuar, kurse haxhi gjegsisht vizita e çabës për ripërtirjen e shpirtit dhe përtirja e tij me shpirtin islam, është farz i kushtëzuar.

Për shpëtimin e vet bota bashkëkohore do të kërkojë një kible të përbashkët në kohët më të reja. Në këtë do ta shtyjë shkenca dhe kultura. Kosmologjia moderne këtë nevojë veq po e paralajmëron dhe në këtë problem do të mendojë secili njeri i kulturuar.

E ku do të ishte kjo Kible e që të jenë të kënaqur tërë njerzimi? Nëse pyten dijetarët bashkëkohor, ata të pa vendosur do të kërkonin ndonjë pikë në qiell (kosmos) ashtu siq e kërkonin edhe muslimanët e parë kur hasën në mospajtimet e para në përqendrimin e shpirtit. Çdo pikë që do ta zgjidhnin shkencëtarët, nuk do ta gjejnë të vërtetën, sepse mbi pikën e zgjedhur në kosmos mund të zbulohet pika tjetër më e lartësuar. Nëse do të zgjidhej diku në zenit, ndoshta do të gjendej tjetra më optimale. Nëse do ta zgjidhnin diellin, shkenca e nesërme do ti përqeshte, sepse sa miliona diellra notojnë në mes veti dhe dimensioneve kosmike, ndaj të cilave dielli do të ishte i imt si atomi ndaj organizmit të nejrut. Më në fund, patjetër do të vinin deri te bindja se njerzimi pa tjetër për fatin e vet do ta gjej Kiblen në tokë. E ku do të ishte kjo pikë në të cilën do të bashkoheshin të gjithë shpirtat njerëzor? A thua në Romen e vjetër ose në Njujorkun modern? Fati i Babilonit na përkujton dhe na përgjigjet: sa është e sigurt amshueshmëria e qyteteve që lulëzojnë? Nuk ka asnjë qytet në tokë pas shkëlqimit të cilit e që në erisrën e historisë nuk është djegur më heret drita e kulturës. Andaj mbetet se vendi i vetëm i tillë në tokë do të ishte pika gjeografike e tempullit të Ademit a.s. e të cilin e rindërtoi Ibrahim a.s. (Abrahami), sepse kjo është pika nga e cila dual shkëndija e parë e vetëdijes njerëzore që ndrit shekujt e historisë së tokës, kur njeriu u lirua nga shtazorja, sepse kjo pikë është shejtëria e parë njerëzore nga e cila doli shpallja e parë e të vërtetës, në të cilën shkelqeu drita e parë e kulturës. Vetëm kjo qendër do të ishte shejteri e shkencës moderne.

Megjithatë përveç kësaj, secilit nga ne i parashtrohet pyetja, pse mu ky qytet është zgjedhur ta

Kudusi sherif

kryej rrolin që e ka gjatë historisë shumë shekullore, ti mbaj epitetet e qytetit të shejtë dhe të sigurt, qytet i Zotit, qytet i Pejgamberit të Zotit, qytet i as'haveve të Pejgamberit të Zotit, vendstrehim i të gjithë besimtarëve. Përse ky vend, i rrethuar me gurë dhe kodra të zhveshura, pa ndonjë bukuri natyrore: gjelbrim, bimë, lumenj, liqej, ujë të kuluar dhe të shëndosh, pa cicerima të zogjve pa male të gjelbruara të përcaktohet si vend në të cilin do të ndërtohet «shtëpia e parë për njerëzit» që këtu lutjet e tyre të ia drejtojnë Zotit të tyre? Dhe pse këtu u paraqiten shumë pejgamberë të Zotit, në mesin e të cilëve pejgamberi i fundit Muhammedi a.s. i cili do ti pranoi dhe do ti vërtetoi të gjithë pejgamberët e mëparshëm dhe shpalljet e tyre?

Për të mos ua tërhequr vëmendjen e njerëzve nga përmendja e Zotit të tyre, All-llahu xh.sh. ia mungoi keti vendi të gjitha bukuritë e kësaj bote. Mekka duhet të jetë vetëm për kthyerjen e fytyrës Zotit të tyre, të pa preokupuar me kureshtjen dhe dëshirat e kënaqësive të kësaj bote, por Ai në këtë rast Mekkes i garanton sigurinë dhe furnizimin me begatitë e kësaj bote. dhe kështu, vendi më i varfër me pasuri natyrore që e njeh njerzimi, bëhet vendi më i sigurt dhe më i shejtë, xhennet i kësaj bote në kuptimin shpirtëror. Shejtërinë e këtij qyteti e vërteton edhe Muhammedi a.s. i cili në këtë vend e muar shpalljen e parë dhe të fundit nga Krijuesi i Tij, Ibn Abassi transmeton se Pejgamberi ka thënë: «Këtë qytet All-llahu e bëri të shejtë dhe të pa cenueshëm edhe ferrat e tij nuk guxojnë të priten, shtazet e egra të këtij qyteti të mos ndiqen...»

Mekka pra, pa dyshim është qytet i shejtë, kështuqë sipas shumë dijetarëve në të duhet të hyhet të mbuluar në ihram.

Literatura:

Prijevod Kur'ana s komentarem, xhuzi i dytë nga Husejn Xhozo, «Islamska Misao» nr. 61 1984 v. Mekka kroz povijest, Mustafa Jahiq. Përkthimi i Kur'anit nga H. Sherif ef. Ahmeti. Përkthimi i Kur'anit nga Dr. Feti Mehdiu

Pregaditi:
Rustem Spahiu

QABEJA, HISTORIA E SAJ DHE HAXH-XHI NË DRITËN E MËSIMAVE KUR'ANORE

Kur'ani për Qaben thotë:

«Shtëpia (xhamia) e parë që është për njerëzit është ajo në Bekke (Mekke), e dobishme, udhërrëfyse për mbarë njerëzimin. Aty ka shenja të qarta: vendi i Ibrahimit dhe kush hyn në të është i sigurt. Për hirë të All-llahut, vizita e shtëpisë (Qabes) është obligim për atë që ka mundësi udhëtimit të ajo, e kush nuk e beson (ai nuk e viziton); All-llahu nuk ka nevojë për (ibadetin që bëjnë) njerëzit.» (Ali Imran: 96,97)

«Më e para shtëpi që është ngritur për njerëzit është ajo në Bekke», dtth. shtëpia më e ndershme, më e vjetër që iu kanë vurë themelet dhe është ngritur në faqe të dheut, për të kryer aty detyrat fetare të gjithë njerëzit, është ajo shtëpi në vendin e quajtur Bekke. Ajo është faltorja e parë dhe e vetme që është ndërtuar për t'u falur çdo fis apo popull, çfarëdo feje qoftë. Sa u përket faltoreve tjera, ato janë ngritur për t'u falur një fis apo një popull që i takonte një feje, kurse Qabeja është faltorja e parë dhe e vetme që është ngritur e përgjithshme.

Kur e kanë pyetur Muhammedin a.s. cila faltore është ndërtuar e para për t'u falur njerëzit, ka thënë: «E para faltore është Qabeja që e ka ndërtuar Ibrahim a.s. e pas dyzetë vitesh është ndërtuar Bejtu-l-Mukaddesi.»

Fahruddin Razi thotë se për ngritësin e parë të Qabes janë thënë fjalë të ndryshme, por më e vërteta është ajo se Qaben, për herë të parë e kanë ngritur engjujt me urdhërin e All-llahut xh.sh., para se të krijohej Ademi a.s., për ta pasur atë kible të gjithë njerëzit dhe për ta bërë tavaf. Mirëpo, pastaj kur ndodhi tufani në kohën e Nuhit a.s., është rrënuar dhe për herë të dytë e ka ngritur Ibrahim me të birin Ismailin.

Nga kjo frazë e ajetit kuptohet se faltoret e vjetra janë më të virtytshme se të rejat, sepse All-llahu xh.sh., e vërtetoi të qenurit e Qabes më e virtytshme se Bejtu-l-Mukaddesi me ndërtimin e saj para Bejtu-l-Mukaddesit. Fraza: «**inne evvele bejtin**» është përkthyer edhe me fjalët: Më e ndershmja shtëpi është Qabeja.» Mund të thuhet se më e ndershmja godinë në botë është Bejtull-llahi sepse urdhërues i ndërtimit të saj është All-llahu, arkitekti që ka hartuar planin është Xhibrili dhe ndërtues i saj është profeti Ibrahim duke pasur ndihmës të birin Ismailin; e këto personalitete nuk janë bashkuar në ndërtimin e asnjë godine tjetër në botë. «**Udhërrëfyese për mbarë njerëzimin**», Qabeja është ndërtuar për të kryer aty detyrat fetare të gjithë njerëzit e botës.

«**Lel-ledhi bi Bekkete.**» – Disa thonë se Bekke quhet vendi në të cilin haxhinjtë bëjnë tavafin për qarqet e njohura rreth Qabes Mekke është vendi i të gjitha vendeve të caktuara në atë qytet (haremi sherifi). Vendi ku është ngritur Qabeja dhe rrethit të saj i është thënë Bekke për shkak se aty mbledhen njerëzit me shumicë. Sipas një variante tjetër, Mekke quhet Qabeja kurse Bekke, emri i atij qyteti.

«**Mubâreken**» – «**E dobishme**» – Qabeja është tepër e bereqetshme dhe e dobishme si për vendasit, ashtu edhe për ata që vijnë nga jashtë, sepse rrethiana e saj duke qenë vend i thatë në të cilin nuk mbillet e as nuk korret asgjë, nuk vuajnë kurr për ushqim dhe pije e as për gjëra tjera. Ajo është fort e uruar sepse ibadetet që kryhen në të kanë vlerë dhe shpërblim shumë më të madh sesa ato që kryhen në vendet tjera.

Fahruddin Razi thotë: se sa vend i uruar dhe i mrekullueshëm është Qabeja, merret vesh kur të mendojë njeriu se ajo është sikur një pikë qendrore; radhët (safët) që drejtohen andej janë sikur vargjet që e rrethojnë një pikë. Pra, kur e sjellë ndër mend njeriu se sa miliona e miliona drejtohen kah ajo për tu falur, , ndër të cilët doemos do të gjenden njerëz me cilësi të larta, shpirt-kulluar e zemërpastër, atëherë kuptohet bukur se ai vend është tepër i uruar.

«**Ve huden lil-'âlamîn**» – «**Udhërrëfyese për mbarë njerëzimin**» – Qabeja është shtëpi që rrëfen se kah ajo duhet këthyer të gjithë njerëzit e botës kur falen.

«**Fihî âjâtun bejjinâtun mekâmu Ibrâhîm**» – «**Në të ka shenja të qarta: vendi i Ibrahimit.**» – Qëllimi me mekamin e Ibrahimit është për gurin të cilin ai e pat vendosur nën këmbë si skele kur e ngriti Qaben e u lartësuan muret e saj. Ai gur është zbritur në atë kohë e i kanë sharruar këmbët Ibrahimit deri në nyje e shenjat e këmbës së Ibrahimit gjenden edhe sot në atë mur. Prania e atij guri në Qabe dokumenton haptas se Qabeja është më e virtytshme se Bejtu-l-Mukaddesi sepse atë e ka ngritur Ibrahim kurse Bejtu-l-Mukaddesin e ka ngritur Sulajmeni, e Ibrahim është më i njohur sesa Sulejmani.

«**Fe men dehalehû kâne âminen**» – «**Dhe kush hyn në të është i sigurt**» – Ndër shenjat e dukshme që janë në Qabe, është edhe kjo: kushdo që hyn aty është i sigurt nga sulmi i armikut dhe nga çdo cenim sepse gjithmonë ka qenë zakoni i arabëve që njeriu, posa të hynte në haremi sherif, nuk plaçketej as nuk vritej prej askujt. Ky zakoni i vjetër është ruajtur deri në ditët e sotme.

Transmetohet se Umeri r.a. ka thënë: «Sikur ta shihja në haremi sherif edhe vrasësin e babait tim nuk do ti bëja asgjë.»

Ajeti nuk flet dhe nuk tregon se prej kujt është i sigurt ai njeri që hyn në rreth të Qabes, por mund të thuhet se: njeriu që hyn aty është i sigurt prej sulmit të armikut dhe nga dënimi i Zotit në ahiret, pasi ta kryejë detyrën e haxhxit, nëse nuk bënë ndonjë mëkatë të madh pas haxhxit. Ky siguri i atij njeriu merret vesh edhe nga shumë fjalë të shenjta të Muhammedit a.s..

All-llahu ka mjaftuar në këtë ajet vetëm me tregimin e dy shenjave të dukshme që u përmendën: mekami Ibrahim dhe siguri i atij që hyn në Qabe, por mufessirët thonë se ka edhe shenja tjera:

1. Vizituesit e Qabes shohin se kur të vijë turma e zogjve mbi Qabe, nuk fluturojnë në turmë mbi të por shpërndahen,

2. Në haremi sherif nuk gjuajnë shtazët gjuetarët (zagarët, skifterët) bile edhe shtazët dhe shpezët e egra nuk e hanë njëri-tjetrin,

3. Në vendin e quajtur Mina, secili haxhi i gjuan nga dyzetë e nëntë gurë, të cilët i sjellin prej së largu; pra, aty do të bëhej një kodër e madhe prej gurëve të cilët i gjuajnë çdo vit aty miliona haxhinjë, por aty mund të gjendet vetëm një sasi e vogël e gurëve. Se kah shkojnë gurët e gjuajtur nuk dihet. Aty afër nuk ka ndonjë gropë e cila do të mbushej me gurë e as që ka ndonjë kodër që kur të fryejë era të shpërndajë gurët.

4. Nuk ka ndodhur ndonjëherë në histori që të vijë ndonjë mbret apo komandant ushtrie dhe ta shembi-rënojë Qaben. Ebreheja qenka afruar një herë me ushtri që ta rrënojë Qaben, por Zoti i dërgoi disa zogj të cilët i gjuanin ata me gurë derisa i shkatërruan dhe nuk ia arritën qëllimit që ta rrënojnë Qaben.

Në Qabe ka edhe shumë shenja tjera të dukshme.

Kur'ani për haxh-xhin

All-llahu xh.sh. pasi që tregoi cilësitë morale dhe materiale të Qabes, për të treguar se lypset vizituar atë, urdhëron dhe thotë: «Ve lil-lâhi 'alennâsi hixhxhul-bejti meni-stetâ'a ilejhi sebîlâ». «Për të fituar kënaqësinë e All-llahut, u është obliguar njerëzve vizita e asaj shtëpie, për cilindo që mundet të gjejë rrugë të shkojë atje.»

Njerëzit, për të fituar kënaqësinë e All-llahut janë të obliguar me detyrën e shenjtë-vizitën e Qabes, kushdo që ka mundësi shëndetësore dhe financiare që të niset në këtë rrugë dhe të kthehet nga ajo.

Sikur dihet, shkuarjen në haxh e kanë për detyrë të gjithë ata njerëz që janë të fortë nga shëndeti dhe kanë mundësi materiale. Haxhiu duhet të ketë pasuri për të i mbuluar shpenzimet e rrugës dhe për të i lënë familjes furnizim të mjaftueshëm për derisa të kthehet, përndryshe nuk e ka obligim haxh-xhin.

Meqenëse haxh-xhi është një nga pesë shtyllat themelore të Islamizmit, kur zbriti ky ajet, Muhammedi a.s. i thirri muslimanët dhe disa jahudinjë të cilët pohonin se janë muslimanë dhe ua komunikoi urdhërin e All-llahut xh.sh., të cilin urdhër muslimanët e pranuan, kurse jahudinjtë jo, për çka zbriti pjesa vijuese e ajetit: «Ve men kefe-re fe innall-llâhe ganijjun 'anil-'âlemin.»

«Po kushdo që të mohojë (Zotin apo këtë detyrë të shenjtë Islame) All-llahu nuk ka nevojë për asgjë të botës.»

Të bëhet haxh-xhi është urdhër i Zotit, e kush e mohon atë si detyrë të shenjtë, ai ka mohuar njëherit All-llahun dhe bëhet mosmirënjohës e nuk e din se e gjithë ajo që ai posedon është nga All-llahu. Por, prapëseprapë, le të bëhet si të dojë sepse All-llahu nuk ka nevojë për ibadetin e tij dhe për asnjë send të botës.

Mufessirët thonë se All-llahu xh.sh. ka treguar rëndësinë e kryerjes së haxh-xhit duke e forcuar imperativin me fjalë shumë të rrepta dhe se kundërvepruesit e këtij urdhëri do të ndëshkohen me një dënim të rëndë dhe e përfundon ajetin me fjalët: Por le të mohojë ai sa të dojë se All-llahu nuk ka nevojë për asgjë të botës. Pra, ai që e lë këtë urdhër të All-llahut pa e kryer, ka vepruar sikur ata që e mohojnë ekzistimin e Tij ose mohojnë ndonjë nga urdhërat e Tij, e ashtu bëhen kafira, kështu që do të ndëshkohen me një dënim të përjetshëm; ose bëhen mosmirënjohës dhe nuk i falënderohen All-llahut për të mirat që ua dha. Le të bëhen si të donë sepse All-llahu nuk ka nevojë për asgjë të kësaj bote.

Mund të i shkojë ndërmend shumë kujt dhe të parashtrijë pyetjen: pse pra, pasi që All-llahu nuk ka nevojë për asgjë, e ka përforcuar këtë urdhër aq tepër dhe i ka dhanë rëndësi të madhe shkuarjes në Qabe?

Atë pyetje më së shumti mund të shtrojnë ata të cilët nuk i dinë qëllimet themelore të fesë Islame, të cilat janë:

Formimi i paqes botërore dhe vëllazërimi i mbarë popujve, duke stabilizuar një barazim të plotë në mes tyre dhe duke plotësuar moralin njerëzor. Këto qëllime të shejta merren vesh shehshazi si nga ajetet e Kur'anit, ashtu edhe nga hadithet e Muhammedit a.s..

Pra, të shkuarit në Qabe-haxh-xhi, përveq që sjellë dobi të ndryshme shëndetësore, ekonomike, shoqërore, siguron edhe qëllimet e sipërhënuara të fesë Islame, sepse në atë vend të uruar dhe të sigurt mbledhen njerëzit nga të gjitha anët e botës me të njëjtin qëllim: përta fituar kënaqësinë e All-llahut të Madhëruar dhe për të forcuar vëllazërimin dhe dashurinë e të gjithë popujve të botës, të cilët jetojnë nën formulën: Lâ ilâhe il-lall-llâh – Muhammedunn rresûlull-llâh. (1)

përgaditën: Ekrem AVDIU dhe
Xhelal KALOSHI IV.

¹⁾ Si moto ishte «Ajka e përkthimit të Kur'ani Qerimit»

HADITHE LIDHUR ME HAXHIN

- Vazhdoni ta bëni Haxhin dhe Umren, sepse këto të dyja largojnë mëkatet dhe varfërinë, sikurse zjarri që largon oksidin nga hekuri. (55)

- Kur njeriu e bënë Haxhin me mjete të palejueshme dhe thot: «Lebejke» (i përgjigjem thirrjes sate o Zot), - All-llahu i madhërueshëm i përgjigjet: «La lebejke ve la sa 'dejk!» (Jo, as nuk iu ke përgjegjur thirrjes dhe as nuk e ke mbërri fatbardhësinë). (280)

- Islam është:

- Besimi në All-llahun dhe mospërshekrimi shok Atij,

- Të falish namaz,

- të agjirosh Ramazanin,

- të jepësh zekatin e përcaktuar, dhe

- të bërurit Haxh. (381)

- S'bashku bëni Haxhin dhe Umren, sepse këto dy ibadete largojnë varfërinë dhe mëkatet, sikurse zjarri që largon oksidin nga hekuri dhe pas-tron arin dhe argjentin.

Për Haxhi mebrurë (haxhi i kryer sipas rregul-lit) nuk ka tjetër shpërblim, përveç xhenetit. (657)

- Bëneni Haxhin dhe Umren, se do t'u zgjatet jeta dhe shtohet pasuria. Haxhi dhe Umreja i zhdukini mëkatet e bijëve të Ademit (njerëzve), si-kurse zjarri që e zhduk oksidin nga hekuri. (65;)

- Xhihad (për) të vjeturit, të miturit, të dobët-it dhe gratë- është Haxhi dhe Umra. (753)

- Haxhinjtë, të cilët bëjnë Haxhin dhe Umren janë musafirë të mirë të All-llahut xh. sh. Ai u jep atyre çkado që dëshirojnë. Iu përgjigjet duave (lutjeve) të tyre, dhe do t'ua kompenzojë ata çka keni shpenzuar për rrugë: për çdo dinarë mijë e mijë (shërblime). (760)

- Kryeni Haxhin, sepse All-llahu xh. sh. u jep pasuri dhe bereqet, udhëtoni nëpër botë, se do të jeni të shëndoshë. (762)

- E kanë pyetur të dërguarin e All-llahut se cilat vepra të njerëzve janë më të mira? *me*

- Të besuarit në All-llahun xh. sh. dhe të dër-guarit e Tij-është përgjigjur i dërguari.

- mëndej - e kanë pyetur sahabët?

- Lufta në rrugën e All-llahut.

- pas kësaj - e kanë pyetur për të tretën herë?

- Singërisht, kurrë e Haxhit në emër të All-llahut. Është përgjigjur M.a.s. (939)

- Mëkatet e bëra në mes dy Umreve janë të fa-lura, ndërsa për Haxhin i cili është i pranuar, nuk ka shpërblim tjetër përveç xhenetit. (1073)

- Njeriu, i cili i shiqon prindërit në fytyrë me një buzëqeshje dashurie, për atë, Zoti xh. sh. ka për ta shpërblyer sikurse t'a bënte Haxhin me të gjitha rregullat dhe të jet i pranuar ke All-llahu xh. sh. (1442)

- Kush dëshiron t'a bëjë Haxhin (e që ka mun-dësi) të ngutet (derisa nuk lajmërohen shkaqet për ta penguar), (1533)

- Ai i cili bënë Haxhin ose miraton borxhet për prindërit e vet, në ditën e Gjykimit Zoti xh. sh. ka për ta ringjallur në mes të njerëzve të mirë e të zgjedhur. (1604)

- Kush e bënë Haxhin dhe viziton varrin tim, konsiderohet sikurse t'më vizitonte për së gjalli. (1604)

- E ka ndaluar Muhammedi a.s. bërjen e Um-res para se të bëhet Haxhi. (1827)

- Ejani në xhihad në të cilin nuk ka mbytyje - ky është Haxhi. (1856)

HAXHIU NË HADITHET E MUHAMEDIT A. S.

- Nuk do të refuzohen te (All-llahu xh.sh) ka-tër dua:

- Dua e haxhiut, derisa gjindet në rrugë,

- Dua e luftarit, derisa gjindet në luftë,

- Dua e të sëmurit, dhe

- Dua e vllaut për vllaun i cili nuk është pre-znt.

Nga këto dua, s'pari pranohet dua e vëllaut për vëlla duke mos qenë prezent. (59)

- Haxhinjtë, të cilët bëjnë Haxhin dhe Umren janë musafirë të All-llahut, Ai do t'u dhurojë atë çka dëshirojnë ata, iu përgjigjet lutjeve të tyre, dhe do t'ua kompenzojë atë çka kanë shpenzuar gjatë rrugës: për çdo dinarë mija e mija shpërblime. (760)

- Lum për atë i cili kalon natën si haxhi dhe zgjohet si luftar. Jeton i tërhequr (qetë), është i preokupuar me problemet familjare dhe nuk i publikon pakënaqësit e veta. Është i kënaqur me pak të mira të kësaj bote dhe (kur) të hynë në shtëpi në mesin e familjes së vet, i kënaqur dhe i buzëqeshur, ashtu edhe ndahet prej tyre. (1019)

KURBANI NË HADITHET E MUHAMEDIT A.S.

- Ndër punët e para në këtë ditë të bekuar, është që të falim namazin e bajramit, mandej të kthehemi në shtëpit tona që t'i therim kurbanët. Kush vepron kështu, ka vepruar sipas traditës si-me. (166).

- Kur dikush prej jush therë kurban, një pjesë të mishit të kurbanit le ta ndalë për nevojat e veta. (322).

- Muhamedi a.s. ka therë për kurban dy desh të cilët ishin të bardhë dhe me brirë. I ka therë me dorën e vet, ka cituar Bismilahun dhe ka kënduar tekbiere. (998).

- Alejhisselami personalisht kishte për ta thënë kurbanin (me dorën e vet). (1266).

- Për tërë familjen e vet (Muhamedi a.s.) për kurban kishte për ta therur një dele. (1271).

- Kush e shet lëkurën e kurbanit të vet (ndërsa të hollat i mban për vete), sikurse të mos therte kurban. (1582).

- Kush therrë kurban para namazit të bajramit, e ka therur për veti, (nuk i pranohet për kurban); ndërsa kush therrë kurban pas bajram namazit, plotësisht e ka kryer obligimin fetarë dhe ka vepëruar sipas traditës së mysliamanëve. (1664).

- Kush ka mundësi për të therrë kurban dhe nuk e therrë, mos t'i ofrohet faltorës sonë (për faljen e namazit të bajramit). (1709).

- Kush ka mundësi e nuk therrë kurban, mos të vie në bajram namaz. (1743).

- Në vitin kur është lidhur kontrata në Hudejbi, kemi prerë kurbanë s'bashku me Alejhisselamin, dhe atë deve e lopë për shtat persona, rrëfen Xhabiri i biri i Abdullahut. (1765).

M. Hamid BYTYÇI

imam në xh. Jashar Pasha Prishtinë

Mori nga: Izbor

KURBAN BAJRAMI

«Aty ju keni dobi deri në një moment të caktuar, e pastaj, vendi i tyre është pranë tempullit të lashtë. Çdo bahskësie i kemi bërë zakon të presë kurban, për ta përmend emrin e All-llahut me rastin e prerjes së kafshës, të cilën Ai ua jep. Zoti juaj është një Zot, prandaj dorëzoni! Dhe jepu sihariq të dëgjueshmëvet. Zemrat e të cilëve, kur përmendet All-llahu, i kaplon frika, edhe ata, të cilët me durim përballojnë vështirësitë që u ndodhin, edhe ata që kryejnë faljen dhe prej asaj që ne u kemi dhënë ndajnë (japin sadakë). Kurse devet, atë ua kemi bërë një nga zakonet e All-llahut, kur keni dobi. Prandaj përmendeni emrin e All-llahut mbi ta në radhë, por kur të bijnë në tokë hani nga ato dhe ushqeni si ata që janë mirënjohës si ata që nuk janë. Ashtu ua kemi vënë në shërbim tuajin (kurbanët) ndoshta do të jeni mirënjohës. Tek All-llahu nuk arrinë mishi i tyre as gjaku i tyre, por do të arrijë vepra e mrië dhe me singëritet nga ana juaj; Ashtu ua ka nënshtruar për ta madhëruar All-llahun për shkak se u ka udhëzuar. Dhe, merru sihariq bamirësve. Ja, vetëm kaq! E kush madhëron traditat e All-llahut, ajo është shenjë e zemrës fisnike... (22:33, 4,5,6,7 dhe 32).

Kurban bajramin duhet ta presim me gëzim të madh në zemër ngase na u ka dhënë rasti ta festojmë këtë ditë me rëndësi aq të madhe në fenë islame. Rëndësia e kësaj dite qëndron në atë se na kujton ngjarje të rëndësishme në jetën e Pejgamberit të All-llahut xh.sh. e që ndërlidhen pikërisht me këtë kohë. Tri ngjarje mjetë me rëndësi lidhen me festën e kurban bajramit dhe ato janë:

- Kujtimi në përmbushjen e shpalljes së Kur'anit

- Haxhi (të vizituarit e Qabës në kohën e caktuar) dhe

- Kurhani

Secila prej këtyre simbolizon diç në vete dhe paraqet idetë e larta islame. E para: Fenë e përbashkët për të gjithë popujtë.

E dyta: Solidaritetin në mes të njerëzve edhe

E treta: Flijimin në emër të All-llahut xh.sh. le të i kthehemi secilës me nga pakë fjalë.

- Kujtimi në përmbushjen e shalljes së Kur'anit. Shpallja e ajeteve të fundit të Kur'anit a.sh. lidhet ngushtë me festën e kurban bajramit. Në vitin e 10 sipas hixhretit Muhamedi a.s. së bashku me katër mij haxhinjë niset prej Medine për në Meke për herë të fundit në jetën e tij për ta përmbushur një detyrë të rëndësishme të fesë islame - Haxhin. Ishte viti i 23-të i punës së tij të suksesshme në përhapjen e fesë islame. Tani thuaja se i tërë gadishulli arabik e kishte pranuar atë si Pejgamber dhe islamin si fe. Numri haxhinjëve në këtë vit ishte mëse 100 mij. Në këtë rast iu lexon të pranishmëve përveç tjerash edhe këtë ajet të Kur'anit a.sh për të cilin mendohet se është i fundit. Ajeti në fjalë është: «Sot ua kam përsosur fenë tuaj dhe e kam plotësuar dhuntinë time ndaj jush, dhe jam i kënaqur që feja islame të jetë fe e juaja...» (5:3).

Këto janë pra, prej fjalëve të fundit të cilat i shpallen Muhamedit a.s. dhe sipas shumicës së mendimeve islamë mendohet se me këtë ajet është përmbushë shpallja e Kur'anit Kerimit. Ndodhi kjo në kohën e Kurban bajramit, prandaj kjo datë dhe ditë ka rëndësi të posaçme për ne pjesëtarët e fesë islame. Libri i fesë së pastërtë, i moralit të lartë e të shëndosh dhe i ideve përparimtare, të cilat ishin të njollosura me errësirën e paditurisë dhe shoqërimin e All-llahut me zotra tjerë tani u plotësua. U kthye rendi te arabët dhe u bënë populli më i kulturuar në kohën e vetë. Duke iu përmbajtur mësimëve të Kur'anit u përcaktuan në shumë lëmi. Vlen të themi në këtë rast se Kur'anit është burim i pashterur dhe udhërrëfys i mirë për të përparuar shpirtërisht dhe materialsht dhe për të arritur fat në të dy botrat. Ana pozitive e mësimit të Kur'anit shihet qartë në jetën e të dërguairt të Tij i cili edhe në qastet më kritike të jetës, me ndihmën e Kur'anit gjente zgjidhje fatlueme. (rast i shpellës së hirasë).¹⁾ Këtë na argumenton historia islame dhe këtu qëndron njohja dhe vërtetimi i fjalës së All-llahut xh.sh. «Vërtet ky Kur'an ju udhëzon në drejtimin më të mirë». Për këtë arsye ditët në të cilat është përmbushë shpallja (festa K.B.) për muslimanët janë ditë gëzimi shpirtërorë të cilat i festojnë duke falënderuar All-llahun xh.sh.

– Ngjarje tjetër mjaftë me rëndësi e cila lidhet pikërisht me këtë kohë është edhe Haxhi, sikur u cekë dhe më parë. Haxhi është prej detyrave themelore të fesë islame dhe kryhet në kohën e bajramit të vogël (k.b). Përbëhet prej të vizituarit të Qabes dhe kryerjes së disa detyrave tjera. Këtë e kanë obligim ata muslimanë që janë moshërritur psikikisht dhe fizikisht të shëndoshë dhe që kanë mundësi materiale²⁾ Kryerja haxhit njëherë në jetë është obligim dhe ibadet me vleftë të All-llahu xh.sh.

Lexues i nderuar! Ja në vazhdim edhe disa fjalë lidhur me Kurbanin. Siç u kuptua prej ajeteve të cituara në fillim të këtij punimi muslimanët prej një kurban, ata të cilët gjenden në Meke gjatë kryerjes së haxhit ndërsa ata të cilët nuk kanë qenë në haxh këtë detyrë e kryejnë në shtëpi pas faljes së namazit të bajramit. Kurbanin e ka obligim (vagjib) të prej muslimani moshërritur i cili gjatë kësaj kohe është në shtëpi dhe ka mundësi materiale, këtë na e obligon edhe Kur'an në Suren «Kether» ajeti 2.

Për kurban mund të shfrytëzojmë:

- një vjeçare kafshët e imta (dashin, delen dhinë e të ngjashme)
- dy vjeçare vjetat dhe të ngjashëm
- pesëvjeçare devën.

Kurbanin mund të jetë edhe më i vjetër se këto që i përmendëm. Përkashtim bëjnë kafshët e imta të cilat edhe pse kanë më pak se një vit dukën si me i pas një vit. Ato kafshë të imta që kanë më tepër se gjashtë muaj por, që janë të majme dhe duken sikur të kenë një vit mund të shfrytëzohen për kurban. Për kurban nuk mund të shfrytëzohet ajo kafshë shtëpiake e cila është e sëmure, e dobët, e verbër, me të meta apo i mungon ndonjë pjesë e trupit (veshi, bishti, etj.)

Kafshët e imta shfrytëzohen për kurban për një person ndërsa të trashat (lopë, shqerrë, deve) mund të marrin pjesë në prerjen e tyre për Kurban, gjer në shtatë persona, por që të gjithë duhet ta kenë qëllimin për kurban e jo për diç tjetër, përndryshe kurbanin nuk vlen. Gjithashtu për kurban nuk bënë ajo kafshë bashkëpronar i së cilës është jomuslimani.

Kurbanin prehet ditën e bajramit. Koha e prerjes së kurbanit është pas lindjes së diellit rrespektivisht pas faljes së namazit e gjer në ditën e tretë para perëndimit të diellit. Në vendet ku nuk ka xhami dhe nuk falet bajrami, kurbanin prehet vetëm atëherë kur të merret vesh se është falur bajrami. Kurbanin nuk bënë të prehet natën e bajramit e as para faljes së namazit (të bajramit) ngase ai nuk është kurban por mish i rëndomtë.

Më së miri është që kurbanin ta prejë i zoti i shtëpisë e nëse nuk mundet atëherë, mund ta prej edhe tjetërkush por duhet të jetë musliman. MUNDIN që e ka bërë nuk ia paguajmë me mish as me lekur por... Sipas rregullave islame kurbanin prehet në këtë mënyrë. Në vendin ku duhet të prehet sillet me kujdes, kthehet kah kibla dhe i zgjidhen tri këmbë. Përsoni i cili do ta prej kurbanin duhet të dij të thotë Bismi-lahi All-llahu ekber. Ai që e

pren kurbanin duhet me e pas thikën e prehtë që aspak mos me ndi mundim kafsha. Nuk guxojmë me e lënë ngushtë e as me e rjep derisa t'i derdhet gjaku dhe t'i del shpirti. Mishin e kurbanit normalisht e ndajmë në tri pjesë. Një pjesë i jepet të varfërve, pjesa tjetër të afërmëve dhe e treta për nevojat personale. Kurbanin i premtuem si dhe ai që është me vasijet duhet të tëri të shpërndahet. Lëkura e kurbanit nuk bënë të shitet e as të shkoj poshtë, nëse shitet duhet që ato para të jepen në fondin fisebilibil-lah. Nëse lëkura shitet dhe paratë nuk jepen në këtë fondë atëherë veç humbet vlera e kurbanit. Vitëve të fundit muslimanët kanë filluar që t'i prejnen kurbanët për Medrese, e që ky mish shfrytëzohet për mbajtjen e nxënësve dhe që është vend shumë i qëlluar dhe në pajtim me ligjin e Zotit.

Në një rast Muhamedi as duke folur për kurbanin thotë se, ai është synet i Ibrahimit a.s. çka jep të kuptohet se ka një histori të lashtë. Ibrahim a.s. ka qenë peygamber i Zotit mirëpo, meqë populli i tij shumica nuk e besonin dhe nga frika se pas vdekjes së tij populli do të humb rrugën e drejtë, lut All-llahun xh.sh. që t'ia falë një djalë i cili do thirrte në rrugë të drejtë. Lutja i pranohet. Pas një kohe i lind Ismaili. Mirëpo posa u rrit dhe u bë për t'i ndihmuar babës i vie shpallja për ta pre. Për hirë të All-llahut xh.sh. Kur e lajmëroi djalin se All-llahu e ka urdhruar për ta pre dhe kërkoi prej tij ta marrë pëlqimin Ismaili iu përgjigj: «O baba puno atë që të është urdhruar e unë in sha'all-llahu do të bëjë sabër». Edhe baba edhe djali vendosën ta çojnë urdhrin e All-llahut në vend, pa marrë parasysh se Ibrahim a.s. kishte të vetmin djalë dhe mbetej pa të dhe Ismaili pa jetë... Kur Ibrahim deshë ta prejë djalin All-llahu nga mëshira tij e zëvendësoi me kurban dhe me këtë ia shpëtoi jetën Ismailit. Në këtë shihet simboli i prerjes së kurbanit dhe bënë me dije se për tu arritur mëshira All-llahut xh.sh. njeriu duhet të flijoj edhe jetën nëse ka nevojë. Në historinë e njerëzimit e posaçërisht në lidhje me përhapjen e fesë islame kemi shumë shembuj të cilët flasin se asnjë rezultat nuk mund të arrihet pa gatishmërinë për të dhënë edhe gjëren më të çmuar. Ai musliman që pren kurbanin për hir që të arrijë mëshirën e All-llahut ai njëherit dëshmon se për hir të All-llahut nuk i dhimbset as jeta e kësaj bote.

Nga ana tjetër kurbanin ka edhe anë sociale. Bajrami është festë për të gjithë muslimanët. Në botën islame ka musliman që janë të varfër e në këtë ditë janë pa mish e për të mos qenë kështu All-llahu nga mëshira e Tij urdhëron të pasurit që të prejnen kurban dhe t'u çojnë mish të varfërve. Nga kjo kuptohet se çdo musliman në këtë ditë përveç ushqimit tjetër t'i afrojmë edhe mish, dhe që së paku në këtë ditë t'i gëzoj edhe ai antarët e vet të familjes...

–Përfundim

...Lusin All-llahun xh.sh. dhe atij i mbështetemi, si e lusin dhe i mbështeten të gjithë muslimanët e botës që në këtë bajram të na sjell forca të reja në vëllazërim e dashuri në mes veti të cilat e largojnë egoizmin dhe interesin personal. Pranoj-

më gabimet para këtyre ditëve të mëdhaja të cilat i kemi bërë ndaj All-llahut xh.sh. vetëvetës dhe shoqërisë dhe kërkojmë mëshirën e All-llahut që të na ndihmoi t'i përmirësojmë dhe të jetojmë në harmoni me ligjet dhe normat e fesë islame.

Ju përshëndes me fjalën më të urtë: Es-selamu alejku ve rahmetull-llahi ve berekatuhu ve hasenatuhu.

SELATIN SHALA
Kl. IV.

PËRSE MASHTRIME?!

Ky është njeriu me dinjitetin e tij dhe mashtërimet e tij.

Pasi që jemi dëshmitar të asaj se njeriu lëviz me dëshirën e tij dorën e lëviz me dëshirën time, mund t'a ngris lartë kur unë dëshiroj dhe mund ta lëshoj poshtë kur unë dëshiroj – dhe ta lëviz ashtu si vet dua kur unë e dëshiroj këtë – Pra, nga kjo mësojmë se; Zoti ka lanë në kompetencën e njeriut lirinë në vepra-vepron si dëshiron Ai vet, sepse Allahu i dhuroi njeriut mendjen e cila e udhëheq në këtë gjithësi... Mirëpo a thua kjo liri gjithëherë është në kompetencën tonë? A thua njeriu mund të lëviz gjithëherë kur ai këtë e dëshiron? Nëse themi se po, atëherë jemi përplot mashtërime – sepse njeriu bie në situata të tilla që ia bëjnë të pamundshëm lëvizjen e gjymtyrëve të trupit të tij – edhe pse, ekziston dëshira. Pra, kundërshton dorën dëshirën e tij, kështu vepron edhe syri, gjuha, këmbët... Këto pjesë trupore pranojnë urdhërin tonë kur ne posedojmë shëndetin e mirë, gjë që është dhurata më e çmueshme e «Allahut» e nëse jo, jemi të sëmurë përkundër dëshirës sonë, nuk do të jemi në gjendje të lëvizim bile as njërin nga gishtërinjtë tanë... e shembuj të tillë kemi para veti për çdo ditë, mendoj se s'ka nevojë për spjegim e argumente.

Një gjë të cilën e ka krijuar Allahu dhe e ka lanë të pazbuluar në vet qenjen e njeriut, në të cilën askush nuk mund të sundojë a të gjykojë nga jashtë, të bie rën ndikimin e ndonjë faktori të jashtëm, – por, gjykon vetëm ai me dëshirën e tij, pa e shoqëruar askush në të... ky është (nijeti) qëllimi, i cili thelbësisht buron nga ndjenjat shpirtërore të tijë.

Lidhur me këtë Muhamedias – thotë

«Vepra shpërblehet sipas qëllimit»...

Gjithashtu edhe Allahu lidhur me ditën e kija-metit thotë

«Dhe logaria do të plotësohet duke u mbështetur në qëllimet e tijë»

Pra, ti o njeri! je i lirë në brendësin shpirtërore tënde, nuk gjëndet fuqi në këtë ekzistencë e cila do të detyronte ta duash njeriun me shpirtin zemren tënde përderisa, ti nuk e donë, qmon atë njeri... pra dashuria, rrespekti i cili buron nga thellësia shpirtërore, është dasuri dhe rrespekt i vërtet ndaj dikujt...

e vërtet në të cilën nuk mund të ndikoj askush... e nëse të mundojnë – torturojnë që të dëshmosh, besosh, diçka çka nuk dëshiron edhe nëse e bënë këtë, prap nuk ia kanë arritur qëllimit, ngase ata mund të shërbehen vetëm me ato fjalë që dolën nga gjuha jote e assesi me atë çka mban në brendësin shpirtërore e qëllimin tënd, e lidhje me këtë më së miri është të shërbehemi me fjalët e Atij që i din qëllimet tona, mendimet tona ende pa kaluar në vepër.

«Atë i cili mohon Allahun, pasi që i ka besuar, vetëm nëse është i shtrënguar të bëjë një gjë të tillë, por që zemra e tij është e bindur me besim, si dhe atë që i ka hapur zemrën mosbesimit e pret hidhërimi i Allahut dhe ata kanë dënim shumë të madh» (Enhal ajeti 106).

Nga ky Ajet – mësojmë se Allahu do të na shpërblejë dhe ndëshkojë në bazë të asaj se çka kemi patur të mshehur në brendësin shpirtërore, në brendësin e zemrës sonë, e assesi të thuhet a punohet diçka e në zemër të ndijë diçka tjetër. Pra nga besimtari kërkohet që vepra e cila kryhet, qëllimi dhe fjala të jenë ngusht të lidhura njëra me tjetrën, pra kuptohet që islami urdhëron vetem në vepër të mirë.

Pra, Allahu din qëllimin e çdo njeriut, në shpirtin, zemrën, mendjen e tij, andaj do të gjykojë sipas kësaj.

Është për tu habitur me këto mashtërime të shumta që rrjedhin nga njeriu, nga mendjemadhësia e verbët e tij... harron veten dhe Allahun... andaj dueht të vendos në realizimin e qëllimit të tij.

Pra, çka e shtyri njeriun në mashtërime dhe e harroi Zotin? Thonë dietarët se përkundër asaj që jemi dëshmitar, që çdo ditë me qindra-mijëra njerëz ndërrojnë jetë, por prap se prap njeriu nga verbësia e mendjes së tij nuk mendon se edhe ai do të ydes, pra edhe pse është dëshmitar i kësaj prap ka një «dyshim» në shpirtin e tij se ai nuk do të vdes kurrë, e mundohet vetëm për këtë jetë e harron tjetrën, dhe mendon se kjo jetë është e gjithmonshme... pyes përse mashtërime.....?!

Naim TËRNAVA

BISEDA RRETH AHIRETIT

Fjala përfundimtare lidhje me (ahiretin) botën tjetër, është mbi njohurit e mendjes së njeriut—dhe kështu do të vazhdoi deri në shkatërrimin e kësaj bote—ekzistences dhe çka ka në të.

Allahu xh sh lidhje me këtë thot:

(I thuhet) Ti ishe në huti nga kjo (ditë) Ne ta heqem—larguam perdën tënde dhe tash ti sheh shumë mprehtë».

Muhamedi—a.s. thotë:

Njerëzit janë fjetur e kur vdesin, vin në vetë» (këndellen):

Përkundër kësaj ka disa shenja që na ofrojnë fotografinë e botës tjetër..... e bënë të afërt për mendjen tonë, krahas kësaj këto shenja vërtetojnë fuqinë, madhërinë (kudretin) e «Allahut» i cili nuk njej kufi... Edhe pse shkenca ka bërë zbulimin, se fjalët në këtë gjithësi nuk zhduken përgjithëmon.... por mbesin në këtë hapsirë,..... por, ende njeriu me aftësitë e tij është i pa aftë—nuk është në gjendje që të gjejë rrugen e cila do ti mundësonte inqizimin e këtyre fjalëve, fjalive që notojnë në këtë gjithësi.

A nuk është ky argument se — fjalët tona të mbetura në hapësirë, do të jenë dëshmi për neve ditën e ringjalljes — kijametit..... Dëgjojmë çdo fjalë që kemi folur ne me gjuhen tonë, që të jet argument për llogarin e tonë.... e kur njeriu e kuptonë këtë..... a thua njeriu nuk duhet të ketë kujdes në atë çka e flet.....?!

Këto vitet e fundit shkenctarisht është vërtetuar se edhe njeriu kur lëshon vendin, ku ishte ulur më parë me orë të tëra, mund që nëpërmjet hijes së pamaterilizuar që e ka lëshuar trupi i njeriut, në vendin ku ishte ulur, vazhdon të jetë prezent. E me anen e kamerave të posaçme do të bëhej riimitimi fotografisë së njeriut edhe pasi që ai të ketë lëshuar vendin që ishte ulur me orë të tëra më parë.

S'ka dyshim se njeriu bëri zbulimin e mjeteve dhe mënyren e përdorimit dhe veçorit e këtyre mjeteve, tani është në gjendje që nëpërmjet të tyre të bëjë inqizimin e jetes së njeriut, që ndërkoh i mundëson që edhe pas shkatërrimit të eshtrave dhe mishit të tij, që ai të jetë prezent para tij, duke folur, qeshur, qajtur, etj..... e ai në realitet është i vdekur para shumë viteve.

Nëse unë dhe ti vendosim dhe themi se jemi në gjendje tash me njohurit njerzore të inqizojm jeten e njeriut e që më vonë kur na vetë dëshirojm, jemi në gjendje që nëpërmjet inqizimit të shohim jeten e tij në këtë botë, ta shohim atë duke ecur, prej një vendi në tjetrin, duke qeshur, qajtur, punuar, etj..... Pra njeriu i mundësoi vetvetes që të mbetet fotografia e tij në këtë botë pasi që të jet larguar fizikisht nga kjo botë.... A thua çka të pengon të besosh në fuqinë madherinë Allahut hsh? E gjithë kjo çka u tha më lartë vetëm që na afron të fjala e Allahut xh sh:

«Lexo librin tënd, mjafton të jesh sot vet llogaritës i vetvetes». E që esenca e këtyre fjalëve është se, njeriu do ta shohë jeten e tij të inqizuar (por

jo me kamera), në këtë botë, në botën jeter, do të ketë çdo njëri para syve të tij regjistrin e tij, dhe vetvetiu do të jetë dëshmitar i asaj se çka ka punuar në këtë botë.....

Njeriu gjithëherë mundohet ta përdor mendjen e vetë si peshojë, për krejtë atë çka ndodh..... e kjo bile kërkohet në qështjet e kësaj bote—jete të përditëshme, gjat jetës ballafaqohemi me shumë probleme për të cilat duhet të hulumtojmë në ligjet e kësaj gjithësie dhe të zbulojm me mendjen tonë, aftësit tona, që na i ka dhuruar Allahu xh-sh disa msheftësi dhe rregulla ende të pa zbuluara — Disa herë ia arrimë qëllimit që të japim definimin përfundimtar lidhje me atë zbulim (definim të sakt) e disa herë gabojm gjatë paraqitjes së rezultatit përfundimtar, edhe pse dëshira ka qenë që të mos gabojm, pastaj kalojnë shumë vite që të gjejmë shkakun e këtij gabimi.....

Pra duhet ta kemi parasysh se ekzistojnë shumë gjëra përtej njohurive të mendjes së njeriut që ti kutpoj, konkretizoi, komentoj ato. Para se ta përfundoj këtë punim, dëshiroj të them se, shumë gjëra në këtë gjithësi janë të mundshme të njihen..... megjithatë ekzistojnë dy lloje të njohurive....

1. Dituria e përsosur e Allahut, dhe ajo e pjesrishme e njeriut. Pra Allahu çpiku, din, udhëheq çdo gjë, e njeriu nga pak ajo dituri që i dhuroi Allahu i Madhëruar, është në gjendje të bëjë zbulime shumë me rëndësi për nevojat e njeriut, e ajo çka ka arritur njeriu sot, e me të cilën po krenohet, ajo është asgjë tjetër vetëm një nisje në krahasim me atë çka sinjalizon Kurani, se çka do të arrijë njeriu në të ardhmen, në këtë botë. Dituria e përsosur (apsolute) është e Allahut xhsh.

Pra, në dijen e Allahut e cila është e pa fillim dhe e përsosur, ka qenë, është dhe do të jetë prezente, ajo çka do të ndodh në këtë botë dhe botën tjetër. Në dijen e Allahut nuk luan rol koha, vendi, hapsirë, e as kufizimi por çdo gjë është prezente në dijen e Allahut të pa fillim. E në anen tjetër shohim diurinë e pjesrishme, të kufizuar—diturinë e njeriut. Duhet të kuptojmë, mësojmë se ajo çka ekziston në gjithësi është prej dijes absolute të Allahut xhsh, në shërbim të atij, dituria e të cilit është e kufizuar—jo absolute psh..... Elektriciteti, rryma ekziston në gjithësi prej krijimit të kësaj bote.... por ka qenë e pa njohur për njeriun derisa ai e zbuloi atë!

Gjithësia me veçorit — ligjet e saja është ashtu si e ka krijuar— dhe All-llahu—e krejt ajo çka mund të bëjë njeriu në këtë gjithësi është, që t'i zbuloi këto veçori dhe t'i përdori ato. Pasi që njeriu zbuloi rrjetin nëpërmjet të cilit transmetohet fotografia—zëri me një largësi me mijra kilometra, pa ndërmjetsimin e kabllave, por me përdorimin e veçorive të gjithësisë të cilat i krijoi Allahu... e fuqinë e All-llahut të pa kufizuar, çka e pengon që të jetë prezente te Ai? Krejt ajo çka ndodhë në këtë gjithësi..... pra mjafton të thot bëhu e.....

Naim Tërnav

Durimi (Sabri) në Islamizëm

«Dhe mos thuani për ata që janë vrrarë në rrugë të All-llahut janë të vdekur! Përkundrazi ata janë të gjallë, por ju nuk e dini s'merrni vesh.» (2:154)

«Ne gjithsesi do t'ju sprovonimë me diçka nga frika dhe uria, edhe me humbje të pasurisë dhe të jetës e të fruteve dhe t'i përgëzoj durimtarët» (2:155)

«Të cilët kur i godit ndonjë e papritur vetëm thonë: «Ne jemi të Allahut dhe ne te Ai po kthehemi».» (2:156)

«Ata i pret bekimi dhe mëshira e Zotit të tyre ata janë ata të cilët janë në rrugë të drejtë» (2:157)

I Gjithfuqishmi në këto ajete na udhëzon, që në të gjitha akcionet dhe ndërmarrjet tona, të ndihmohemi me namaz dhe durim (Sabër).

Rëndësia e sabrit-durimit, qëndresës shihet edhe nga ajo se Kur'ani e përmend në shtatëdhjetë vende. Durimit, qëndresës, gjithashtu kujdes të posaçëm i kushtoi edhe sunneti. Muhamedi as. në një numër të madhë të haditheve dhe me shembujtë e vetë personale e rekomandon durimin dhe qëndrueshmërinë.

Ky virtyt, i kuptuar drejtë, paraqiste në zemrat e muslimanëve të parë, një fuqi të pamposhtur e cila i vuri në lëvizje në një luftë të pa përmbajtur në rrafshin e realizimit të drejtësisë dhe evitimit të së keqës dhe gatitshmërinë e sakrifikimit, edhe të jetës.

Sabri në kuptimin Islam të cilin Kur'ani në shumë vende e rekomandon, nuk shtë asgjë tjetër, vetëm se këmbëngulsi në luftë për të vërtetën për të mirën e përgjithshme, pa i mar parasysh vështirësitë dhe sakrificat. Nuk është ky asses i ndonjë durim dhe tolerim i të keqës, fatëkeqësis dhe mjerimit, ndonjë qëndrim pasiv pa kundërvenie. Pra, durimi Islam është gatitshmëri e plotë për të bërë përpjekje të mëdha dhe sakrifica, në kundërvenie aktive të së keqës dhe në luftën aktive për të mirën e përgjithshme. Kjo gaditshmëri nuk guxonë të këtë kufij. Në kundërvenien aktive të së keqës dhe në luftën për të mirën, njeriu sipas mësimt Islam duhet të jetë i gatshëm që të sakrifikoi çdo gjë. Gatitshmëria për të sakrifikuar edhe jetën, paraqet kontributin më të madh në luftën për të vërtetën dhe për të mirën e përgjithshme.

Se sa e çmon Islamizmi një sakrificë të këtillë, më së miri shfaqet nga ajo që Kurani kategorikisht e e vë në dukje; se ata të cilët i dhanë jetat e tyre nuk janë të vdekur. Ata jetojnë në amshim në afërsinë e Zotit si musafirë të Tij, duke i gëzuar të gjitha të mirat. Të vdekurve në luftë për të vërtetën (shehitëve), Islamizmi ua pranon një pozitë të jashtëzakonshme. Atyre All-llahu iu premton shpërblimet më të mëdha dhe pavdekshmërinë.

Pa marrë parasysh këtë, sipas mendimit tonë mbetet, si kuptim më i pranueshëm sipas të cilit pavdekshmërinë e shehidëve duhet marrë si pavdekshmëri të veprave në histori, në kujtesën e gjeneratave të ardhshme.

Njerëzit e merituar, të cilët në emër të njerëzimit bënë sakrifica të mëdha dhe për të mirën e

prgjitshme e flijuan edhe jetën e tyre. Emrat e tyre do të mbesin prgjitshmon të shenuar në analet e historisë dhe në kujtesën e njerëzimit. Në Pariz egziston një mouzolej madhështor «Paneon», në të cilin janë të vërrosur bijt më të merituar të popullit Françez. Për secilin që vërrosset në këtë mauzole, thuhet se ka shkuar me të pavdekshmit. Të njëjtën gjë e thonë edhe për anëtarët e Akademisë së shkencave në Francë.

Kur'ani siç e kemi parë, mbi të gjitha e çmon dhe e rekomandon durimin dhe gatitshmërinë për sakrifikim. Ai nuk e bën këtë vetëm për t'iu mundësuar njerzve që të fitojnë sevape dhe lumturi në botën tjetër, por edhe për atë që të arrijnë jetë të lumtur dhe komode në këtë botë, jetën toksore, gjë e cila nuk mund të realizohet pa durim dhe sakrifica. Këto dy cils të shpirtit njerzor, i përbëjnë elementet themelore të çdo suksesi dhe njëherit edhe të çdo aktiviteti njerzor. Nuk ka punë pa qëndrueshmëri dhe sakrifikim. Vet jeta edhe e njeriut edhe e natyrës paraqet procesin, në të cilin principi i qëndrueshmërisë dhe i sakrifikimit luajn rolin kryesor. Në bazë të gjitha këtyre proqeseve qëndron sakrifica. Zhduket njëra për tu krijuar tjetra. E vjetra humbet, lind e reja. Në procesin e amshueshëm të lëvizjes pandërprerë ndodhën kundërtëheniet: Jeta dhe vdekja, nata dhe dita, vera dhe dimri, varfria dhe pasuria etj.

All-llahu xh.sh. në udhëzimet e veta, që ia dha njerzimit, ua tërhoqi vërejtjen se jeta aspak nuk shtë e lehtë, vet nga natyra e jetës do të ndeshet me situata të vështira, në situatë të frikës, urisë, fatkeqsisë në jetë dhe pasuri e etj. si theksohet në ajetin e lartëcituar.

Në situata të këtilla do të ngadhnjej ai i cili edhe në momentet më kritike, aspak nuk dyshon në fuqinë e Tij dhe nuk e humb shpresën në ndihmën e Zotit. Ky është ai faktori shpirtor i cili, më së paku, është i rëndësishëm sikurse faktori material.

Kur'ani, duke mos lënë pasdore rëndsin e faktorit material, veqanarishtë e thekson nevojën e zhvillimit të faktorit shpirtëror. Kjo edhe në këtë ajet përsëritet në formë të rekomandimit të durimshmëve se kur të gjenden në situata të vështira, kur iu ndodh ndonjë fatkeqësi, i drejtohen All-llahut dhe në këtë mënyrë i përforcojnë dhe i ripërtrijnë fuqitë shpirtore. Shpresa në All-llahun si element themelor i sabrit assesi nuk don të thotë lënje pasore të faktorit material. Sabri i cili nuk është asgjë tjetër vetëm se qëndresë e fuqishme me gatitshmëri në të gjitha sakrificat e mundshme në luftën aktive kundër të keqës së çdo lloji, vjen në konsiderim vetëm atëherë kur përdoren të gjitha mjetet materiale që i ka në disponim të cilat sipas Islamizmit, duhet të jenë më bashkëhore-Shpresa në All-llahun në lënjën pasdore të mjeteve materiale, nuk është kurnjëfar shprese. Në raste të këtilla, njeriu nuk ka të drejtë në ndihmën e All-llahut. Kur të shfrytzohen të gjitha mundsitë materiale që janë në disponim, e ato janë të pakufizuara, sepse çdo gjë është nën drejtimin e njeriut dhe

njeriut iu janë dhënë në shfrytzim, vetëm atëherë njeriu me të drejtë mund të shpresoj në ndihmën e All-llahut. Njeriu mu për atë që posedon edhe fuqinë morale edhe materiale, është krijesë e natyrës së dyfishtë, shpirtrore dhe trupore (shpirtit dhe turpit) është më i prshtatshëm që t'i besohet funksioni i zëvendësimit në tokë.

Çdo mësim që kufizohet ose në faktorin shpirtorë ose material, është i thjeshtë dhe nuk i përgjigjet natyrës së jetës së njeriut, sepse kujdesohet

vetëm në një anë. Për këtë, konceptit Islam i janë njësuar të huaja si tesawufi, i cili e len pasdore faktorin material dhe materializmi i cili len pasdore faktorin shpirtorë.

Kjo detyrë është mjaftë e komplikuar. Por, duke shpresuar në All-llahun – me durim dhe gotitshmeri për të sdrifikuar do të jemi në gjendje që me sukses ta kryej detyrën që i është besuar.

RRUSTEM SPAHIU

E DREJTA E SHERIATIT MBI SHTETIN DHE ADMINISTRATEN SHTETRORE

Studimi «e drejta e sheriatit mbi shtetin dhe administraten shtetore» është botuar në «Istoriski časopis» nr. XXXII Instituti historik, Beograd 1985.

Formimi i shtetit

Themelet e para të formimit të shtetit islam janë themeluar qysh gjatë jetës së Muhamedit a.s., në Medine prej vitit 622–632. Në fillim ky shtet përfshinte qytetin e Medines dhe rrethinen e ngushtë të qytetit. Dal nga dal ky shtet zgjerohet kështu që në kohën e vdekjes së Muhamedit a.s në vitin 632 përfshinte gadi tërë arabinë.

Sipas formës, ky ishte shtet teokratik në krye të cilit ishte Muhamedi a.s. si peygamber i Zotit (resulull-llah) si dhe si udhëheqës shetror (imam). Ai paraqitet me dy role; si peygamber i mësimit islam dhe si burr shteti, të shtetit të thene-luar në baza islame.

Punet shtetore ai i ka kryer vetë personalisht ose i ka baktë nëpër mjet të delegacioneve (taklit) në ndonjerin prej shoqeve të vetë (ashab). Gjatë vendosjes së punëve me rëndësi është këshilluar me shoket e vetë (shura), e pastaj është prurë vendim.

Atëhere janë përcaktuar detyrat themelore të myslimaneve:

1. Nenshtrimi të urdherave të shtetit legjitim
2. Ruajtja e rendit dhe qetësisë,
3. Pagimi i tatimeve dhe obligimeve të tjera,
4. Mbrojtja e bashkësisë.

1) Në këtë punim janë përdorur shumë emra në gjuhën arabe. Janë shkruar me shkronja tona afërsisht sipas shqiptimit orgjinal. Por, veshitir është që kjo të bëhet saktë, sepse në gjuhën arabe ekzistojnë tingujt butural (tinguj hundor ose fyor) dhe dental (qillëzor) të cilët nuk ekzistojnë në gjuhën tonë. Në gjuhën arabe ekziston edhe një karakteristik tjetër, e kjo është dyfishimi i tingujve të caktuar. Këtu i është ikur dy fishimit....

Njëherit është përcaktuar edhe pozita e ithtareve të feve tjera të pranura siç është krishtenizmi dhe ebreizmi. Ju është garantuar predikimi i fesë së tyre dhe së mund t'i kryejn punët e veta fetare sipas rregullave të mësimit të tyre fetarë. Janë të obliguar që t'i nenshtrohen organeve të pushtetit dhe ti paguajnë tatimet e caktuara. Pushteti nga ana e vetë është i obliguar që t'iu siguroj mbrojtjen dhe për këtë ata e mbajnë emrin të mbrojturit (zimi).

Pra, qysh nga koha e jetës së Muhamedit a.s., shteti islam i ka marrë bazat e rregullimit të vetë shoqorë: 1. teritorin e vetë (darul islam) me qender në Medine 2. ka siguruar udhëheqësit e vetë 3. nënshetasi e vetë të perberë nga myslimanet krishtenët dhe ebrejt.

THEMELIMI I HALIFATIT – LIDERIT SHTETOR

Pas vdekjes së Muhamedit a.s. është dashur të zgjidhet problemi se kush do ta zëvendësojë – trashigoj në drejtimin e shtetit, sepse ai nuk e kishte caktuar trashëgimtarin e vet. Në bazë të rregullave Kur'anore është konkluduar se askush nuk mund të zëvendësojë në rolin (nubuvet) peygamberllukut Kur'an kaptira 32 ajeti 40.

Mirëpo është parashtruar pyetja se kush do ta zëvendësojë në rolin e udhëheqësit shtetror, kush do të jetë lideri shtetror (halife). Është ardhë në përfundim se për këtë qeshtje, duhet të vendosi bashkësia (umeti). Pra, se bashkësia është kompetente të vendos dhe ta zgjedh liderin – (halifin).

Bashkësinë në këtë punë e kanë përfaqësuar shoket e Muhamedit a.s. (as'habet). Ata me të vertet e zgjedhen halifin e parë, Ebu Bekrin dhe iu betuan për besnikri (bej'a). Kështu u themelue halifati dhe kushtet për zgjedhjen e halifit. Pas vdekjes së Ebu Bekirit në pozitën e halifit u zgjedhen njeri pas tjetrit: Omeri, Osmani dhe Aliu Radialahu anhum.

Këta të katërt të vetmit numrohen si të zgjedhur legjitim andaj edhe quhen (hulefaurrashidin).

Në bazë të Kur'anit, veprimet të Muhamedit a.s. dhe veprimet të kater halifeve të parë, janë nxjerrur rregullat e caktuara mbi rregullimin shtetror, mbi zgjedhjen e halifit dhe mbi autorizimet e tija (të drejtat dhe detyrat).

Pushteti ka karakter teokratik, rregullohet dhe drejtohet sipas rregullave të sheriatit. Teritori shtetror (darul islam) është i pa tjetërsuar dhe i pa ndarë.

Në pozitën e halifit, mund të vihet, vetëm me zgjedhjen nga bashkësia (umetit). Pra, përvetsohet forma republikane e shtetit. Halifi i zgjedhur, merr detyrën, pasi që t'i betohen në besnikëri (bej'a).

Shteti mund të ketë vetëm një halif, me qëllim që të ruhet uniteti teritorial dhe shtetror.

Për halifë mund të zgjidhet muslimani i ndershëm dhe i aftë (për të cilin jepet pelqimi).

Halifi zgjidhet pa mandat. Ai, megjithatë, mund të jap dorheqje nga pozita dhe mund të shkarkohet nese trëgon pa aftësi.

Halifi ka këto autorizime (të drejta dhe obligime): 1. imamatin Udhëheq lutjet e përbashkta fetare, 2. Vilaja (i drejton punet shtetrore) 3. Ifta (i komenton dhe sqaron rregulat e sheriatit. 4. Kada (gjykon). 5. Hisba (ruan rendin dhe qetësinë). 6. Emirati (udhëheq ushtrinë dhe mbrojtjen e vendit).

Këto detyra vuliminoze halifi nuk ka mundur vetë të i kryej. Kështu që iu është lejuar, që të marrë ndihmësa dhe t'i autorizoj që t'kryejnë pjesërisht ose në tërësi autorizimet e caktuara. Kjo e drejtë e autorizimit quhet taklid. Halifi është i obliguar që për ndimës të vetin të i zgjedh njerëzit autoritativ dhe të aftë.

Detyra themelore e halifit është, në të vërtetë, që të kujdeset mbi shtetin ti ruaj interesat e shtetit dhe t'i mbroj shtetasit. Me rastin e vendosjes për punet me rendësi halifi është i obliguar që të këshillohet me bashkëpunëtorët e tij (shura).

Detyrat e lartpërmendura, ishte vështirë të zbatohen në jetë, sepse u paraqiten konflikte në mes të teorisë dhe praksës, në mes të subjekteve shoqërore dhe politike.

Kjo hetohet posaqerisht pas trazirave të cilat ndodhen gjat sundimit të halifit Osman, e posqerisht pas vrasjes së tij në vitin 656. Këtë kohë të trazirave, historianet e quajnë me emrin e turbullimeve – fitna dhe koha e shkatërrimit të unitetit shpirtëror (frika).

Në kohën e sundimit të halifit të katërt Aliut, shpërthejnë turbullimet dhe konfliktet e armatosura për shkakë të ardhjes në pushtet dhe për shkak të qështjeve të rrgullimit të punëve shtetrore. Mjafton të përmenden këto dy konflikte të armatosura të cilat i kishte halifi Ali me kundërshtarët e vetë. Konflikti i parë ka ndodhur në vitin 657 me emrin e quajtur «Deva» në të cilin ka marrë pjesë kundra Aliut edhe gruaja e Muhamedit a. s. Aishja. Konflikti i dytë ka ndodhur në vitin 657 në «Siffin» ku halifi Ali ka luftuar kundër kryengritësve të cilët i udhëhoqte mëkambësi i Sirisë Muaviu, u zhvillua lufta, pra për pushtet dhe u derdh

gjaku i parë në mes të muslimaneve për shkak të halifatit. Mbi të gjitha këto erdhi edhe të ndarja dhe formimi i teorisë të ndryshme mbi halifatin. Erdhi të copetimi i popullit në tabore, parti (frika), të cilat me kalimin e kohës marrin karakter të ideologjisë fetare politike. Këtu posaqerisht dallohen harixhitë dhe shitë.

Harixhitë janë sekta më e vjetër në islam. Janë formuar në kohën e sundimit të halifit Osman (644–456). Kanë marrë pjesë në intrigat dhe mbyjten e këtij halifi (656), dhe qysh nga kjo kohë përvetësojnë teorinë e vetë mbi halifin. Këtë nofkë e marin si rebellus kunder rendit ekzistues.

Ithtaret e kësaj sekte pranojnë se vetëm Ebu Bekri dhe Omeri janë halifa legjitim. Për ndryshe qendrojnë në qendrimin se për halifë mund të zgjidhet çdo muslimanë i aftë, i ndershëm dhe i drejtë pa e marrë parasysh prejardhjen e tyre.

Shitët, përkundrazi, pohojnë se në pozitën e halifit mund të vihet vetëm me përcaktimin e Zotit. Aliu i cili ishte i martuar me Fatimen, të bijen e Muhamedit a.s. është paracaktuar që ta kryejë detyrën e halifit. Këtë titull pas vdekjes së tij duhet ta trashëgojnë trashëgimtarët e tij mashkuj të cilet rrjedhin nga kurora me Fatimen.

Shitet emrin e tyre marrin për shkak të ndarjes në bashkësi e që shtë si rezultat i perqarjes shpirtërore të muslimanet. Kjo është një pasqyrë e shkurter mbi historiatin e halifatit në dekadat e para të ekzistimit të islamit. Mirëpo nuk mbetet vetëm me këtë. Gjatë shekujve vijues deri të ndryshimit të dukshme lidhur me këtë si në teori ashtu edhe në praktikë. Ja se si ka ndodhur kjo.

HALIFATI I EMEVIJVE

Pas vrasjes së Aliut në vitin 661, Muaviu mëkambësi i Sirisë, grabit pushtetin dhe shpallet për halif. Ai, sipas shembullit të bizantineve e futë monarkin trashiguese në dinastinë e omevive. Pas vdekjes së tij në pushtet vijnë me të vërtetë halifet nga familja e tij. Në këtë detyrë më nuk vijnë halifet e zgjedhur nga bashkësia por, ata të cilet e trashëgojnë dinastinë. Vie deri te përfundimi se mjafton që halifit të rij t'i behet betimi për besnikëri (beja) që ia benin disa nënpunës të lartë ushtarak dhe civil. Kjo është, sipas tyre, mjaftë që të mbahet rendi dhe qetësia dhe të pengohet lufta qytetare dhe derdhja e gjakut. Këtu teoria e themeluar në bazë të sheriatit zevëndsohet me aktë faktike dhe i nënshtrohet forcës.

Emevitet caktojnë Damaskun për kryeqendër të vetën. Kështu që Medina mbetet në rang të dytë në caktimin dhe udhëheqjen në punet shtetrore.

Gjatë sundimit të tyre vie deri te zgjerimi i shpejt i kufijve shtetror. Pushtohen toka të reja dhe i nënshtrojnë popujt e shumtë. Shteti i tyre shtrihet prej Oqeanit Indian deri te Oqeani Atlantik.

Sa i përket rregullimit të brendshëm dhe udhëheqjen e punëve shtetrore edhe më tutje mbështeten në bazat themelore të sheriatit. Kjo në të vërtetë, është monarki teokrate e jo republikë teokrate.

Këtu sunduesi, halifi e mban tërë pushtetin në duar të veta, kurse kryerjen e disa autorizimeve e banë në nënpunsit e vet. Ai i zgjedh sipas dëshirës së tij dhe i shkarkonë.

Nuk ishte lehtë të sundohet një shtet aqë i madhë me shumë popuj dhe me shumë bashkësi fetare. Për këtë sunduesit e kësaj dinastie kanë kërkuar një farë përshtatshmerie të gjendjes së re të aritur. Ata për nëpunës të vetin, përveq myslimanëve i emronin krishterët e ebrejt, kurse administratën e mbajn jo vetëm në gjuhën arabe por, sipas nevojës edhe në atë greke, persiane e kopte. Kështu që librat e tatimit deri në vitin 700 janë mbajtur në gjuhën greke, në persi në gjuhën persiane e në Egjipt në gjuhën kopte.

Emevitet, për ta përforcuar poziten e tyre dhe për të i rregulluar punët shtetërore gradualisht fusin edhe këto risi:

1. Futet gjuha arabe si gjuhë zyrtare në aparatet shtetërore në vitin 81 hixhrie, 700 të erës sonë.

2. Themelojnë ent të posaqëm për pengimin e keqëpërdorimit të pushtetit nga ana e nënpunsave shtetërore (medhalim).³⁾

3. Themelojnë entin për shtypjen e të holave (sika) të arta dhe të argjenta (dinarë, dirhem),

4. Japin udhë për tubimin e traditës islame, traditat gojore mbi mënyrën e jetës dhe punës së Muhmedit a.s. (hadis), dhe kritikën e vertetimit dhe veretësisë së këtyre traditave gojore dhe sistematizimin dhe rregullimin e tyre nëpër kolekcione.⁴⁾

5. Rregulojnë zyren shtetërore (divan) dhe arken shtetërore (bejt ul-mal). mozaikëve dhe freskave me fotografi të njerëzve nëpër mure të pallatit dhe lokaleve tjera zyrtare, sepse kjo nuk është në pajtim me rregullat e Islamit. Sunduesit e kësaj dinastie nuk iu janë përmbajtur kësaj. Në muret e pallateve të tyre janë gjetur mozaikë, freska dhe statujta në formën e njeriut dhe të shtazeve të tjera të gjala. Kjo më së miri shihet nga pallati «kirbad ulmefgjar» të cilin e ka ngritur halifi Hisham (724-743).⁵⁾

HALIFATI I ABASITEVE

Abasitet në vitin 750, e rrenojnë dinastinë Omevive. Atëhere uniteti i shtetit (darul islam) ndahet në atë lindor (mashrik) dhe perendimor (magrib). Në perandorinë lindore sundojnë abasitet me qender në Bagdat, kurse në atë perendimor me qender në Kordovë. Njeri nga pasardhësit e omevive i quajtur Abdurrahmani i parë i grabit pushtetin në Spanjë dhe si sundues i pa varur (emi:) sundon në këtë vend. Tek pasardhësi i tij, Abdurrahmani i tretë në vitin 929 shpallet si halif i muslimanëve në perendim (margib) ⁶⁾.

Prej atëhere ekzistojnë dy halifate, dhe kjo ndarje do të ekzistoj me shekuj. Halifet si nga njëra dinasti, ashtu edhe nga tjetra, në pikpamje të rregullimit shtetërore i ndjekin parimet e njëjta. Kryesisht iu përmbahen atyre parimeve dhe autorizimeve të cilat ishin themeluar në Medinë në kohën e halifeve të parë: Ebu Bekrit, Omerit, Osmanit dhe Aliut.

Mirëpo në botën islame autoritet më të madh, gëzonin halifet nga dinastia abasite në qender në Bagdat. Abasidet kanë vazhduar të ndertojnë dhe të rindertojnë makinerinë shtetërore në themelet e traditave të paraardhësve të tyre.

Ata rreptësisht i përmbahen autorizimit, detyrav e edhe të drejtave të cilat ishin përcaktuar në Medinë për kater halifet e parë, e njëherit i përvetsojnë edhe disa drejtime dhe zgjedhje të caktuara të cilat i kishin përvetësuar halifet nga dinastia omeve. Pra, i përmbahen rregullit se halifi duhet të kujdeset mbi realizimin e autorizimeve si vijon:

1. Imamaet, kujdesi mbi lutjet fetare dhe arsimet. – Ky funksion vjen në rend të parë. Kjo nuk habit kur kihet para sysh karakteri teokrat i shtetit. Halifi në radhë të parë është udhëheqës shpirtëror (imam), e pastaj si udhëheqës shtetëror sul-tan.

Detyra kryesore e tij është që të kujdeset mbi kryerjen e obligimeve fetare në tërë shtetin, që të kujdeset mbi kryerjen e haxhit, viziten e vendeve të shejta: Mekën dhe Medinën dhe të angazhohen me arsimimin e shetaseve të tyre.⁷⁾

Nën arsimimin, duhet të kuptohet si ai shpirtëror ashtu edhe ai me karakter botëror. Për t'u aritur kjo, më të vërtet qysh heret filluan të themelohen, përveq shkollave fetare (mektebet dhe medreset) edhe shkollat dhe istiucionet me karakter botëror, sepse është konsideruar se Zotit i shërbehet si me lutje ashtu edhe me shkencë-dituri.

Shkollat fetare myslimane i ka financuar shteti dhe vakufet, kurse shkollat e feve tjera të pranuar (krishtere dhe ebreje) i kanë financuar bashkësitë e veta fetare.

Dy institucione, dy shkolla, i kanë kontribuar posaqërisht, që të përparoj shkenca në shtetin abasit: 1, formimi i shkollës filozofike, e dyta formimi i spitalit klinik.

Shkolla filozofike (bej tul hikma) është themeluar në Bagdat në kohën e sundimit të halifit Mejmun (813-833). Në këtë shkollë janë mësuar këto dituri: filozofia, matematika, astronomia, alkimia, medicina, botanika, gjeografia. Kjo njëherit ishte si qender për përkthime të veprave në gjuhën arabe nga dietaret grek indus etj...⁸⁾

uul 3. Sipas shembullit të arabeve një istiucion të këtillë e themelojnë edhe shtetet evropiane në sistemin evet juridik.

4) Urdherin e permendur e ka dhënë halifi Omer i dytë (711-720) për ta penguar perhapjen e hadiseve të pa vërteta. Pas kësaj janë tubuar lshumë ekzemplar përhapjen e hadiseve të pa vërteta. Pas kësaj janë tubuar shumë ekzemplar të haditheve të vërteta. Në mesin e tyre end më të rëndësishem zen përmbledhja me titull «sahi» (të vërtetet) nga Buhariu (810-870) dhe përmbledhja me titull «slahi» nga Muslimi (817-875).

6) Abdurrahmani i tretë (912-961) ishte sunduesi ma më famë në Spanjë. Gjatë sundimit të tij ka filluar ndertimi i xhamisë së madhe në Kordovë, ndertimi i së ciles kryhet në kohën e rahsegimtarit të tij Hakemit të dytë (961-976). Kjo xhami e cila më vonë u kthya në kishë e cila ekziston edhe sot dhe konsiderohet si veper më e nohur e arkitektures arabe.

5) Vizatimet e ngjashme gjenden edhe në pallatin e quajtur «Kirbad ul Minja» të cilin eka ngritur halifi Velidi i parë (05-715).

Në këtë punë kanë marrë pjesë dietaret e feve të ndryshme. Duke iu falemenderuar këtyre përkthimeve, janë ruajtur shumë vepra të dietarëve të vjetër grek. Puna e kësaj shkolle ka shkëlqyer gjatë edhe jashtë kufijve të dinastisë abasite.

Në Bagdat është themeluar spitali i madhë (klinika) në vitin 914 të cilin e ka financuar shteti. Ky ishte edhe spital e edhe shkollë. Këtu janë shëruar njerëzit dhe janë mësuar. Është ruajtur një numër bukur i madh i dorëshkrimeve nga lëmia e medicines të cilat i kanë shkruar mjekët e këtij spitali. Disa dorëshkrime të tyre më vonë janë botuar, e disa të tjera janë përkthyer në gjuhë të huja. Mjekët e këtij spitali ishin nga anë të ndryshme. Kjo asgjë nuk i ka penguar, që të punojnë në harmoni dhe t'i kryejnë me nder detyrat që iu janë besuar. Në të njëjtin shekull themelohen spitalet klinike edhe në qytet më të mëdha të dinastisë.⁷⁾

As arti nuk është haruar. Edhe atij i është kushtuar kujdes i duhur, posaqërisht muzika. Mbi muzikën e atëhershme janë ruajtur disa dorëshkrime të rëndësishme. Vetë sunduesit e kanë nxit artin dhe i kanë ndihmuar artistet. Janë formuar shkolla për kultivimin e artit. Këtu duhet të përmendet shkolla për artin figurativ e cila është themeluar rreth vitit 1000 të eres sonë. Në të janë arsimuar artistet për punimin e miniaturave dhe ilustrimeve.¹⁰⁾

2) Drejtimi me punet shtetërore (vilaja) ky funksion ka shkaktuar vështësi të jashtëzakonshme. Këtu ka ardhur në konflikt në mes të teorisë juridike të shariatit dhe realitetit praktikës shoqërore. Nga ndonjëherë praktika ka shkruar para teorisë dhe ka imponuar zgjidhje të cilët më mirë i përgjigjen interesave të shtetit në rrethanat momentale. Kjo paraqitje është arsyetuar me bazat e shariatit se mundet, të largohet nga rregullat e shariatit kur këtë e kërkon nevoja e domosdoshme (dharu-ât) dhe interesat e përgjithshme shtetërore dhe shoqërore (maslahat).

Ka ekzistuar edhe drejtorati suprem krahinor. Drejtorati suprem, në shtetin abasit, është dukur kështu. Afër halifit ka patur edhe një numër të madh të nëpunësve të lartë të cilët ai i ka zgjedhur, i ka emëruar dhe i ka shkarkuar. Në mesin e tyre veziri i madh ishte më kryesori. Ai ishte një lloj i zëvendësit ligjor të halifit dhe ka patur pushtetin disiplinor mbi nëpunsit tjerë. Veziri i madh është dashur të jetë musliman, ndërsa nëpunsit tjerë kanë mundur të jenë edhe jomuslimanë. Në

7) Haxhi është detyra e pestë e myslimaneve që ta vizitojnë karben dhe vendet e tjera të shejta në Meke dhe Medine. Halifi është i obliguar që të kujdeset mbi kryerjen e drejtë të haxhit dhe të caktoj udhëheqës (delila) të cilët do të kujdesen mbi kryerjen e kësaj detyre. 8) Këta kryesisht janë dietaret krishter që kanë përkthyer në gjuhën arabe veprat klasike nga greqishtja nga lemitë) e ndryshme shkencore e posaqërisht nga filozofia dhe medicina. Në këtë punë posaqërisht janë deklaruar Johan Ben Batrik, Ksota Ben Luka, Ebu Zeid Honein. Gjithashtu janë përkthyer veprat nga persishtja dhe kinezishtja. Kshtu libri indus me titull (Panqatnara) shtë përkthyer nga gjuhë sankrite në persisht, prej persishtes në gjuhën arabe, prej gjuhës arabe në atë greke, prej gjuhës greke në gjuhën e vjetër serbe. Matematikanti i njohur arab Elharizmi i ka përkthyer veprat e librit hindus mbi matematikën me titull «Sindaita».

mes të halifit dhe vezirit të madh ndonjëherë ka ardhur deri të mosmarrëveshja e edhe deri të konfrontimi e që gjithmonë ka përfunduar në dëm të vezirit.¹¹⁾ Ja një konfrontim që ka ndodhur në mes të halifit Harunur-Rashid dhe vezirit të tij Xhafer Bermekut, i cili është dënues me vdekje në vitin 803 i akuzuar se ka mbajtur lidhje të palejuara me Abbasën, motrën e halifit Harunur-rashidit. Drejtoratet krahinore dhe lokale kanë patur rëndësi të madhe. Shteti ka qenë i ndarë në zona të cilat janë përputhur kryesisht me krahinat bizantine dhe persiane. Në krye të së cilës krahinë ka qëndruar emiri, valiu të cilin e ka emruar halifi dhe ia ka caktuar kompetencat në vendimin mbi emërimin. Kështu valitë gati gjithmonë kanë patur në kompetencat e tyre të emërojnë sipas nevojës nëpunsit dhe valitë lokale dhe të ua caktojnë kompetencat.

Në shikim të parë duket se në shtetin abasit është aprovuar centralizmi brutal. Një regjim i këtillë nuk ka mundur as të aprovohet duke marrë parasysh hapësirën e madhe të shtetit dhe lidhjet e atëhershme të komunikimit. Krahinat faktikisht kanë gëzuar një lloj autonomie ku valitë e kanë realizuar dëshirën e tyre në pajtim me nevojat e vendit. Këtë e vrenë bukur edhe ibn Halduni kur thotë se pushteti shtetëror është më i fortë në qendër e më i dobët në skajet e territorit shtetëror.

3) Spjegimet e rregullave (ifta).

Jeta politiko-shoqërore për çdo ditë ka imponuar nevojën që të sqarohen rregullat e shariatit sipas të cilave është dashur të veprohet dhe të drejtohet pushteti. Kujdesin për këtë e ka bartur halifi. Ishte e nevojshme që në këtë detyrë të i emrojnë njerëzit e ditur (muftitë), të cilët me kërkesën e halifit, nëpunësve fetarë dhe personave tjerë, të japin mendimin se si duhet në pajtim me shariatn të zgjidhet pyetja e parashtruar. Mbi këtë janë ruajtur koleksione të mendimeve të cilat muftitë e atëhershëm i kanë dhënë gjatë shërbimit të tyre. Ato ofrojnë material të çmueshëm për studimin e rrethanave shoqërore në shtetin abasit.

4. Gjykimet (kada), - funksionit të gjykatistit i është kushtuar kujdes i posaqem. Në këtë detyrë janë emruar njerëzit i ditur dhe të arsimuar në bazë të rekomandimit të kadiut kryesor në Bagdat.

Kaditë kanë qenë të obliguar që gjatë gjykimit të iu përmbahen rregullave të shariatit. Kaditë i kontrolonte kadiu kryesor (kadiullkudat). Në pozitën e kadiut kryesor; halifi ka qenë i obliguar që ta emroj juristin më të njohur të kohës së tij. Kështu Harun Rrashidi e emroi Ebu Jakub Jusufin në

9) Kështu janë formuar spitalet e mëdha në Buhara, Ispahan, Horosan Jordan ku ka ligjeruar medicinen dietari i njohur ibni Sinau (980-1037). Ai këtu e ka shkruar edhe veprën e njohur (kanun fit-tab). Kjo vepër e tij është përkthyer në gjuhën latine dhe i ka përjetuar 30 botime gjatë mesjetës. Emri i tij përmendet edhe në medicinën e vjetër serbe, në dorëshkrimet nga shekulli XVI.

10) Në arabishte keqzistojnë edhe shumë dorëshkrime për muzikën dhe për instrumentet muzikore, El-Farabiu «Kitabul-muski el-kebir», El-Kindiu «Risali fi hubr haliful-alhan», prej shekullit të dhjetë e më tutje formohen shkollat për formimin e miniaturave dhe ilustrimeve kryesisht në librat e shenjta. Janë ruajtur një numër i konsiderueshëm i dorëshkrimeve si ai prej Rashid Aldinit me titull «Xamiut-tevarih».

këtë pozitë. Ky ishte juristi më i arsimuar dhe më autoritativ (vdiq në vitin 795).¹²) Ka gëzuar një besim të madh të halifi Harun dhe ka patur ndikim të madh në të. E ka rregulluar sherbimin juridik, ka forcuar ligjshmerinë dhe e ka aplikuar sigurinë juridike duke i udhëruar kaditë dhe nëpunësit tjer që me rastin e vendosjes së aktgjykimeve t'i përmbahen mësimi të shkollës hanefive.

5) Ruajtja e rendit dhe qetësisë publike (hisba) – Edhe këtij funksioni i është kushtuar kujdes i madh si në teori ashtu edhe në praktikë në veprat juridike bëhet shumë polemikë mbi kushtet për zgjedhjen e kryeshefit të sherbimit për mbajtjen e rendit dhe qetësisë (sahibul muhtesib). Ky është një nëpunës i lartë shtetror të cilin e emron halifi, e ky prap nga ana e vet i emron ruajtjesit tjer të rendit (muhtesib)¹³).

Këta nëpunus janë të autorizuar që ti ndjekin ata të cilët gabojn ndaj rregullave juridike dhe traditave të mira, të i denojn prishesit e rendit dhe qetësisë, të i kontrollojnë rregullsinë e masave dhe njësive të matjes, të luftojnë rritjen e pa arsyeshme të çmimeve dhe konkurrencen jo lojale, të percaktojnë kualitetin e mallit, të kujdesen dhe të sigurojnë që tregu të jetë i furnizuar me mall të kosnimit të përditshëm.

Ata kanë mundur që t'i denojn fajtoret me këto denime: me rrahje; gjobë, burgë, ekspozimin e turpsëm.

Sadik Mehmedi kl.IV.

Vijon.

MBI JETËN E MUHAMMEDIT as. (III)

... Muhammedi a.s pasi që i rregulloi kushtet shoqërorë, ekonomike. Për të zhvilluar aktivitetin e përhapjes së fesë Islame në kushte normale i bëri disa kontrata paqësore me fiset që jetonin në rrethinën e Medinës, gjithashtu edhe me ebrejt e Medinës.

Idhujtarët e Mekkes pasi që nuk patën sukses për ta likuiduar Muhamedin a.s sa ishte në Mekke, nga frika se mos po merr hov përparimi i fesë islame, filuan të pregaditen për ta sulmuar në Medine. Në vitin e II të hixhretit (624) formuan një ushtri prej 950 vetësh dhe filluan rrugën për në Medine. Muslimanët posa dëgjuan për qëllimet e tyre pregaditën edhe këta një ushtri prej 314 vetësh dhe ju dolën para në vendin e quajtur Bedër–120 km larg Medinës. Megjithëse muslimanët u ballafaquan me një ushtri e cila ishte tri herë më e madhe dhe e fuqishme si nga numri i ushtarëve ashtu edhe në pikpamje të armatimit. Por, me ndihmën e Perendisë në këtë luftë duelën fitues muslimanët, patën vetëm 14 të vrarë–shehid, kurse armiku i tyre mëse 70 të vdekur dhe 709 të nxënë rob. Lajmi në këtë fitore u përhap në tërë Arabinë dhe islamizmi filloi të predikohet lirisht dhe fillon formimi i shtetit islam... Në këtë luftë humbën jetën kundërshtarët më të mdhenjë të fesë Islame.

Pasi që kaloi një vit idhujtarët e Mekës pregaditën një ushtri të armatosur prej 3000 vetësh, për t'u hakmarre kundër muslimanëve. Me këtë rast Muhamedi a.s pregaditi një 1000 ushtarë për t'u mbrojtur. Lufta u zhvillua në bjeshkën e Uhudit. Në betejën e parë fitojnë muslimanët, por pasi që u angazhuan në mbledhjen e presë së luftës edhe ata të cilët nuk ishin të autorizuar (lëshuan pozitën

pa leje të Pejgamberit a.s ushtarët e caktuar në Uhud kështu që armiku ju vjen nga pas dhe ju shkakton humbje, por kjo ishte provë e rëndësishme për ata. Në vitin e IV të hixhretit (226 ebrejt nga zilia që kishin ndaj Muhamedit a.s dhe muslimanëve biseduan me kurejshitët për t'i sulmuar së bashku. Mbas kësaj marrëeshje duke u bashkue edhe me disa fise tjera formuan një ushtri prej 10.000 vetësh dhe u nisën për në Medine. Muhamedi as kur dëgjoi për këtë ekspeditë që kishin ndërmarrë Kurejshiët kundër tij u kunsultua me shokët dhe ranë në ujdë që të dalin jashtë qytetit për t'u bërë rezistencë. Me propozimin e Selman Faresiut hapin endekun (kanal të gjanë e të thellë) në tri anët e Medinës në të cilat nuk ishte e mbrojtur me bjeshkë. Pasi u hap hendeku Muhamedi as. së bashku me 3.000 ushtar i nxunë vendet e rezikshme për t'u mrojtur nga armiku. Ushtria e armikut mbajti të rethuar Medinën mëse 20 ditë duke mos pasur mundësi që ta kalonë hendekun kështu që më në fund nga moti i lig, të lodhur dhe të rraskapitur, u detyruan për t'u shpërndarë pa farë suksesi.

Në vitin (628) Muhamedi as. me shokët e vetë u nisën për në Mekes, me qëllim të kryerjes së Haxhit. Kurejshitët posa dëgjuan për këtë, vendosën që t'i pengojnë, qoftë edhe me armë. Në këtë rast Muhamedi a.s. i lajmëroi se nuk kanë për qëllim luftën por vetëm vizitën e Qabës. Pasi që Kurejshitët nuk i lejuan kursesi për të hy në Mekke, në vendin e quajtur Hudejbi u nënshkrua një kontratë duke u cekur disa pika me rëndësi. Ndër to më kryesore ishte që të mos luftojnë ndër veti në afat prej 10 vitesh, dhe se në vitin e ardhshëm mund ta vizitojnë Qabën.

Kjo marveshje u ka sjelur muslimanëve dobi të madhe dhe u lehtëstoi përhapjen e fesë.

... Ebrejt e Hajberit u përpoqën për të gjetë rast të të volitshëm për t'i sulmuar muslimanët, dhe mu për këtë arsye Muhamedi as. së bashku me 1.400 ushtarë shkoi atje dhe i çliroi (pranuan islam-min)

Në vitin 630 Kurejshitët e prishën kontratën e paqes. Kur Muhamedi a. s. informohet për këtë së bashku me 10.000 vetë ia mësyre Mekës për ta çli-ruar. Kur u afruan në afërsi të Mekës Muhamedi a.s. dha urdhër që askënd mos ta sulmojnë me ar-më, vetëm në rastë mbrojtje. Ushtria muslimane hyri në Mekë-ke pa derdhur gjak dhe çliaruan Qa-bën nga idhujt e fogafratë e ndryshme. Pas çlirimit të Mekës feja islame u afërmua në tërë arabnë, kështuqë fiset nga viset e ndryshme të gadishullit arabik filluan ta pranojnë masovikishtë fenë dhe të paraqitën para Muhamedit as. pr të dëshmuar besimin.

Në vitin 632. Muhamedi as. me një grup prej 120.000 muslimanësh

shkoi për ta vizituar Qaën. Në vendin e quajtur Arafat Muhamedi a.s. e mbajti një ligjeratë shumë të rëndësishme ku përveq rregullave të Haxhit i theksoi edhe shumë çështje tjera me rëndësi. dhe

në këtë rast i zbriti ajeti i tretë i sures El-Maidetu. Nga ky ajët kuptohet se feja Islame u plotsua e njëherit edhe misioni i Muhamedit a.s. i cili u ku-rorzua me fitorën e madhe. Kjo vizitë e Qabës u quajtë «Haxhetul vedai» vizita e lamtumirës nga-se Muhamedi a. s. nuk pati rastë më të bëjë Haxh.

Pasi u kthye Muhamedi a. s. në Medine filloi t'i keqësohet gjendja shëndetsore, dhe pas një sëmun-dje të shkurtër më 8 qershor 632 kalon prej kësaj jete në amshim të All-llahut xh. sh. në moshën 63 vj. Muhamedi a. s. i ka psur tre djem e katër vajza. Djemët i vdesin para vdekjes së Tij madje si fos-hnje e po ashtu edhe vajzat i vdesin gjatë jetës së Tij me përjashtim të h. Fatims r.a. e cila jetoi 6 muaj pas vdekjes së Pejgamberit as. Muhamedi a.s. i la pas njerzimit rrugën e ndritshme të Islamit ku përveq atyre të cilët ndëruan jetë gjatë 14 shekujve të kaluar sot muslimanët numrojmë mëse 900.000.000.

BEKIMI DHE SHPËTIMI I ALL-LLAHUT
XH.SH QOFTË MBI MUHAMEDIN a.s. FAMI-LJEN ETIJ DHE MBI ËRË MUSLIMANËT E
BOTËS TË GJITHA KOHËRAVE-A M I N

- . SHAISIVAR KRASIQI

-fund-

KOHA-BEGATI E PAÇMUESHME DHE SHFRYTËZIMI I SAJ NË ISLAMIZËM

Pasiqë e dimë nga mësimet islame se njeriu është genia më e përsosur në këtë botë dhe i pajisur me dije (logjikë) dhe si i tillë është bartës i emanetit të All-llahut xh.xh.. Islamizmi përqëndrohet në dy shtylla kryesore: besimin e drejtë dhe punën e vlefshme. Me një fjalë, njeriu është qendër dhe çdo gjë rrotullohet rreth tij. Mirëpo njerëzit nuk janë të gjithë të njëjtë, për çka edhe Kur'ani i Madhëruar thotë:

«Thuaj: A janë të barabartë ata që dinë dhe ata që nuk dinë? Po vetëm të zotët e mendjes marrin mësim.» (Zumer, 9)

Por, pasi që njeriu është i ngarkuar me disa obligime në këtë botë, ai duhet t'i kryejë për një interval shumë të shkurtër kohor, siç quhet jeta e njeriut në këtë botë: lindja, zhvillimi dhe, në fund vdekja e tij. Prandaj duhet ta shfrytëzojë kohën, t'i kryejë obligimet dhe detyrat ndaj All-llahut, ndaj vetvetes, ndaj fqinjëve, ndaj shoqërisë me një elan dhe lumturi të madhe. Një thënie arabe: «Koha është si shpata, nëse ti nuk e pret atë, ajo të pret ty».

Jeta e njeriut është shumë e shkurtër, andaj paraqet një mënyrë serioze dhe aktive të shfrytëzimit sepse, çdo minutë dhe sekond ka vlerë të madhe në këtë botë, për ta fituar kënaqësinë shpirtërore në këtë dhe në botën tjetër. Feja islame gjithënjë e

ka rekomanduar dhe rekomandon që koha duhet të shfrytëzohet në mënyrë serioze dhe syqelë. Edhe Kur'ani udhëron:

«Thuaju robërve të Mij që kanë besuar le të kryejnë namazin le të japin fshehtazi dhe haptazi nga ajo që u japim Ne, para se të vijë dita, në të cilën nuk do të ketë as tregëti as miqësi». (Ibrahim, 31)

Pra, sipas ajetit të lartëshënuar, duhet të kryejmë udhërat e All-llahut sa jemi në këtë botë që ta fitojmë ahiretin dtth. ta shfrytëzojmë jetën në këtë botë edhe për të mirat e asaj bote. Muhammedi a.s. ka thënë:

«Shfrytëzo pesë gjëra para se të vijnë pesë të tjera: rininë para se të vijë pleqëria, shëndetin para se të vijë sëmundja, pasurinë para se të vijë varfëria, kohën e lirë para se të vijë koha kur je i zënë dhe jetën para se të vijë vdekja.»

Nga ajetet e All-llahut xh.sh. dhe hadithet e Muhammedit a.s. shihet qartë se ekzistojnë dy principe kryesore të jetës në këtë botë: shfrytëzimi maksimal i kohës në këtë botë dhe shfrytëzimi i kohës të bëhet për humanizimin dhe edukimin e trupit dhe shpirtit. Njeriu është i obliguar që ta shfrytëzojë maksimalisht kohën në këtë botë sepse All-llahu i Madhëruar pasi që e ka krijuar njeriun në formën më të bukur, e ka ngarkuar me disa obligime.

Jeta në këtë botë është ngushtë e lidhur me botën tjetër. Ta shfrytëzosh kohën ashtu si e kërkon Islamizmi, dtht. të ia kushtosh krejt kohën veprave të mira që të afrojnë te All-llahu xh.sh. Për të kryer urdhërat e All-llahut xh.sh. me nder dhe për ta fituar botën e ardhshme që të shpërblehemi me xhennet, duhet që çdo minutë ta shfrytëzojmë dhe të mos na kalojë kot dhe ta kryejmë çdo detyrë fetare. Muhammedi a.s. ka thënë: «Shumica e njerëzve nuk dijnë të i shfrytëzojnë dy begati: shëndetin dhe kohën e lirë». Dijetari i madh islam Hasan el-Besriu ka thënë: «O njeri! Dita jote është musafiri yt i cili do të lëshojë. Në fund, ose do të falënderojë ose do të qortojë. Poashtu ndodhë edhe me natën». Ndërsa Muhammedi a.s. ka thënë: «Le të mos ma bekojë All-llahu atë ditë në të cilën nuk kam mësuar gjë të re». «All-llahu ka thënë: kush më afrohet për një pëllëmbë, unë i afrohem për një bërryl; kush më afrohet për një bërryl, unë i afrohem për një pash; kush më afrohet në ecje, unë i vrapoj në takim».

All-llahu xh.sh. në Kur'an thotë:

«Ti lexo atë që po të shpallet nga Libri (Kur'ani), fal namazin, namazi të largon nga të

shëmtuarat dhe të irtuarat, e përmendja e All-llahut është më madhja (e adhurimeve); All-llahu e di ç'punoni ju.» (Ankebut, 45)

Kryerja e namazit në mënyrë të plotë ndikon në largimin e besimtarit nga çdo gjë e keqe dhe e pamoralshme dhe e edukon shpirtin dhe trupin. E bënë të sjellshëm muslimanin në rrugë apo kudo që të gjendet ai. Dhe çdo vepër e bërë nga njeriu në këtë kohë, qoftë ajo e mirë apo e keqe do të shpërblehet me atë që i takon, e këtë e vërtetojnë edhe fjalët e All-llahut në Kur'an:

«E kush punon ndonjë të mirë që peshon sa grimca, atë do ta gjejë. Dhe kush punon ndonjë të keqe që peshon sa grimca, atë do ta gjejë.» (Zilzal, 8,9)

Mirëpo, njeriu duhet të ndjejë veten të pikëlluar dhe të pendohet për kohën të cilën e ka kaluar së koti; anipse asnjëherë nuk është vonë për rikthim në rrugën e drejtë dhe për largimin nga përtacia. Nëse njeriu e njeh vlerën e kohës atëherë duhet ta shfrytëzojë atë dhe të i kryejë obligimet ndaj All-llahut.

Flamur SOFIU

DUAJA E VARRIT

Lavdëruar dhe falënderuar qoftë All-llahu i cili në Kur'anin famlartë thotë: «Çdo krijesë do ta shijojë vdekjen, pastaj te ne do të ktheheni».

Shpëtimi dhe paqa qoftë për Pejgamberin tonë Muhammedin a.s., të cilit i ka zbritur: «Ti je i vdekshëm dhe ata janë të vdekshëm».

O Zoti ynë, ne jemi adhuruesit dhe bijtë e adhuruesëve Tu, veprojmë nën kompetencën Tëndë dhe caktimi Yt për ne është drejtësi.

O All-llahu i lartësuar na mëshiro dhe na ndihmo të largohemi nga fatkeqësitë të cilat i bëjmë me veprat tona. Të lutemi na çliro nga dredhite dhe përçarjet dhe na e lehtëso ballafaqimin me humbjen e pronarit (pronarës) të (së) këtij varri të cilin (cilën) Ti e njeh më mirë se ne. (Amin!)

O Zot na e lehtëso fatkeqsinë e cila na ka ndodhë me vdekjen e rahmetlisë (rahmetlijes) sonë, kurse atë (ate) gostite dhe vendose pranë Pejgamberit Tënd të zgjedhur Muhammedit a.s. shoqëroje me ata të cilët janë pa frikë dhe dëshprim. (AMIN!)

O All-llahu ynë i dashur, sot kur të gjithë ndihemi të pikëlluar për ndërrimin e jetës së robit Tënd, të lutemi që këtë rast ta bësh shpërblim për rahmetlinë (rahmetlijen), kurse mësim për të gjallët.

O All-llahu i amshueshëm na trego rrugën e drejtë dhe na udhëzo atje ku do Ti. Na jep të mira në këtë botë dhe në shpëto në botën tjetër. Na dhuro pjekuri dhe rrugë e cila shpie në bashkim

dhe harmoni dhe e cila ngjallë frymën e dashurisë midis vëllazërve. Na jep prirje për etikën islame dhe ngritje shpirtërore. Na ruej nga punët e ndyra dhe edukimi i dobët. Na bën prej atyre, të cilët kur i godet ndonjë fatkeqësi të drejtohen me fjalët «NE JEMI TË ALL-LLAHUT DHE TE AI DO TË KTHEHEMI».

O PERENDI? për hirë të emrave të bukur me të cilët e emrore veten Tënde dhe për hirë të Kur'anit që na e dërgove udhëzim – shpërblejë dhe ndaj sevab nga kjo që u këndua dhe nga ky tubim shpirtit të Pejgamberit a.s., shpirtërave të familjes së tij, shokëve dhe ithtarëve të tij e posaçërisht shpërblejë pronarin (pronarë) e këtij varri JA RABBI (Amin!)

O ZOT, dritë përmbi dritat, bëria varrin kopsht Xhennetit e mos ia shëndërro në humnerë të Xhennemit. Falia të gjitha mëkatet, pranoia veprat e mira dhe mbuloia të gjitha turpet. Lehtësoia llogarimarrjen e fundit dhe zbritja librin nga e djathta. Bër të mundur që t'ia peshojnë veprat e mira dhe vendose midis Xhennetit pranë Muhammedit a.s. (Amin!).

O All-llahu i madhrishëm! Ja, ky rob i Yt, erdhi te Ti, zgjeroia varrin, hapja dyert qiellore shpirtit të tij (saj), pranojë ashtu si është më mirë. Bërë në emër të mëshirës Sate o Ti më i mëshirshmi.

O Zot mos na i merrë begatitë Tua! Na jep shëndet të mirë, jetë të gjatë e të lumtur dhe dashuri reciproke në shtëpitë tona. Bekoi pasardhësit tonë dhe largo nga ne urrejtjen Tëndë. (Amin!)

O All-llahu i plotëmëshirshëm! na bën të mundur që fjalët e fundit në këtë botë të jenë:

O Zot na mëshirë atëherë kur do të na dërsitet balli, na shtohen rënkimet, kur na vajtojnë të dashurit dhe kur mjeku bëhet pesimist. (Amin!).

O ZOT, na mëshiro atëherë kur do të na mbulojnë më dhë, e të dashurit të na lënë vetëm, na mëshiro atëherë kur do të na harrohet emri e do të na shkatërrohet trupi. Na mëshiro atëherë kur do t'i fryhet burisë e të ringjallemi nga varret, kur do të vihen peshojat e do të zbresin regjistrat. (Amin!)

O ZOT si na ke tubuar sot, na tubo edhe në shtëpinë e shpëtimit.

Lavdi të qoftë, o Zot. Shpëtimi qoftë mbi të gjithë Pejgamberët. Falenderimi qoftë për Ty o Zot, Krijues i të gjithë botërave.

Përgaditi:
Miftar AJDINI
Muhidin AHMETI

SHKËNDIJZA ISLAME

= NAMAZI =

Një njeri erdhi te Ebu Hanifja (e mëshiroftë Zoti) dhe iu drejtua: O imam, e kam fshehur në dhe një pasuri kaherë ndërsa e kam harruar vendin në të cilin e kam mshehur atë!

Atëherë imami i tha: Kjo çështje nuk ka të bëjë me fik'hun por, shko dhe falu natën gjer në mëngjes se do të bie ndërmend, inshalla! E bëri atë dhe nuk i fali asnjë çerek nate e i ra ndërmend vendi në të cilin e kishte fshehur pasurinë, atëherë erdhi te Ebu Hanifja i cili i tha: Veç e kam ditur se shejtani nuk të le ty të falesh tërë natën, a nuk e plotësove tërë pjesën tjetër të natës duke e falënderuar All-llahun xh.sh.?

PËRSHKRIMI I EBU HANIFËS NGA EBU JUSUFI

Halifi Abasid Hurrunurr-Rreshidi e pyeti imam Ebu Jusufin për moralin e Ebu Hanifës e i'u përgjigj: Për Zotin ishte rigoroz përmbahen nga ndalesa (harami), largohej nga amoralët, heshte gjatë, gjithnjë mendohej, nuk ishte llomotitës. Po që se pyetej për një çështje e për të kishte njohuri, përgjigjej. Kurse nuk e kam njohur atë ndryshe veçse ruajtës të vetëvets dhe fesë së vetë, i angazhuar me vetëvetën e vetë dhe gjithnjë i përmendte njerëzit për të mirë. Atëherë tha Err-Rreshidi ky është morali i njerëzve të mirë.

= FJALA E DREJTË DHE TAGRA E SAJ =

Për Muhamedin a.s. Tolstoi ka thënë: «... dhe mjafton për t'u krenuar ngase me të vërtet ai e vërtetoi ymmetin e vet në dritën e vërtet dhe e bëri që të ecë në paqë, arriti që ta ndal gjakderdhjen, të ndalon prerjen e kurbanëve për idole. Siç mjafton për t'u krenuar sepse ai hapi dhe trasoi rrugën e emancipimit dhe përparimit, e kjo është një veper madhshtore që s'mund ta bëjë askush përveç personit të cilit i është dhënë forca, urtësia dhe dituria. Njeriu i tillë meriton rrespekt dhe nderim».

FE E LOGJIKËS DHE E NATYRSHMËRISË

I është thënë një beduini, pasi e njohu thirrjen e Muhamedit as. dhe e pranoi Islamit si fe:

Përse e ke pranuar fenë Islame? Çka vërejte te Muhamedi a. s. që të bindi së me të vërtet ai është pejgamber? Ka thënë: Nuk ka adhur me asgjë e që mendja e shëndosh nuk e pranon, nuk ka ndaluar asgjë e që mendja e shëndosh thotë: Po të ishte urdhëruar, sikur që nuk ka lejuar asgjë e që mendja e shëndoshë thotë: Sikur të ishte e ndaluar dhe sikur që nuk ka bërë të ndaluar asgjë e që mendja e shëndosh do të kishte kërkuar të lejohej.

= BARRË E RËNDË =

Umer bin El Hatabi ra. a. i ka shkruajtur Ebu Musa el Eshariut: «Vizitoi të sëmurit e muslimanëve dhe përcillja xhenazet e tyre. Hapjau atyre (muslimanëve) derën tënde dhe zgjidhja problemet e tyre vetë; ngase edhe ti je njëri prej tyre, veçse ke një barrë dhe përgjegjësi me të rëndë para All-llahut xh.sh.

= NUK URREHET NJERIU POR PUNA TIJ =

Ebu Ed-Dardau a.e pa një njeri i cili bënte mëkate ndërsa njerëzit e fynin atë. I ndali ata dhe u tha: Po ta kishit gjetur atë në ndonjë gropë (humerë) a nuk do ta kishit ndihmuar-nxirshit nga ajo? Thanë: gjithsesi (do ta shpëtonim).

– atëherë mos e syeni por falënderoni All-llahun xh.sh. që u ka falur juve.

E ata thanë: A mos ta urrejmë a?

– Në të vërtet e urrejmë veprimin e tij e po që se largohet prej tij atëherë ai është vëllau i ynë.

= SHPENZUES E JO FURNIZUES =

Njëri nga muxhahidët i cili ishte i varfër dhe familjar ra dshmor në fushën e luftës, ndërsa grua e tij e pranoi lajmin me një durim dhe besim të plotë. Kur u pytë ajo për shkakun e durimit (sabr) të saj, gjersa i mungonte asaj dhe fëmijëve të saj kafshata e gojës tha: E kam njohur atë si shpenzues e assesi si Furnizues, e poqëse shkon shpenzuesi mbetet gjithnjë Furnizuesi (po që se vdes njeriu mbetet All-llahu).

= MOS SHIQPO TË METAT E NJERËZVE =

Imam Maliku në «El-mveti» shkruan: Isa bni Mer-rjemi ka thënë: «mOs shiqoni në mëkatet e njerëzve sikur me qenë ju zotra, or shiqoni në më-

katet e juaja sikur me qenë robër, ngase ka njerz që janë hallegjinjë dhe të falur; Mëshironi halegjinjë dhe falënderoni Zotin për të.

PËRKTHEU DHE PËRSHTATI NGA ARA-ISHTJA FADIL HASANI

SHKASE

MONOGRAFI ME VLERË TË MADHE SHKENCORE

(Dr. Feti Mehdiu, doktor i vetëm i arabis-tikës ndër ne)

Kohë më parë, rrespektivisht më 9 mars 1990 në amfiteatrin solemn të Fakultetit Filologjik të Prishtinës Mr. Feti Mehdiu me mjaftsukses e mbrojti disertacionin e doktoratës me titull **PËRKTHIMET E LETËRSISË ARABE NË GJUHËN SHQIPE**. Mbrotjtja publike u bë para komisionit: Prof. dr. Rade Bozhoviq – mentor, Prof. dr. Ali Aliu – anëtar komisioni dhe Prof. dr. Hamdi Hasan – anëtar komisioni.

Pasiqë Prof. Rade Bozhoviqi foli për personalitetin e doktorantit, për të cilin tha se ka vetëm fjalë të mira dhe se e njeh si punëtor të zellshëm shkencor, referatin reth vlerësimit të disertacionit të doktoratës së Mr. Feti Mehdiut e lexoi Prof. Ali Aliu i cili tha se aktivitetit shkencor e profesional i doktorantit përfshihet në mëse tetëdhjetë njësi bibliografike. Prej tyre janë pesë botime të veçanta, libra; njëzetëpesë punime shkencore profesionale; shtatëmbëdhjetë recensionet e vështirime dhe katërdhjetë përkthime, të botuara nëpër revistat tona të ndryshme shkencore-kulturore.

Teza e doktoratës së Mr. Feti Mehdiut «**PËRKTHIMET LETRARE ARABE NË GJUHËN SHQIPE**», padyshim se është një monografi e çmuar e letërsisë arabe në gjuhën shqipe që ka një vlerë të madhe shkencore, e poashtu edhe një minihistori, ta quajmë kushtimisht, të letërsisë arabe, pasiqë në të autori jep një pasqyrë të letërsisë arabe, rrjedhat dhe zhvillimin e saj, për shtrirje në letërsinë arabe në Evropë dhe rrugët që ka ndjekur ajo për të arritur më në fund edhe në gjuhën shqipe. Feti Mehdiu na informon se vepra e parë letrare arabe e përkthyer në Evropë ishte «Kalila dhe Dimna» që në vitin 1252, kurse në gjuhën shqipe sipas tij, letërsia arabe përkthehet prej vitit 1924, kur Faik Konica përkthen pjesë të zgjedhura nga Njëmijë e një netët.

Disertacioni i Mr. F. Mehdiut përbëhet prej 245 faqesh dhe ndahet në pesë kapituj: Hyjra; Njohuri të përgjithshme për letërsinë arabe; Përkthimet e poezisë arabe në gjuhën shqipe; Përkthime të autorëve të pidentifikuar dhe të letërsi-

së popullore. Mënyra e përkthimit në gjuhën shqipe dhe reflektimi i këtyre përkthimeve në letërsinë shqipe.

Do theksuar se boshët të tezës së doktoratës janë kapitulli i parë dhe i dyti ku autori i ka vjelur përkthimet e poezisë dhe prozës arabe të mëse njëqind poetëve dhe disa prozatorëve nga revistat dhe gazetatat që botohen në Jugosllavi dhe Shqipëri ku ka përfshirë periodën nga viti 1922–1982, ku natyrisht nuk le pa i përmendur vështirësitë në të cilat ka hasur gjatë vjeljes së materialit.

Siç mund të shihet, në gjuhën shqipe poezia është përkthyer më shumë se proza, madje disa poezi janë përkthyer edhe nga disa herë, mbase se kanë zgjuar kureshtjen e lexuesit shqiptar. Arsyen pse poezia është përkthyer më shumë se proza, autori e shpejgon me faktin se poezia tek arabët ishte më e përhapur dhe se proza në gjuhën arabe është zhvilluar shumë më vonë se poezia si dhe në faktin se proza kërkon më shumë përkushtim në të lexuar, e rrjedhimisht kështu kërkon edhe përkthimi. Më pataj Mr. Feti Mehdiu konstaton se në fillim letërsia arabe në shqipe është përkthyer nga gjuhët ndërmjetëse, si nga anglishtja, frëngjishtja, gjermanishtja, rusishtja, e kohëve të fundit kryesisht përkthehet nga origjinali, pra nga arabishtja. Me të drejtë autori konstaton se këto përkthime nuk paraqesin gjithmonë krijimtarinë letrare arabe më të suksesshme, ngase përkthyesi shqiptar ka qenë i penguar nga rrethanat objektive për të zgjedhur shkrimtarin apo veprën më të mirë, e unë do të shtoja se kështu veprohet edhe sot, e sa për ilustrim do të përmendi se letërsia arabe e Magrebit tek ne pothuaj nuk përkthehet fare.

Në vazhdim autori tërhoq vërejtjen se gjatë krahasimit të përkthimeve me origjinalin, disa përkthyes, si nga ata që përkthejnë nga origjinali, ashtu edhe ata që përkthejnë prej gjuhëve ndërmjetëse kanë bërë edhe lajthitje semantike. Kanë përkthyer gabimisht fjalët «avrad» si «Këngë vajtimi» në vend se «trandafila»; «hamr» me «pranverë» në vend se të përkthehet vëre. Kapitulli i fundit: tezës së deoktaraturës së Mr. Feti Mehdiut gjithsesi do të duhej të ishte me interes të veçantë edhe për studime më të thella komparative letrare ngase këtu ai flet për reflektimin, përkatësisht ndikimin e përkthimeve letrare arabe në letërsinë shqiptare. Feti Mehdiu duke theksuar se tradita e letërsisë arabe në letërsinë shqipe ka ushtruar ndikim që nga koha e Hasan Zyko Kamberit, vëren se si letërsi e përkthyer që është reflektuar drejtpërdrejtë te shkrimtarët shqiptarë daton vetëm paspërkthimeve të kësaj letërsie në gjuhën shqipe, përkatësisht pas vitit 1960 dhe përmend një numër shkrimtarësh shqiptarë që prozën apo poezinë e

tyre e kanë shkruar nën ndikimin e përkthimeve arabe, e në këtë rrafsh ai veçon veprat «Njëmijë e një natë» dhe poezinë e Muin Bsisos.

Në fund mbështesim konstatimin që e dha edhe komisioni vlerësues se kjo monografi e përkthimeve letrare arabe në gjuhën shqipe për një periudhë të caktuar është punuar me kompetencë edhe në nivel të duhur shkencor. Prandaj, s'do mend se ky punim paraqet një kontribut të çmuar për arabistikën tona. Studjuesve të letërsisë, tash u ofron një pasqyrë sado pak të rrumbullaksuar të prezencës së letërsisë arabe në gjuhën shqipe, e njëherit me këtë punë të Mr. F. Mehdiut ne informohemi se në çfarë shkallë lexuesi shqiptarë është i informuar me krijimtarinë letrare arabe e më pastaj edhe me kulturën arabe që për lexuesin tonë për shumë çka është e afërt dhe interesante.

Këtë shkrim po e rrumbullaksojmë me fjalët e autorit: «Kam bindjen se kjo monografi e përkthimeve të letërsisë arabe në gjuhën shqipe, si nga vëllimi i letërsisë që është përkthyer si për kah cilësia e përkthimeve, flet për nevojën reale që kjo letërsi të inkadruhet, në kuadër të letërsisë botërore, në plan-programet e sistemit tonë arsimorë. Aq më tepër kur kjo letërsi është ndëruar edhe me çimin Nobel.

Të shpresojmë se ky doktor i vetëm, tash për tash, i arabistikës ndër shqiptarët këtu ndër ne, i njohur edhe për lexuesit e revistave fetare që dalin në gjuhën shqipe dhe ate serbokroate, me sukses do ta vazhdoi punën e tij shkencorë-profesionale edhe se do të na nderoj me kontribute të reja.

A.HAMITI

JU NJOFTOJMË ME IMAMËT TONË

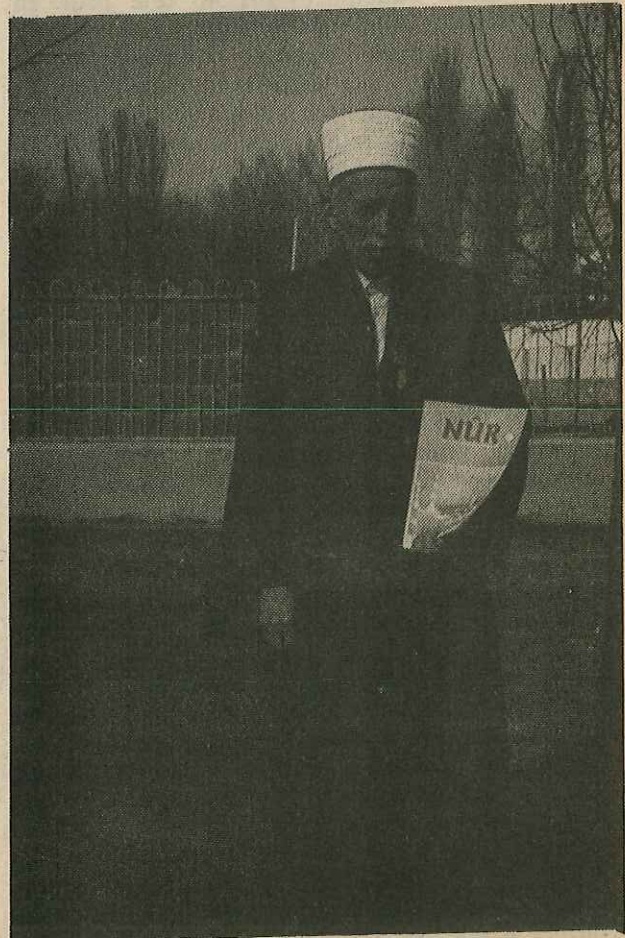
Lexues të nderuar! Në numrin e kaluar të «Nurit» ju njoftuam me imamin e ri e plot elan Muhi-din ef. Ahmetin, i cili me entuziazmin e tij dhe angazhimin në mbajtjen e mësimit besimit po i kontribon zhvillimit të mendimit islam në territorin e KB. I-së të Prizrenit.

Në këtë numër vendosëm që t'ju njoftojmë me një imam prej të ashtuquajturve pishtar të mendimit islam në kohën e pas luftës. Ky është Iljaz ef. Rrahmani imam në xhamin e madhe të Podujevës.

U lind më 15 maj 1926 vit. në fshatin Prapashticë K.K. Prishtinë. Rrjedh nga një familje fshatare e cila merrej me bujqësi dhe blegtori. Njëherit ishin të njohur edhe si familje e ndershme dhe fetare. Babai i Iljaz ef. nuk ishte i arsimuar por i ishte i devotshëm dhe nga dashuria e madhe ndaj islamizmit e regjistroi birin e tij Iljazin në mekthelbin e atëhershëm në fshatin Keqekollë. Iljazi i vogël udhëtonte nga tri orë në ditë, kështu që mësimet e para i kreu me sukses në mes të viteve 1937-40 para mualimit Zejnullah ef. Fetahut nga Batllava si dhe nga mulla Salih ef. Qazimi mëshira e Zotit qoftë mbi ta. Pas msimeve fillestare në mekteb. Iljazi regjistrohet në medresen «Pirina-zir» në Prishtinë në vitin 1940, muderis i së cils ishte Ahmet ef. Mardoqi muderis i njohur, Zoti e mshiroftë. Si mësimdhënës në këtë medrese kanë qenë edhe disa nxënës të dalluar si Sherif ef. Ahmeti etj. Lëndët që mësoheshin në këtë medrese ishin: Gramatikë arabe (Sarf), Sintaksë (Nahv), kurse nga ilmi fikhu mësonin Halebi, Kuduri, Meraku felah, Multeka etj. Nga lënda e tefsirit mësonim tefsirin e Hazinit.

Pas luftës së dytë botërore Medresja në Prishtinë u mbyll, kështu që Iljaz ef. mësimet i vazhdoi në Medresen e Madhe në Gjakovë para muderisit të njohur Fahri ef. Iljazi në vitin 1945.

Në vitin 1947 shkon në shërbimin ushtarak. Pas kthimit nga shërbimi ushtarak një kohë të shkurtër punon si referent për bujqësi në Keqekollë. Në vitin 1954 angazhohet në detyrën e imamit në xhaminë e Prapashticës. Në këtë xhami shër-

Iljaz ef. Rrahmani – imam në Podujevë

ben plotë 15 vite ku dallohet si vaiz e si mualim (mësues i mësim-besimit) ku mësoi shumë të rinjë për bazat e besimit islam. Disa nxënës të tij më të dalluar dhanë edhe provimin për imam para komisionit të KBI-së në krye me Bajram ef. Aganin.

Në vitin 1969-72 transferohet si imam në fshatin Majanc K.K. Podujevë. Edhe në këtë xhematë u angazhua si mualim i suksesshëm, ku la përshtypje të mira te besimtarët e këtij fshati. Në vitin 1972 transferohet në xhamin e Dumnicës së llapit, ku hasë në vështirësi dhe kërcënime nga disa arsimtarë për shkak të mbajtjes së mësim-besimit. Në vitin 1978 transferohet në Istog ku shërbeu plot 7 vjet.

Në Istog Iljaz ef. hasë në mirëkuptim me xhematin, thotë se ka përshtypje të mira nga Istogu por ka edhe momente të hidhura.

Xhemati kërkonin që imami t'ua mësoi fëmijët, mirëpo në anën tjetër disa punëtorë të arsimit ankoheshin në lidhjen socialiste pastaj në lidhjen e rinisë socialiste e në organet tjera komunale se hoxha «po ua helmon fëmijët me dogma fetare». Çfarë ironie! Megjithë-peripetitë që pati në aspektin e mësim-besimit nga organet politiko-shoqërore Iljaz ef. nuk u dorëzua, ai vazhdoi misionin e tij kështuqë Istokasve ua bëri më të afërt besim në All-llahun xh.sh.

Në vitin 1985 në muajin ramazan transferohet në xhaminë e madhe të Podujevës, ku edhe sot gjendet në këtë detyrë. Edhe pse i moshuar atë e gjetëm të rrethuar me plotë fëmijë të cilët me vëmendje e përcillnin mësimet e mualimit të tyre të dashur.

Në bisedë me Iljaz ef. në ndarje e lutëm që të na jep disa këshilla dhe porosi për imamët. Iljaz ef. kërkesës tonë iu përgjigj me dëshirë dhe ja çfarë porosishë na dha:

- Porosisë të gjithë imamët. në mesin e të cilëve jamë edhe unë, që t'i përmbahen hadithit të Pej-

gamberit as. «Këshillo vehtën pastaj të tjerët» - Të përpigemi maksimalisht që brezave të rinjë t'ua mësojmë Islamin. Sepse çdo gjë që jep dikush pronarit i paksohet ajo, kurse dituria sa më shumë që të shpërndahe pronarit i shtohet.

- Imamët më pak të arsimuar nuk duhet t'ua kenë zili atyre që janë më tepër të arsimuar, por duhet t'i rrespektojnë dhe të mësojnë nga ata. - Imamët më të arsimuar mos t'i nënqmojnë imamët më pak të arsimuar, por tu ndihmojnë që diturinë e tyre ta shtojnë.

- Mos të kqyrim interesin prsonal, por të punojmë për të mirën e besimtarëve, të shoqërisë në përgjithësi, të atyre që janë për paqë dhe për lumturinë e çdo njeriu pa marrë parasysh, racën, kombin, fenë, botëkuptimin. Ta luftojmë të keqën me të gjitha mjetet njerëzore pa u friksuar nga askush. Këtu është edhe interesi ynë prsonal.

Të sillemi njerzishtë me të gjithë, kështuqë edhe armiqtë do të shëndrohen në miq, këtë na e porositë edhe All-llahu xh.sh. në Kur'an. U ndamë nga Iljaz ef. duke i dëshiruar sukses në punën e tij të palodhshme dhe shëndet të mirë.

Remzi HAZIRI
KL-III-të

BËMIRËSIT TONË

NËNDEGA E PARLAMENTIT RINOR LIPJAN DHE KËSHILLI INICUES I PARTISË DEMOKRATIKE NËNDEGA NË GJYRAKOVÇË E NDIHMUAN ME TË HOLLA MEDRESEN

Me 27 prill 1990 në lokalet e Medreses erdhi një përfaqësues i nëndegës së parlamentit rinor të Lipjanit, i cili në emër të kësaj organizate i dorëzoi 7000 din. Ndihma vullnetare Medreses, në shenjë mirënjohje për strehimin e studentëve në konviktin e Medreses.

Ndihma në të holla dha edhe këshilli iniciativ i L.D.K. nëndega në Gjyrkovcë me qëllim të njëjtë.

Ndihma për Medrese dhanë edhe disa besimtarë tjerë të besimit Islam e pati edhe nga besimtarët Katolikë.

Redaksia «Nurit» i falënderon përzemërsisht e njëherit edhe zotohemi, Medresën e ndërtoi populli, ajo është e popullit dhe gjithmonë do t'i shërbej popullit dhe interesave të tij. Asnjëherë nuk do të ndahemi nga populli, gjithmonë do të jemi me te, në të mirën dhe të keqën, sepse na jemi bijtë e këtij populli pa marrë parasysh rrethanat ditare. Jemi me njerëzimin, që njeriu të lindet i lirë, të jetoi i liri dhe të vdesë i lirë.

Njëherit shfrytëzojmë rastin që t'i falënderohemi edhe Hajriz Pollanit nga fsh. Ruci i vj. K.K. Lipjan, për ndihmën që i dha redaksisë së «Nurit» në shumë prej 800 din.

NGA REDAKSIA «NURIT»

1. MËSHIRA ËSHTË ESENCA E JETËS SË MUHAMEDIT a. s.

«Unë jam mëshira e dhuruar»

Allahu xh.sh. ka dashur që djepi i Muhamedit të përkundet sikur bonjak.

deri sa moshatarët e tij mbrojtjen e gjenin tek baballarët e vet dhe ngazëlleshin sikur shpendët e parajsës, Muhamedi drejtonte shiqimin në qiell...

Kurnjëhe nuk thirri «baba», sepse nuk e ka patur që ta thërrasë, por shpesh herë dhe gjithmonë thirte «Zot»!

Çfarë sekreti fsheh bonjakëria, Allahu xh.sh. zgjodhi dy bartësit më të mëdhenj të fjalës së Tij, dy bartësit më të mëdhenj të mesazhit të vet, Isaun dhe Muhamedin?!

Edhe Isau ishte bonjak. Kur erdhi në këtë botë nuk e gjeti baban deri sa u lajmërua se nuk e ka patur fare.

E deri sa moshatarët e Isaut mbureshin me baballarët e tyre, ai shprehte kënaqësinë ndaj babasë më të mirë, duke treguar me dorën e tij të ndritshme dhe duke thënë:

«At i im, i cili je në qiell»

A je duke parë?! Allahu atyre dyve ju ka zgjedhur bonjakërinë, që në ta të provokoi një erupcion të mëshirës?

Ndoshta... Por të kthehem bisedës sonë...

Të ecim më tutje me Muhamedin në mëshirën e tij, mëshirën e cila huton.

Mëshira të Muhamedi nuk është reaktion i bonjakërisë, por, realitet në harmoni me jetën të cilën e ka filluar sikur bonjak.

Mëshira e tij është mëshirë e të fuqishmëve dhe e bujarëve, e jo mëshirë e të dobëve dhe të mjerrëve.

E, cili është më i fuqishëm se bonjaku, i cili vet i ecën jetës, vet e banë tërë barrën, bonjak nga jeta e të cilit shkon mbrojtja e paraqitet njeriu që në tërësi plotëson çdo zbrastësi, bonjak i cili ritet spontanisht sikur palma e lartë nga vetvetja nxjerr frytin e vet.

Muhamedi ishte i tillë.

Muhamedi i fuqishëm tregon mëshirën në atë mënyrë që në të beson, që me të merr frymë lirisht dhe që me të i lidhte të tërat.

Ai, Alejhisselami, thëret në mëshirën e të kuptuarit dhe të urtësisë.

Kur i përcjellim fjalët e tij mbi mëshirën, si dhe parimet e tija ndaj mëshirës, atëherë takojmë diç që i ngjet barazimit matematikorë, sepse nuk flet për mëshirën vetëm që të ngris me të emocione ose të jap ngushllime...

Ai për atë flet me arsye, ngase e din vlerën e sajë dhe përcjell atë lëmi, duke e marrë parasysh se në tërësi e din proporcionin, andaj dhe e përcakton si kod të sjelljes njerëzore

«Mëshiruesi ka bërë mëshirë mbi mëshirbrësit»
«Bëhuni mëshirbrës ndaj atyre që janë në tokë, ndaj jush do të bëjë mëshirë Ai që është në qiell».

Kështu thoshte Muhamedi a.s.

Por, cilët janë ata bamirës?

Ai i cili nuk e ka mëshirën, nuk mund as t'ia jap kujt. E i cili nuk ka mëshirë ndaj vetvetes, nuk mund të ketë mëshirë edhe ndaj tjerëve.

Këtu pra fillon tregimi mbi mëshirën dhe nga këtu fillon arrijtja për këtë, sepse Muhamedi a.s. në relaitet, për shkak të sinqeritetit që ka, ai ndriçon dhe plotëson me njerëzshmëri personalitetin e tij – ballafaqohet me mëshirën ndaj njeriut si dhe ndaj të gjitha qenjeve të gjalla, duke iu dhënë vendin më të merituar.

Muhamedi a.s. është i dërguar dhe njeri i devotshëm, i cili ka ardhur që të bartë bajrakun e lutjeve e që t'i afron nejrëzit.

E mua ai do të zgjedhë lutjen që të krahasohet me mëshirën.

Dëshiron. E ka bërë atë njeriu i madh dhe tha: se mëshira është më e mirë se sa tejkalimi i lutjes.

«Atë vit kur çlirohet Mekja niset me shokët e vetë për në Mekë. Ishte muaji i Ramazanit dhe të gjithë ishin duke agjëruar. Kur arritën në vendin e quajtur Keraul-Ganim, i Dërguari i Zotit xh.sh. hetoi se disa nga shokët e tij ishin lodhur shumë nga rruga e mundimshme. Në këto momente të vështira Muhamedi a.s. kërkoi një gotë me ujë, e ngriti lartë që të shohin edhe të tjerët dhe piu. E më vonë i është thënë që dikush ende është duke agjëruar, i cili iu drejtua me këto fjalë:» Ata janë mëkatarë!»

Xhabiri na tregon edhe këtë:

«I dërguari i Zotit një herë ka qenë në rrugë dhe për një moment ka parë njerëzit se si toboheshin rreth një njeriu. U afrua edhe ai dhe pyeti: Çka ka? Iu përgjigjën: Është duke agjëruar, në atë moment Muhamedi a.s. tha: «Nuk është mirësi që të agjërosh në rrugë, shfrytëzoni mirësinë që ju ka dhënë Allahu»!

Mëshira ndaj njeriut tek Muhamedi a.s. është mbi të gjitha... Ata të cilët agjërojnë në rrugë dhe molisen dhe nuk e prishin, i Dërguari i Zotit i kualifikon mëkatarë, ngase lutjen-adhurimin e shëndrojnë në mundim, sepse kanë hequr dorë nga vlerat më të mëdha të njeriut, a ajo është mëshira, ndaj trupit dhe kujdesjen ndaj shëndetit dhe fuqisë.

Një ditë në shtëpinë e Muhamedit a.s. erdhi një grup bashkëlloftëtarësh që të pyesin për ibadetin – lutjet e tij, pasi që muarën përgjegjësinë. Iu duk atyre se është shumë pak andaj thanë: Ku jemi ne e ku është i Dërguari i Zotit? Allahu xh.sh. ia ka falur atij mëkatet e para dhe të mbamat.... Në

ate njëri nga të pranishmit tha: Unë falem tërë natën, kur nuk flejë. Tjetri ia shtoi: Unë gjithmonë agjëroj, dhe kur nuk e prishi... Ndërsa i treti tha: Unë largohem nga gratë, dhe kur nuk do të marthohem».

E pra ku janë të drejtat e trupit të njeriut pas tërë kësaj? E ku është obligimi moral ndaj mëshirës?

Fjala fundit e Muhamedit a.s. është se ai do ta mbroji mëshirën nga çdo paramendim i armikut, qoftë ajo dhe e tepërt në ibadet dhe mirësi.

Pasi që dëgjoi Muhamedi a.s. se çka thanë, pyeti «A keni thënë ju këtë, këtë? Pasha Zotin unë më shumë se ju i lutem Allahut dhe jam më i devotshëm se ju, por unë agjëroj dhe ha, falem dhe flejë, e kush e lëshon traditën time nuk është i imi».

Vijon

Semire Shabani(kl. Iltë
me korespondencë në Medresen e Mesme» Alauddin» Prishtinë

Ardhjes së studentëve

Indinjat të madhe
shprehim për vëllezërit studenta,
kur s'kan ku të banojnë
t'i kryejnë studimet e veta.

Na dhimbsen ata,
që s'kishin ku të banojnë,
që të i kryejnë studimet,
s'kishin ku të mësojnë.

Më gëzoi lajmi
që në TV u dëgjua
disa studentëve
banimi në Medrese iu siguria.

Kur erdhën studentët,
ne, shumë u gëzuam
falënderuar shoqatës
së shpejti në dhoma u rahatuan.

Tani në Medrese
ata mirë kalojnë,
mirënjohës për mikpritje
studimet i vazhdojnë.

Medresen e bukur
ku ia marshojnë mësimi,
studentët e konsiderojnë
si në vendet e përndimit.

Për kushtet në Medrese
ata u binden vet,
thon: sikur të punonim në këso kushte
do të kishim më shumë sukses.

O vëllezër studentë!
që në medrese do qëndroni,
mësoni sa të mundeni!
se kështu përparoni.

Suksese të shumta
shoqata jonë ju uron!
mësim dhe vetëm mësim
është porosia jonë.

Refik GERBESHI
kl.I-rë

Këshilli për pajtimin e gjaqeve në lagjen Vranjevo (lagje kjo më e pazhvilluar në komunë) dhe reth saj, dëshironin që për mysafirët e çmuar dhe familjet që shtrinë dorën e pajtimit të shtrojnë një darkë modeste, pas mbajtjes së kuvendit popullor. Mirëpo, për një hap të tillë, sado të qëlluar, iu mungonte lokali dhe pregaditjet e nevojshme. Ky «problem» për ta u zgjidh me sukses, ngase në bashkëpunim me B.I. dhe Medresen hasën në gadishmëri.

Dhe kështu, ditën në fjalë, pas mbajtjes së kuvendit popullor, dyertë e Medreses ishin të hapura për t'i pranuar trimat që falën gjaqe dhe disa mysafir.

Darka u shtrua me moton» bukë, kripë e zemër» kaloi në një atmosfer jashtëzakonisht të bukur. U dëgjua edhe zëri i rapsodve tonë të mirënjohur.

Pas darkës modeste, gjat së cilës edhe u këmbyen fjalë të shkurtëra rasti, të pranishmit u shpërndanë të kënaqur për çastet që kaluan në këtë vatër të diturisë.

R. R.

MËSIM-BESIMI NË RIBARIÇ AFËR TUTINIT

Dëshira për mësim-besim në xhematin e Ribariçit ishte prezente qysh në kohët e lashta. Mirëpo kushtet nuk lejonin. Problem më i madh ishte problemi i lokalit. Xhamia gati e rrënuar nuk i plotësonte kushtet elementare e as gjendja shëndetësore e Imamit të mëparshëm nuk lejonte. Me ardhjen e imamit të ri Ejub ef. Faković nga fshati zhirça, jeta fetare në Ribariç u ngjall dukshëm. Ky imam duke parë se mësim-besimi plotësisht nuk funksionon angazhohet që sa më parë ta organizoi mësim-besimin në Ribariçe dhe në fshatrat përreth tij: Jabllanicë, Jezgrovic, Presllo, Starqeviqe dhe vendbanime tjera. Qysh në fillim u paraqitën probleme dhe vështirësi nga ana e atyre të cilët ishin kundër këtij aksioni, e në anën tjetër vështirësi të dukshme paraqiste largësia e vendbanimeve e cila ishte mbi 10 km.

Pa marr parasysh këto vështirësi prezente, Ejub ef. me këmbëngulsi filloi ta realizoi idenë e tij në vepër. Puna e tij më shumë pati sukses në vendba-

Xhamia e re në Ribariq

nimin Presllo, i cili vendbanim në një period të shkurtër kohore i dha pesë nxënës në Medresen e Prishtinës dhe të Sarajevës.

Përveç vështirësive të lartëpërmendura në mësim-besim, vështirësi në vete u paraqit edhe me rastin e ndërtimit të xhamisë së re. Mirëpo me gjithë vështirësitë prezente filloi ndërtimi i xhamisë. Me ndihmën e All-llahut xh.sh. dhe me angazhimin e muteveliut Nezir ef. Ramiqeviq dhe xhematit, banorët e këtij vendëbanimi ia arritën që të përjetojnë kënaqësinë që t'i drejtohen All-llahut në xhaminë më të bukur në Sanxhak. Përveç kësaj kjo xhami gjendet në një vend shumë të përshtatshëm gjegjësisht në udhëkryqin që qon kah Novi Pazari, Tutini, Rozhaja dhe Mitrovica e Titos, kështuqë është e përshtatshme për të gjithë udhëtarët me qëllim të mirë. Në xhami është ndërtuar edhe mektebi, qeshmet për abdest, lokali për larjen e xhenazeve si dhe zyrja për imam në të cilën mund të gjendet literaturë e shumë fetare. Tash duke e falënderuar All-llahun xh.sh.janë plotësuar të gjitha kushtet për punë normale me ata të cilët kanë bërë hapat e parë në jetë, zemrat e të cilëve janë të pastërta nga çdo papastërti e kësaj bote.

Posaqërisht më vjen mirë që mësim-besimi është organizuar si duhet sidomos gjatë pushimeve dimërore numri i vijuesve të mësim-besimit arrinte numrin gjer 150 e që m'i përkujtonim mua ditët e para në Medrese. Ishte kënaqësi të dëgjosh zërin e tyre të ëmbël me të cilin i drejtoheshin All-llahut xh.sh. që t'i udhëzoi në rrugë të drejtë. Në fund, dëshira e të gjithë neve do të ishte që të na vizitoni që sa më shumë të njihemi, e vijuesve të mësim-besimit t'i jepni më shumë vullnet për punë.

HARUN DEMIROVIQ KLIV

KUSHTET E BESIMIT ISLAM

Kushtet e besimit Islam janë 33. Ato janë: Pesë të Islamit-përkushtimit, gjashtë të imanit-besimit, katër të abdestit-larje fetare para lutjeve, tri të guslit-larje e tërë trupit, tri të tejemumit-pastrim simbolik me dhe në munges të ujit, 12 të namazit.

Për njohjen e këtyre të parave po e citojmë një hadith të Pejgamberit a.s.

«Nga h. Omeri Zoti qoftë i kënaqur me të thotë: Një ditë po rrinim me h. Muhamedin a.s. dhe në këtë kohë u duk një njeri i veshur me tesha të bardha si bora në mal, me flokë të zeza. Në të nuk dallohej asnjë shenjë udhëtimi dhe asnjëri prej nesh nuk e njihte. Eci drejtë Pejgamberit a.s. dhe u ulë pranë tij duke i përputh gjujtë me gjujtë e Pejgamberit a.s. dhe duartë i mbështeti në kofshët e Pejgamberit a.s. dhe në këtë pozitë iu drejtua Pejgamberit të Zotit e i tha:

«O Muhamed! Më trego për besimin Islam?»

Muhamedi a.s. iu përgjegi: «Besimi Islam është vërtetimi, pohimi se All-llahu është një i vetëm, dhe Muhammedi është i dërguar i tij, falja e namazit, dhënia e zekatit, agjërimi i ramazanit dhe kryerja e Haxhit. Pastaj pyetsi tha: «Ju keni folur të vërtetën». Na mbetëm të habitur për pyetjen e tij dhe pohimin që i bëri përgjegjes së Pejgamberit a.s.

Pastaj njeriu i huej tha: «Më trego për imanin-besimin?» Pejgamberi a.s. i tha: «Iman është me besue në All-llahun xh.sh. si të vetmin Zot fuqiplotë, me besue në ekzistencën e melekëve-engjujve, në librat e shejta, në pejgamberët e Zotit, në ditën e gjykimit dhe me besue në kaderinë e Zotit - destinacionin që është në dijen e plotë të Zotit dhe vetëm Ai e dinë të mirën dhe të keqen ndërsa njeriu i gjykon këto në bazë të vullnetit të tij të pjesshëm andaj edhe shpërblehet ose dënohet për veprat e tij. Njeriu me rroba të bardha i tha: «Ke treguar të vërtetën o Pejgamer i Zotit» Pastaj tha ç'është ihsani-mirsia njerzore? Muhamedi a.s. iu përgjegi: «Ihsan është me iu lutur All-llahut ashtu sikur me qënë duke e parë Atë, edhe pse ne nuk e shohim Atë, Ai na shesh dhe din çdo gjë që ndodh reth nesh dhe në mbrendësinë tonë shpirtë-

rore». «Fole të vërtetën o Pejgamber i Zotit.» Pastaj i panjohuri pyeti: Më trego për ditën e gjykimit?» Muhmedi a.s. iu përgjeggj: «I pyeturi nuk dinë më shumë se pyetsi». Pastaj i panjohuri shtoi «Me trego atëherë rreth shenjave të ditës së gjykimit» Pejgamberi a.s. i tha: «Do të vijë dita kur nëna skllave do të lindi zotriun e saj dhe do të shihni turma njerzish të qoroditur, të çveshur dhe turma njerzish me trup të ulët që do të vëhen në gara në ndërtim të ndërtesave dhe pas gjërave tjera formale». Pas këtyre fjalëve njeriu i panjohur u zhduk, kurse Pejgamberi i Zotit u thellue në mendime për një moment e unë mbeta i shtangur. Pastaj Pejgamberi a.s. mu drejtua: «O Omer! A e din se kush ishte ai që më pyeti?» Unë i thash All-llahu dhe i dërguari i Tij e dinë më mirë». Ai mu drejtue: «Ai ishte xhibrili i cili erdhi për t'ua mësuara fenë tuaj».

Ky hadith përmbledh parimet kryesore të fesë Islame. Pasiqë është thënë në kohën kur ende ekzistonte skllavrtia nuk donë të thotë se ky hadith vlente vetëm për atë kohë, por ky është aktual edhe sotë që nxjerr në shesh sjelljet e pahishme të prindërve ndaj fëmijëve si dhe trajtimin si shërbëtor që iu bëjnë fëmijët prindërve të tyre. Ky faktë është i gjallë dhe shumë dëshprues, gjë që thell e brenë shpirtin njerëzor e si rezultat i kësaj do të jetë shkatrimi përfundimtar i botës. Në anën tjetër shihet thellësia e kuptimit të këtij hadisi, se të gjithë ne jemi krijesa të All-llahut dhe zanafilla jonë tu All-llahu do të prfundoi por, prfundimi i secilit varet nga sjelljet e tija, qëllimi dhe veprimtaria e tij.

Turma njerzish kanë për qëllim qoroditjen morale të njerëzimit, duke injoruar vlerat etiko morale dhe duke u dhënë pas lëverdive materiale. Ç'thurja e moralit çet në shesh dobësinë e forcës shpirtërore, gjë që na jep me kuptue shkatërrimin e asaj shoqërie njerëzore.

Jeta e sotme jep një pasqyrë mjeruse të moralit njerëzor. Sjelljet shtazarake janë përvetsua nga disa njerëz të sotëm. Secili përpiqet që të fitoi sa më shumë pasuri, duke mos menduar për të tjerët. Urrejtja, mendjemadhsia, plaqkitja, qfrenimet shtazarake të epsheve janë bërë pjesë përbërse të karakterit të njeriut të sotëm. E ç'është më e keqja ata janë krenar me këto tipare dhe këtë periudhë e quajnë koha e zhvillimit të shkencës dhe përparimit njerëzor. Logjika e shëndoshë këtë zhvillim material shkencor e mer si mjet për shërbim të qenies njerëzore në baza të shëndosha etiko-morale.¹⁾

Kushtet e përkushtimit janë: gusli larja e tërë trupit. Kjo larje bëhet kur: kemi çfardo kënaqësie seskaule (me ejakulacion ese pa te), polucioni pas ëndrrave të cilat shkaktojnë shpërthimin e spermës dhe nga kjo shihen shenjat në tesha apo në shtrojë. Hudhja e spermës pas ngacmimit të epsheve, pas përfundimit të hajzit dhe nifasit të fer-mat.

Njeriu të i cili gjendet njëri nga tri shkaqet e përmendura quhet «xhynyb». Për të menjanuar këtë gjendje duhet larë tërë trupin (me marrë gusël). Kushtet e guslit janë: të shpërlarit e gojës dhe

fytit), të shpërlarit e hundës dhe të larit e tërë trupit sa të mos mbetet asnjë pjesë lëkure pa u lagur.

U tha më lartë se kushtet e abdestit janë katër: Larja e e fytyrës, larja e duarve deri mbi brryla, një e katërta e kresë të fërkohe me dorë të lagur dhe larja e këmbëve deri mbi nyje.

Fytyrën e lajmë prej ku nisen flokët e deri nën mjekër dhe prej veshit në veshin tjetër. Shkaku për të marrë abdest është qëllimi për të kryer vep-rën, e cila nuk mund të kryhet pa abdest, p.sh. të falurit namazit, prekja e Mus'hafit, të bërit tavaf Qabën etj.

Efeki i marrjes së abdestit është mundësia për kryerjen e veprave të theksuara në këtë botë dhe sevabi për ahiret.

- Kushtet e tejemumit janë tri : Nijeti, të qiten durtë në tokë dhe me atë pluhur t'i mëshohet fyty-ës, dhe që përsëri të qiten duartë në pluhur dhe t'u ipet mes-h duarve deri mbi brryla. Tejemumi zë-vendëson abdestin dhe guslin kur nuk ka mun-dësi të merret abdest as gusël.

- Kushtet e namazit siq u tha janë 12: 1) të qendët i pastër prej «nexhaseti-hukmijes» ndytë-sirës së madhe dhe të vogël. 2) të jetë trupi, rrobet dhe vendi ku do të falemi të pastërta. 3) të jenë të mbuluara pjesët e turpshme të trupit, 4) të kthyerit drejtë (Kibles e cila gjendet në Meke). 5) të jetë ko-ha e namazit 6) të bëhet nijet, 7) të marrësh tekbi-rin e fillimit duke u lidhur në namaz, 8) të rrishë në këmbë duke falur namazin (kijam) 9) të këndosh Kur'an (kiraet), 10) të përkulet trupi në na-maz (ruku) 11) mbështetja e ballit për tokë (sexh) dhe të ndenjurit e fundit sa të lexohet teshehudi.

Është detyrë e çdo muslimani që t'i dijë kushtet e besimit islam dhe t'i praktikoi. Ky është një pu-nim modest por, për çdo paqartësi apo hollësi t'i drejtoheni imamit respektivishtë voglush të das-hur mualimit (hोगjës).

1) Hadithi është marrë nga 40 lhadithet e Neveviut përkthyer nga BURHAN AL-DIN S.FILI. ALBANIAN ISLAMIC CENTER 1989 KAJRO.

XHELAL KALOSHI
KL-IV-rë

KUSH ËSHTË «MUSLIMI»?

Shoku i juaj pasi që e kreu hadithin tha: Ka transmetuar Muslimi. E çka do të thotë kjo?

Halidi iu përgjeggj: Qëllimi është që imam Muslimi ka përmendur hadisin në librin e tijë.

E pra Faiz kush është Muslimi? Nuk e di pro-fesor.

E cili e din? urdhëro ngritu djali im trego: Muslim është çdo musliman, unë jam muslim ky është muslim etj.

Qeshën nxënësit.

Profesori: Qeshëm e tash mjafton..

E tash cili nga ju e din emrin e muslimit?
Aliu tha: Ai është përpilues i librit të hadiseve të Pejgamerit. Vjen në rradhë pas librit (kolekcioni) të imam Buhariut. Është njëri nga kolekcionet e vërteta të librave të hadisit, e emri i tij është: Muslim bin Elhaxh-xhaxh Muslim Ennejsaburi.

Profesori tha: Të shpërbleftë Allahu me të mirë o Ali, pastaj tha: Imam Muslimi është rritur në një familje të dijetarëve, diturinë e deshi që nga fëmijëria, përmendësh mësonte shumë dhe atë që e mësonte nuk e harronte, mësoi te Buhariu, dhe mësoi përmendësh hadiset e Pejgamberit a.s. Udhëtoi në shumë vende për shkollë diturisë, andaj vizitoi: Meken e Irakun, Shamin (Sirinë) (e që në atë kohë përfshinte Sirinë, Palestinën, Jordanin dhe Libanin) vizitoi Egjiptin etj. Në këto vende u takua me shumë dijetarë dhe nga ata pati shumë

dobi. Mandej u kthye në qytetin e tij në libra të shumta e më e rëndësishmja është shkruar «Sahihu Muslim» me hadiset e Pejgamberit a.s. Vdiq në vitin 261h. I kishte 55 vite Zoti past bërë mëshir në shpirtin e tij.

E ta pyesim vehten: Sa hadise kemi mësuar? Andaj nxënës të dashur ju lus që sa më shumë të mësoni nga Kur'ani ose hadisi i Pejgamberit a.s. Por që të arrihet efekti edhe më i madhë patjetër duhet atë që ta mësojmë përmendësh edhe kuptimin të ia dimë, sepse vetëm kuptimi nuk mjaftonë, por edhe të mësuarit përmendësh pa kuptim nuk ka dobi.

Nga arabishtja Ruhdi Shabani
Marrë nga revista «Elarabi
essagijr» (arabi i vogël)
nr. 35 të Dhjetorë 1988 vit.

NE PYSIM JU PËRGJIGJUNI

Voglush të dashur, es-selamu alejkum!

Rubrika jonë për ju veç zgjoi kureshtjen tuaj. Në redaksi kanë arritur një grumbull letra. Kësaj rradhe fitues të shpërblimit janë (nga një ilmihi) Fadile Ibrahim fsh. Kondovë 102/2 91060 Shkup. Bahri Curri fsh. Llugë 38244 Lluhan Podujevë dhe vëllezërit Samir e Izair Shabani rr. Velusha nr. 48a 38000 Prishtinë. Juave të tjerëve ju dëshirojmë sukses në të ardhmen. Në vazhdim ja edhe përgjigjet e sakta dhe pyetjet për të ardhën. - Muhamedi a.s. u lind më 20 prill 571. Pas Muhamedit as. Halif u zgjodh Ebu Bekri dhe përgjegjja e pyetjes së tretë është: besimtarët janë të obliguar të agjërojnë muajin e Ramazanit.

Në vazhdim ja edhe pyetjet e reja:

- Cilat janë kushtet e besimit Islam.
- Cili libër i është shpall Muhamedit as. dhe
- Si quhet feja jonë.

Përzemërsishtë ju falënderojmë nga redaksia dhe ju dëshirojmë suksese në shkollë dhe mësim--besim. Me fat....

Këshilli redaktues i «Nurit»
Fah. post. 89. 38000
Prishtinë.

Sulltan Abazi kl.II-të

VIJUESIT E MËSIM-BESIMIT NGA SJENICA DHANË NJË PROGRAM ME KIRAET, ASHERE E ILAHI PARA NXËNËSVE TË MEDRESES

Më 12 maj 1990 një grup i vijuesve të mësim--besimit të të gjitha grupeve në krye me mualimin e tyre Ramiz ef. Hamidoviqin dhanë një program

modest me ilahi, kaside e recitime para nxënësve të M.M. «Alaud-din» Në emër të kolektivit të Medeses dhe nxënësve ata i përshëndeti Resul ef. Rexhepi, drejtor.

Djelmoshat dhe vashëzat nga Sjenica u njohën me moshatarët e vetë në Medrese dhe me jetën në këtë vatër të diturisë Islame.

Redaktori i «Nurit» shfrytëzoi rastin dhe bëri një bisedë të shkurtër me m. Ramiz ef. Hamidoviqin.

«Nuri» cilit rang të mësim-besimit i përkasin këta vijues? Ramiz ef. Këta janë vijuesit e të gjitha grupeve në mësim-besimit. Në Sjenicë mësim-besimin e vijnë 160 vijues dhe të gjithë janë aktivë. Mësim-besimi mbahet edhe me të rritur. Ja këtu e kemi njërin prej tyre. Mësimi nuk njih moshën dhe gjininë. Shkaqet kryesore për sukses për mësim-besim është ndihma e Zotit dhe këmbëngulësia e mualimëve.

Nuri «A keni mbajtur ndonjë program të ngjashëm në ndonjë vend tjetër?

Mualimi: Programe të njëjta kemi mbajtur në xhaminë tonë dhe në të gjitha punktet e mësim--besimit në territorin e mësim-besimit të Sjenicës si dhe në Novo Varosh.

«Nuri» A do të shkoni edhe në ndonjë vend tjetër?

Vijuesit e mësim-besimit nga Sjenica

Mualimi: Do të shkojmë në të gjitha ato vende që kanë mundsi të na presin e njëherit shfrytëzoi rastin që t'ju ftoi që të na vizitoni.

«Nuri» Cili ishte shaku që vendosët për ta vizituar Medresen?

Mualimi: Siç dihet Medresja është burim i besimit Islam e te burimi të gjithë duhet të kthehemi.

«Nuri» Ju urojmë sukses!

REDAKTOI

XHAMIA

Është një shkollë,
ku besimtarët mësojnë.
Se si të sillën,
se si të jetojnë.

Besimtarët aty
për tu falur shkojnë.
Dhe sa janë brenda
bregat i harrojnë.

Në xhami takohemi
dhe namazin falim
dhe pas kësaj,
të përqafuar dalim.

Xhaminë e ruajmë
dhe e zbukurojnë
dhe për çdo ditë
nga një të mirë e shtojmë.

Sami Hajra
kl.I-rë a

FEJA

Opium i thanë
edhe fesë islame
por, kjo është e pastërt
nga çdo thash e thëme.

Mbroitjen e islamit
All-llahu garanton
dhe me dijetar të shumtë
atë e begaton.

Amstrongu në hënë
ezanin e dëgjoi
e kur e dëgjoi në Kairo,
islamin e pranoi.

Ta duam fenë islame
dhe ta rrespektojmë,
sipas ligjit të Zotit
gjithnjë të punojmë.

Selatin SHALA
kl. -IV-

ARABËT

Populli arab
ishte një popull i vjetër,
që jetonte në shkretirë
e askund tjetër.

Por kjo shkretirë
i kiste bukuritë e veta
e kishte diellin, hënë, oazët e qeta.

Populli i saj që aty jetonte,
bukuritë e saja
nuk donte t'i shfrytëzonte.

Të gjithë u faleshin
idhujve të shumtë,
që shumica prej tyre
ishin të drunjtë.

Vepra e mirë
ishte shumë e rrallë,
foshnjën femër
e kanë varrosur të gjallë.

Jepnin para
me fajde-kamatë,
me afat të shkurtër
e jo me afat të gjatë.

Autoritet të madh
një fis gëzonte,
ai ishte fisi Kurejsh
që në Mekke jetonte.

Te ky fis,
Përgamberi fundit lindi
që botën njerzore
në shkallën më të lartë e ngriti.

Për shkak të fesë,
u shpërngul në Medinë
e la shtëpinë, farefisën,
u largua prej vendlindje.

Pas shumë mundimeve
të gjithë u bënë besimtarë,
në pastërti e në fe
të gjithë ishin të parë.

Me mësimet e Tij,
populli arab,
arriti të përparoi
përpara në çdo hap.

Përveç që e patën,
një përgamber të drejtë,
atyre iu shpall Kur'ani,
libri i shenjtë.

AVNI Sadiku kl. II.-të

PESË KOHËT E NAMAZIT

Muslimanë të gjithë botës na jeni
Me pesë kohë jeni të obliguar
me të cilat arrini lumturi
se urdhrat e Zotit i keni zbatuar.

«Namazi ma i mirë se gjumi»
thërret Ezani në mëngjes.
Nga dy rekat synet e farzë,
falë besimtari pa përtesë.

Kalon dielli prej zeniti
nëpër xhami Ezani ushton,
të rinj të reja e pleq,
namazi i drekës i tubon.

Kur hija fillon të zgjatet
besimtari bën punët e shtëpisë,
fillon abdest të marrë,
të falë namazin e iqindisë.

Pas tij vjen Namazi akshamit,
me ritëm pak sa të shpejtuar.
Thuhet se në këtë kohë,
bota ka për t'u shkatërruar.

Tash në rradh vjen jacia,
besimtari kryen obligimet e tija,
me përkushtimë e respekt të madh,
atë do ta shpërblei Perëndia.

Nuri BERISHA kl.IV-të

KUR'ANI

Në Natën e Kadrit
Kur'ani ka zbritur.
Në shpellën Hira
Pejgamberit i ka arritur.

Nga ajo Natë
Shpallja filloi
Nga ai moment
Bota ndriçoi.

Ky libër ka zbritur
Ne për ta lexuar
Pejgamberin e ka dërguar
Për të na e mësuar.

Muslimanët
Kur'anin e besojmë
Allahun si Krijues
Ne ta adhurojmë.

Semire SHABANI
Viti i II
M. Malauduin

Një panoramë e Medresesë

LAMTUMIRË MEDRESE

Ditët po kalojnë. Ja më në fund erdhi edhe dita e cila para katër vitësh më dukej shumë e lrgët. Ua kisha zili matuantëve të cilët me të madhe pregaditeshin për mbrëmjen e maturës, organizimin e ekskurzionit, me një fjalë pregaditeshin për një fazë të re të jetës së tyre.

Më kujtohet si sot dita kur erdha në Medrese. Isha i ri, ndjeja një gëzim të përzier me melankoli. U ndava nga familja, nga fshati im nga fëmijëria e bukur.

Në Medrese u ndesha me një jetë të re. Ndërtesa e madhe, në katin ku isha caktuar për të fjetur, shumë dhoma. Dëgjohet zhurma e shokëve, dëgjohet zili për mësim, për namaz, për drekë e darkë. Më të vjetrit më thonë se këtu ka rend shtëpiak, ka diciplinë e cila duhet rrespektuar.

sës, pritsha ditën kur prapë do të kthehem në Medrese. Kështu kaloi viti i dytë i tretë dhe ja tani arrita në vitin e katërt. Megjithatë jeta në Medrese është e këndshme edhe në patëm vështirësi, në mësim, në jetën zbavitëse e vështersia më e madhe ishte dhe është situata e turbullt në këto trojet tona. Deri kur urrejtja në mes njerëzve deri kur të vetëashuquajturit liderë të kombit e kombësive të veta do të luajnë me ndjenjat njerëzore, me dashurinë në mes njerëzve, me mirëkuptim dhe tolerancën në mes njerëzve. Deri kur do të luajnë me jetën e njeriut?!

Kjo më mendoj dhe më mundon mjaftë, por jeta ec, eci lumi, si lumi i qetë në drejtimin e vetë. Me gjithë këto brenga për fatin e njerëzve prapë ndiej një gëzim të fshehur, një melankoli të ndar-

Një panoramë e Medresës

Në fillim ishte vështirë për mua, ndija mungesën e të afërmëve të mijë, mungesën e rrethit ku kisha jetuar. Mirëpo me ndihmën e shokëve dhe personelit të Medreses këto vështirësi filluan të zbehen. Më preokupoi mësimi, beteja për dituri të reja.

Vitin e parë e kreu me sukses të shkëlqyeshëm. Ky sukses më dha vullnet. Përveç suksesit të mirë në mësim fitova edhe shprehje tjera. Falja e namazit zgjonte në mua dashuri ndaj All-llahut, dashuri ndaj gjithë asaj që Ai ka krijuar, dashuri ndaj shokëve, ndaj profesorëve e edukatorëve.

Erdhen pushimet verore, Në fshatin tim ndihesha i lumtur, por e ndieja mungesën e Medre-

jes. Gëzimin tonë po na e mjeçullojnë por, nuk do ta frenojnë dot. Në Medrese mësova për durimin, qëndrueshmëri, do t'i qëndrojmë çdo fati. Do të qëndrojmë se s'bën të përkulemi. Nuk bën të përkulemi për hirë të All-llahut, për hirë të njerzimit. I dua njerzit pa dallim feje e kombi. I urrej përçarshit, në të vërtetë ata duhet të mëshirohen sepse ata janë fundrina e njerzimit.

Lamtumirë Medrese. Më bëre besimtarë. Besojë në All-llahun, besojë në njerzimin. Po ndahem prej Medreses fizikisht. Gjithmonë shpirti dhe mendimi im do të jenë me Medresen me personelin e Medreses me shokët, me njerzit. Do të jem me Medresen deri në amshim. Lamtumirë Medrese!

LAMTUMIRË i thonë dhe punë të mbarë i dëshirojnë
Medreses maturanët:

1. Adem	Osmani	Ribarić	Gjilan
2. Adem	Demirović	Gllamnik	tutin
3. Avni	Ejupi	Sllakovc	Podujevë
4. Bajram	Muliçi	Mramor	Vuçitërnë
5. Bejtullah	Gashi	Sedllar	Prishtinë
6. Dukagjin	Shamolli	Gllamnik	Lipjan
7. Esat	Ejupi	Shtime	Podujevë
8. Eljesa	Ahmeti	Sibovc	Shtime
9. Fadil	Musliu	Krilevë	Podujevë
10. Eshref	Cakolli	Kurshevc	Kamenicë
11. Fadil	Sahiti	Llapashticë	Obiliq
12. Faruk	Murati	Mirash	Podujevë
13. Faruk	Lohaj	Ribarić	Ferizaj
14. Harun	Demirović	Mamush	Tutin
15. Hevzi	Mazreku	Dremjak	Prizren
16. Idriz	Muhaxheri	Prizren	Ferizaj
17. Irfan	Salihu	Cërnillë	Prizren
19. Irfan	Gajtani	Leshan	Ferizaj
19. Idriz	Ihtimani	Tankosiq	Dragash
20. Kemajl	Halili	Xhurgjektivu i madhë	Ferizaj
21. Kadri	Berisha	Seqishtë	Klinë
22. Mehmet	Kalisi	Majanc	Kaqanik
23. Muhamet	Gashi	Hoqoset	Podujevë
24. Muhamet	Biçku	Rahovec	Kamenicë
25. Muhamet	Dermala	Brodosanë	Rahovec
26. Mujdin	Milaimi	Prishtinë	Dragash
27. Naim	Ejupi	Hani i elezit	Prishtinë
28. Nuri	Berisha	Konjodoll	Kaqanikë
29. Nexhad	Nuhić	M. Titos	Bosansko krupa
30. Rexhep	Luashta	Grejgevc	Mitrovica e Titos
31. Reizah	Bungu	Loiqiq	Suharekë
32. Refik	Mirati	Bellotiqe	Kamenicë
33. Rashid	Dautović	Kuk	Rozhajë
34. Sadik	Mehmeti	Letanc	Dragashë
35. Sami N.	Plakolli	Tërnavë	Podujevë
36. Sami	Raçi	Banull	Podujevë
37. Sadat	Rrustemi	Sedllar-Hallaqi M.	Lipjan
38. Selatin	Shala	N.Sella Maxhunit	Lipjan
39. Shasivar	Krasniqi	Zgatar	Vuçitërnë
40. Vezir	Ibrahimi	Gorancë	Dragashë
41. Shelal	Kaloshi	Grejkovë	Kaqanikë
42. Zaim	Haxhaj		Suharekë

Përgatiti S. Shala

ISLAMIZMI

Larg dikund n'Arabi,
atje lindi një dritë.
Ka qenë shumë kohë a
diç, kështu që nuk ka ngja.

Dritë mbi dritë
dritë xixëlluese.
Si vetëtimja që t'i merr sytë
paganizmin e ka mbyl.

Përshkoi toka pa ja nda
solli suksese dhe dituri,
shpërtheu ujdhesa dhe kontinte,
shëndriti edhe n'Indi.

Nuk vonoi shkoi n'Kinë,
pastaj doli edhe n'Rusi.
Rrezet e dritës qenë të gjata
s'muj i ndali as terri i zi.

MUHAMEDI A.S

Ditë e hëne ka qenë
në një qytet t'Arabisë,
ngjau diç që T'le pa mend
lindi një dritë e perëndisë.

Kështu Zoti dëshiroi
t'i i ndihmoi njerzisë
Një profet ia dërgoi
që u bë ideal i Bukurisë.

Muhamed e quajtën këtë djal,
si vetëtimja botën përshkoi.
Ai u bë dritë e mençurisë,
dhe n'shpirt njerzit i pastroi.

Mehmet Zhilipotoku
(lexues)

	L	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	I	S	L	A	M		M	A	F	A	T
2				J	E	H	B	N	A		I
3			D	E	R			S	P	O	
4	S		R	T		T	E	A	N	P	O
5	A	M		I	O		R	N	U	R	XH
6	F		S			E	O		U	H	A
7		P	A	L	E	S	T	I	N	A	
8				J			I			E	L
9				R	T	O	K	A		T	I
10				C			A			Z	B
11	D	I	A	Z	G	I				I	I
12				A			B	I			
13			A	K			T	E	U	T	A

VERTIKALISHTË:

1. Vend historik në Azi të Vogël — radhitja në namaz — vijë uji — lumë i Krahinës sonë. 2. Evitimi i të metës, defektit — Atdhetar. 3. Litër — doktor — shkretëtirë Arabe — zanoraj e parë. 4. Mbieri akademikut (idriz) — litër, jon — bardh (turq.) 5. Lloj detergjenti për pastrimin e enëve — oksigjeni — Spanja — takimi. — 6. një republikë baltike që kërkon ndarje nga B.R.S.S. 7. Molibdeni — dashuria — autotarga e Manastirit. 8. Njeri (ar) — paraardhës i italianëve — zanoraj e katërt dhe e dytë. 9. Pjesa e errët e ditës (pa nyjën e prapme) — uran, natrium n — një pejgamber i cekur në Kur'an. 10. nyje e mashkullores — organizatë punues (sh.k.) ai që e mëson Kur'anin përmendësh torre në shah. 11. Vend pittoreskë në rrethinë të Pejës — njëstet Arab — Iniciali i pejgamberit, njeritu të parë.

PLOTSIMI I FJALËVE TË NDËRPRERA

HORIZONTALISHTË:

1. Emër mashkull tek muslimanët (emri i fesë sonë) emër mashkull. 2. Autotarga e njerit nga kryeqytetet e republikave — revistë kulturore artistike letrare e jona — nyje e mashkullores. 3. Ërzi, të kesh fytyrë — tubimi i ushqimit të kafshëve. 4. Gjiri apo qytetë libane të cilës iu kërcënuan Sh.B.A-të — Çaji (ang. origjinal) — Pjesëz pohore. Ampermetër (sh.k) — dy zanaore — redaksia e «Nurit» shkronja e 34 e alfabetit. 6. Franca — iniciali i emrit të Kryeredaktorit të «Nu-

rit» — dy zanore — huazili i të hallave etj. 7. Atdheu i palestinezëve. 8. Shpallja (ar) mos (shprehje me të cilën i drejtohem fëmijut) — parafralë e gjuhës arabe, masë gypash. 9. Përemër vektor — planeti ynë — Incialet e një shkrimtari tonë të njohur. 10. Dy konsonante të njejtë — zbërthimi, studimi i gjithëanshëm. etj. 11. Personazhi kryesor në verpën «Sikur t'isha djallë» — shkronja e 10 dhe e 13 e alfabetit — një fisë indian. 12. Shkronjë e latinishtës atdheu i arabëve. 13. Vend në Greqin antike — mbretreshë ilire.

PLOTSIMI I FJALËVE NË NDËRPRERA TË NUMRIT TË KALUAR: HORIZONTALISHTË:

1. Rebiulevvel 2. e — as — Kur'an. 3. Sugari — C. 4. Urdun — Ikra 5. Lia — Sabahu. 6. Dawud — min. 7. On — Rak — Lari 8. Med — wa — izet. 9. Exhel — rabate. 10. Garianin — t. 11. Ata — top — imi.

Lexues të nderuar, së shpejti del nga shtypi libri „Dyzet Hadithe” i Imam En- neveviut, përkthyer nga Nexhat Ibrahim i njohur për lexuesit e shtypit fetar

BOTUES

Shoqata e nxënësve të Medreses
së mesme «Alaud-din» – Prishtinë

*

KRYEREDAKTOR – Redaktor përgjegjës
SELATIN SHALA

*

KËSHILLI REDAKTUES:

Selatin Shala, Nexhad Nuhq,
Zekirja Sermaxhaj, Naim Skënderi,
Avni Sadiku, Refik Gërbeshi, Shaban Haxhiu

*

REDAKTOR TEKNIK: Rustem Spahiu

*

Fleta del sipas mundësisë

*

ADRESA:

Këshilli redaktues i «NURIT» – fah. post. 89.
38000 Prihtinë, tel. 038/32-472 dhe 32-473

*

Është lejuar botimi i fletës «NUR-ul-KUR'AN» me vendimin e
Sekretariatit për informata të Kuvendit të KSA të Kosovës dhe
Këshillit Ekzekutiv, nr. 01-650-64 të datës 18-03-1975 në
Prishtinë.

*

Dorëshkrimet dhe fotot nuk kthehen.

بِسْمِ اللَّهِ

يُونُسُ

صَدَقَ اللَّهُ

UA UROJMË FESTËN
E BAJRAMIT!

بايرام شريف مبارك اولسون